O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

ALTINBOYEV NURIDDIN ABDUMANNONOVICH

TURK TILI

(B1 - B2 daraja uchun)

O‘quv qo‘llanma

Toshkent -2026

Altinboyev Nuriddin, Turk tili (B1-B2 daraja uchun). O‘quv qo‘llanma. – Toshkent, TDSHU, 2026. – 160 b.

ISBN: 978-9910-8555-1-1

UO‘K: 811.512.161(07)
KBK: 81.2(5Turk)
A-30

Toshkent davlat sharqshunoslik universitetida tayyorlangan ushbu o‘quv qo‘llanmada xalq og‘zaki ijodi namunalaridan afsonalar, dostonlar, tarixiy shaxslar va boshqa turdagi qiziqarli matnlar joy olgan. Mazkur qo‘llanma turk tilini o‘rganayotgan oliy ta’lim muassasalari talabalari, xususan 60230100 - Filologiya va tillarni o‘qitish hamda 60230200 - Tarjima nazariyasi va amaliyoti yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar, shuningdek, turk tilidan sertifikat (CEFR, TYS) imtihonlariga tayyorlanayotgan barcha o‘rganuvchilar uchun mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

Lola Aminova,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent (TDSHU)
Xolida Imamova,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent (JIDU)

Mazkur o‘quv qo‘llanma Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti rektorining 2026-yil 19-fevraldagi 40-UM-son buyrug'i bilan nashrga tavsiya etilgan.

© N.Altinboyev.
© Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2026

MUNDARIJA

So‘zboshi	***4***
Günlük Yaşam	***5***
Efsaneler	***16***
Destanlar	***45***
Tarih Ne Söylüyor?	***58***
Osmanlı Sultanları	***75***
Büyük Özbek Şahsiyetleri	***142***
Foydalanilgan adabiyotlar va manbaalar	***164***

SO‘ZBOSHI

Hurmatli turk tili o‘qituvchilari va talabalar!

Hozirgi globallashuv davrida turk tili nafaqat muloqot vositasi, balki boy madaniyat, ulug‘vor tarix va zamonaviy taraqqiyotga eltuvchi muhim ko‘prik vazifasini o‘tamoqda. Til o‘rganish jarayonida o‘qish (mutolaa) ko‘nikmasini rivojlantirish – bu tilni chuqur tushunish, murakkab g‘oyalarni o‘zlashtirish va turli uslublardagi matnlarni tahlil qilish imkonini beruvchi asosiy ustundir.

Mazkur “Turk tili matnlar to‘plami” (B1 va B2 darajalari uchun) o‘quv qo‘llanmasi aynan ana shu metodologik ehtiyojni qondirish maqsadida, Umumiy Yevropa Til Malakalari Tizimi (CEFR) standartlari asosida shakllantirildi.

Qo‘llanmaning o‘ziga xosligi matnlar tanlovidagi ilmiy yondashuv va mavzular rang-barangligida namoyon bo‘ladi. Matnlar kundalik hayot, afsonalar va dostonlar, tarixiy jarayonlar (“tarix nimalar demoqda?” yondashuvi), Usmoniy sultonlar, buyuk o‘zbek shaxslari hamda she’riy namunalar asosida tuzilgan bo‘lib, har bir matn mazmunni chuqur anglashga xizmat qiluvchi o‘ziga xos savollar bilan boyitilgan.

Ushbu tuzilma o‘rganuvchilarda analitik va tanqidiy o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi hamda B1 darajasidan B2 darajasiga o‘tishda muhim “ko‘prik” vazifasini bajaradi. Shu bilan birga, mazkur matnlar majmuasi turk folklori, adabiyoti va tarixini o‘rganayotgan oliy ta’lim muassasalari talabalari uchun ham ilmiy va amaliy jihatdan foydali manba bo‘lib xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, qo‘llanma TYS (Türkçe Yeterlik Sınavı) kabi xalqaro imtihonlarga tayyorlanayotganlar uchun ham ishonchli tayanch bo‘lib, til bilimini madaniy va tarixiy kontekstda chuqur-lashtirishga xizmat qiladi.

Umid qilamizki, ushbu matnlar to‘plami turk tilini o‘zlashtirish yo‘lingizda bilim va malakangizni yangi bosqichga olib chiqishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

GÜNLÜK YAŞAM

Herkes iyi bir maaşla çalışmak ister.

A. İş yerimde birçok farklı kişilik ile karşılaştım ve mesai arkadaşlarımı sürekli inceledim.
B. Eğer kendinize ve becerinize güveniyorsanız her zaman, her yerde başarılı olabilirsiniz.
C. Sadece maaşımızı zamanında ödemelerini, izin günlerimizin aksamamasını düşünürüz.
D. Ama bu şartları sayarken "Onlara ne vereceğiz? İş yerine ne tür yararlar sağlayacağız?" sorularını aklımızdan bile geçirmeyiz.
E. Beş yıllık sektördeki çalışmalarım bana gösterdi ki "Hiçbir iş korkunç değildir."
F. İş yerinin yakın olmasını, mesai saatlerinin uygun olmasını ve nazik patronlarının olmasını kim istemez ki?

Cümleleri anlamlı bir metin olacak şekilde (A-F) sıralayın.

Gazetede çıkan ilânınızı okudum.

18 yaşında bir gencim. Davul derslerine on yaşımda başladım. Beş yıl özel ders aldıktan sonra, _____ geliştirmek, daha iyi bir eğitim alabilmek _____ müzik okuluna girdim ve oldukça başarılıyım. Eğitimime davul öğrencisi _____ devam ettim. İki yıl _____ sınıfına devam ettikten sonra sınava girdim. Sınavda gösterdiğim başarıdan _____ sınıfı geçtim. Üçüncü yılın _____yine sınavla bir üst sınıfa geçtim. Hep daha iyi olmaya çalışıyorum ve kariyer yapmak istiyorum. Çok güzel davul çalmama _____ zaman zaman yine de karamsar oluyorum.

Metni okuyunuz ve alttaki sözcükleri (A-J) kullanarak boşlukları doldurunuz. Her sözcük yalnız bir defa kullanılabilir.

A-kendimi B-için C-olarak D-hazırlık E-dolayı
F-sonunda G-rağmen H-buna I-yakında J-diye

MEKTUP

Sevgili Arkadaşım Ahmet,

Seninle sürekli mektuplaşacağımıza söz vermiştik. Sizleri unutmadım, sözümde duruyorum işte.

Ankara'daki evimize _____ bir hafta oldu. Daha önce e-posta yazamadım; çünkü hiç vaktim olmadı. Neyse, artık yerleştik sayılır.

Babam iki kardeşiyle birlikte aynı şirkette çalışıyor. Üstelik onlarla aynı _____ oturuyoruz. Büyük bir olasılıkla akşamları sık sık birbirimize oturmaya gideriz. _____ arkadaşlara çok çabuk alıştım. Arkadaşlarımdan ve yeni çevremden çok memnunum. Ben _____ hiç yadırgamadım. _____ Metin, yeni okuluna ve yeni arkadaşlarına henüz alışamadı.

Yeni eve taşınmak, yeni bir okula gitmek, yeni arkadaşlarla tanışmak oldukça önemli gelişmelerdir. Bunlardan başka yazmaya değer bir şey olmadı. İstanbul'daki okul arkadaşlarımı daha_____ çok özledim. Okuldan ayrılmadan önce arkadaşlarımın _____ almam çok iyi oldu.

Metni okuyunuz ve alttaki sözcükleri (A-J) kullanarak boşlukları doldurunuz. Her sözcük yalnız bir defa kullanılabilir.

A-taşınalı B-sokakta C-sınıfımdaki D - burasını E-Kardeşim F-şimdiden G - adreslerini H-dilerdim I-yazacağını J - Arkadaşları

Mavili Turizm Elçileri

Bugünlerde Sultanahmet'e yolunuz düşerse gözünüze mavi tişörtlerinin üzerinde "Ask me!" yazan insanlar takılabilir. Bir üniformaya benzeyen mavi tişörtleriyle tarihî meydanın her bölgesine yayılmış olan bu kişiler, aslında turistlere yardımcı olan görevliler. Onları diğer rehberlerden ayıran en önemli özellik ise bu işi gönüllü olarak yapmaları ve masa başında değil de sahada çalışmaları. Tek amaçları turistlere rehberlik yapıp onları memnun etmek. Ülke turizmine katkıda bulundukları için yaptıkları işi çok sahipleniyorlar.

Mavi tişörtlüler arasındaki üniversite öğrencileri, hem başka ülkelerden insanlarla bir araya gelip sosyalleşiyor, hem de yabancı dillerini geliştiriyorlar. Hepsi hayatından çok memnun. Bu etkinliği bir fırsat olarak görüyorlar. Yaklaşık 200 kişiler; her gün belirli sayıda görevli sahaya çıkıyor. Bu sayı sürekli artıyor. Turistler önce şaşırıyor, sonra onların güvenilir olduğunu anlayınca gönül rahatlığıyla sorularını sıralıyor. Bu arada tarihi yarımada maviye

boyanmış gibi. Onlar bir anlamda Türkiye'nin vitrininde duran, sanıldığından çok daha önemli iş yapan turizm elçileri.

"Ask me!" grubuna önderlik eden Metin Topaloğlu, grubun hizmetlerini şöyle özetledi: "Öncelikle bizler Sultanahmet, Nuru-osmaniye, Kapalıçarşı, Divanyolu ve Beyazıt'ta hizmet veriyo-ruz. Grup paylaşımı yapıyoruz, her gözetici dört gün çalışıyor. Pazar günleri her iki grup da görev başına geçiyor. Bazı semtlere, ziyaretçi ülkeye göre gözetici yönlendiriyoruz. Mesela Sultanahmet avlusunu Arap kültüründen insanlar daha çok ziyaret ettiği için, o bölgede Arapça bilen kişiler çalışıyor. Gözeticilerin görevi, turistleri gitmek istedikleri yerlere yönlendirmek ve önerilerde bulunmak. Mesela "Boğaz turu yapın, konserlere gidin." gibi önerilerde bulunuyoruz. Ayrıca acil durumlarda da iş başındayız. Örneğin, turistlere uygunsuz davranan kişileri yetkili yerlere bildirmek veya kaybolan turistlere yardımcı olmak da görevlerimiz arasında. Turistler ilk önce tereddütle karşılıyorlar bizi. Ücretli sananlar bile var. "Ask me!" hizmeti kulaktan kulağa yayıldıkça çok olumlu tepkiler alıyoruz. Bize sadece rehber olarak yaklaşmıyorlar, güveniyorlar da. Mesela Kapalıçarşı'ya beraber gidelim gibi teklifler alıyoruz.

En büyük sıkıntımız tabela eksikliği. Turistler bu yüzden çok zorluk çekiyor. Tuvalet, kadın kuaförü, çöp kutusu söyleyeceğim ilk eksikler. Fakat bu çalışma sonucunda gerçekleştirmek istediğimiz planlar var.

İşin en keyifli yanı turistlerin bize yaklaşarak sorular sorup kültürümüzü öğrenmeye çalışmaları. Bizi anlamaya çalışıyorlar; biz de farklı ülkelerden insanlarla tanışıp kültür kaynaşması yaşıyoruz. Hem farklı kültürleri öğrenme hem de arkadaş çevresi edinebilme imkânımız oluyor… Bütün bunlar, bu etkinliğin en keyifli yanlarından sadece birkaçı."

Aşağıdaki metni ve anlatımları okuyunuz. En uygun olan anlatımı (a, b veya c) bulunuz.

1. Mavi tişörtlüler,
   A) bu alanda iş sahibi olmak istiyorlar.
   B) gönüllü olarak turistlere yardımcı oluyorlar.
   C) turistlerle iş ilişkileri kurmak istiyorlar.

2. “Ask me!” grubu,
A) sadece Arap ülkelerinden gelen turistlerle ilgileniyor.
B) turistlere tavsiyelerde bulunuyor.
C) turistler tarafından yönlendiriliyor.

3. Acil durumlarda,
A) mavi tişörtlüler ücret alıyorlar.
B) mavi tişörtlüler yardım ediyorlar.
C) turistlerin başka görevlilere başvurmaları gerekiyor.

4. Turistlere yardımcı
A) olanlar gittikçe çoğalıyor.
B) olanlar yurt dışında üniversiteye gitmek istiyorlar.
C) olanların hiçbir çıkarı yok.

5. İşin en güzel yönü,
A) diğer kültürleri tanımak ve dostluklar kurmak.
B) turistlere soru sorabilmek.
C) turistlerin Türk kültürünü iyi bildiklerini görmek.

Alaçatı’da Sörf ve Müzik Festivali

Rüzgâr, Spor ve Müzik Alaçatı’da Buluşuyor!

Alaçatı’nın atmosferine renk katan Sörf ve Müzik Festivali bu yıl 11–16 Ağustos tarihlerinde gerçekleşecek. Son birkaç yılın en popüler tatil beldesi Alaçatı, sörf tutkunlarını yeniden bir araya getirecek. Dünyanın en ünlü isimleri şampiyona için Türkiye’ye gelecek. 35 ülkeden 95 sporcunun katılacağı şampiyona Tam-Spor Grubu tarafından düzenleniyor.

Sörf sporunun en süratli ve en keyifli disiplini “slalom”da Amerika, Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda, İngiltere, Danimarka, İsviçre, Almanya, Yunanistan, Fransa ve İtalya gibi ülkelerden gelen sporcular madalya mücadelesi verecek. Kayıt işlemleri 10 Ağustos Pazartesi günü başlayacak. 11–16 Ağustos tarihlerinde ise yarışlar gün boyu devam edecek ve şampiyonanın son gününde madalya töreni düzenlenecek.

Organizasyon kapsamında renkli etkinlikler ve bir de müzik festivali yer alıyor. Ünlü Türk rock ve pop gruplarından konserler, yerli-yabancı DJ sunumlarının yanı sıra sürpriz partiler, su topu, su

kayağı ve deniz kayağı gibi etkinlikler de festival boyunca yer alacak. Sporculara ve seyircilere, spor dışında vakit geçirebilecekleri bir ortam hazırlanacak. Turistik amaçlı geziler düzenlenecek.

Bu yıl ilk kez düzenlenen sörf festivali ile ilgili olarak Tam-Spor Grubu yöneticileri Kemal Mert, Yücel Torunlar ve Ali Mutlu görüşlerini şöyle dile getiriyor: "Spor ve müziği bir araya getiren bu büyüklükte bir festival Türkiye'de ilk kez düzenleniyor. Organizasyon kabiliyetimizi ülkemizin ve Alaçatı'nın doğal güzellikleriyle birleştirince mükemmel bir festival düzenleyebileceğimize inandık ve hazırlıklara başladık. Alaçatı, hem spor hem de müzik etkinliklerini en güzel şekilde sunabileceğimiz bir ortama sahip. Bir amacımız da, dünyanın sayılı sörf parkurlarından biri olan Alaçatı'yı uluslararası bir organizasyonla daha çok tanıtarak turizme katkıda bulunmak. Böylelikle, bizim sporcularımız da uluslararası bir organizasyonda kolaylıkla yer alabilecekler. Bu yıl sörf festivaline yaklaşık 25.000 kişinin katılmasını bekliyoruz. Önümüzdeki yıllarda bu sayının artarak Avrupa'nın 1 numaralı festivali olacağına inanıyoruz."

"Tabii böyle bir festivalin düzenlenmesi zaman ister ve genelde bazı zorlukları beraberinde getirir. Önce sağlam bir altyapı hazırlamak ve uzman ekipler oluşturmak gerekir. Her çalışma grubu yapacağı çalışmaların her biri için ayrıntılı bir çalışma planı yapacaktır."

Metni ve anlatımları okuyunuz. En uygun olan anlatımı (a,b veya c) bulunuz.

1. Alaçatı,
A) dünyanın en renkli festivalidir.
B) sadece Türk sporculara yönelik tatil beldesidir.
C) sevilen bir dinlenme beldesidir.

2. Sporcular,
A) madalya töreninde çeşitli gösteriler yapacaklar.
B) 10 Ağustos'ta başlayacak yarışmalara katılacaklar.
C) slalom disiplininde yarışacaklar.

3. Festival organizasyonu,

A)planlı ve programlı bir çalışma ile gerçekleşir.
B)festival komitesi tarafından yapılır.
C)festival binalarının sağlam inşa edilmesini sağlamalıdır.

4. Amaç,
A)konuklara Türk organizasyon kabiliyetini göstermektir.
B)mükemmel bir festival düzenlemek ve turizme katkıda bulunmaktır.
C)sporculara ülkenin doğal güzelliklerini göstermektir.

5. Festival kapsamında,
A)çok çeşitli etkinlikler yer alacak.
B)komşu ülkelere geziler düzenlenecek.
C)en yeni Türk filmleri gösterilecek.

Çikolata

Temel maddesi kakao ve şeker olan (bazen sűt, fındık ve fıstık da katılır) katı yiyecektir. Çikolatayı sevmeyen çocuk var mıdır? Her hâlde yoktur. Yalnızca çocuklar değil, yetişkinler de çikolatadan çok hoşlanırlar. Çikolata, yediden yetmişe herkesin sevdiği bir yiyecektir. Peki ya çikolata olmasaydı? Dünyadaki bütün çikolatalar birden bire kaybolsaydı. Sütlü, fındıklı, fıstıklı çikolatalar ve çikolatalı dondurmalar yeryüzünden bir anda silinseydi? Hayat ne kadar tatsız olurdu, bir düşünsenize!

Aslında çikolatanın geçmişi çok da eski değildir. Hayatımıza yalnızca birkaç yüz yıl önce girmiştir. Kristofer Kolomb Amerika kıtasını keşfettiği zaman birçok şeyi ülkesine götürmüştü. Bunlar arasında kakao çekirdekleri de vardı. Çikolatanın ana maddesi olan kakao, Avrupa'da yetişmiyordu ve bilinmiyordu. İlk olarak İspanya'ya getirildi. Burada tarçın ve vanilya ile tatlandırıldı.

İspanya'da sıvı çikolata, sıcak olarak içiliyordu, İspanyollar bu içeceğin lezzetindeki sırrı yaklaşık yüz yıl sakladılar. Bu sır daha sonra Fransızlar tarafından öğrenildi, İngilizler çikolataya süt ekleyerek onu daha da zenginleştirdiler.

Günümüzde çikolata üretimi epeyce gelişmiş, yeni çikolata türleri ortaya çıkmıştır. Çikolata aynı zamanda bir enerji deposudur. Bundan dolayı sporcular yarışmalardan önce çikolata yerler. Çikolatanın kalori değeri de oldukça yüksektir. Bir kilo çikolatada

5280 kalori, peynirde 4000 kalori, ette de 1470 kalori vardır. Siz de yapacağınız maç öncesi çikolata yiyebilirsiniz. Çikolata yerken aşırıya kaçmayın. Annenizi kızdırabilirsiniz. Başka yiyeceklerden de enerji elde edebileceğinizi unutmayın.

Metni okuyun. Sorular için doğru ise "A", yanlış ise "B", metinde böyle bir bilgi yer almıyorsa "C" seçeneğini işaretleyin.

1. Büyük küçük herkes çikolatayı sever.
A) Doğru B) Yanlış C) Metinde böyle bir bilgi yoktur
2. Çikolatanın ana maddesi tarçındır.
A) Doğru B) Yanlış C) Metinde böyle bir bilgi yoktur
3. Çıkolata Avrupa'da yetişiyordu ve İspanya'ya getirildi.
A) Doğru B) Yanlış C) Metinde böyle bir bilgi yoktur
4. İspanyollar bu içeceğin lezzetindeki sırrı yaklaşık yüz yıllar boyunca sakladılar.
A) Doğru B) Yanlış C) Metinde böyle bir bilgi yoktur
5. Bir kilo çikolatada 1470 kalori vardir.
A) Doğru B) Yanlış C) Metinde böyle bir bilgi yoktur
6. Çikolatanın kansere iyi geldiği söylenir.
A)Doğru B) Yanlış C) Metinde böyle bir bilgi yoktur

BAŞLIKLARI BULALIM

Aşağıdaki başlıkları (a–h) ve metinleri okuyunuz. Her metin için uygun bir başlık bulunuz. Her başlık yalnız bir defa kullanılabilir.

A - Hayaller engel tanımaz
B - Okuma Alışkanlığında Anne ve Babaların Rolü
C - Anlayarak Hızlı Okuma Tekniği
D - Alışkanlıklarımızı Olumsuz Yönde Etkileyen Teknoloji
E - Bilgisayar Teknolojisinde Önemli Gelişmeler Olmadı
F - Günümüzde İletişim ve Bilgi Aktarımı
G - Daha Büyük Kapasite, Daha Hızlı, Daha Küçük, Daha Ucuz
H - Okuma Alışkanlığının Temeli Okulda Atılır

1. ... Kuşkusuz, teknoloji insanların günlük yaşamlarını kolaylaştırıcı pek çok olanak sağlamaktadır. Bilgisayar, internet, televizyon gibi araçlar bir yandan hayatı kolaylaştırırken diğer yandan da önemli değişimlere yol açmıştır. Son yıllarda yaygınlaşan internet, kitap okuma oranını büyük bir sekteye uğratmıştır.

Özellikle öğrenci ve gençlerimizin bilgisayar teknolojisini kullanmaları nedeniyle kitap okuma düzeyleri daha da azalmış bulunmaktadır. Örneğin, çocuğunuz bilgisayar veya internet başında zamanın nasıl geçtiğini anlamıyor veya bütün gün başından kalkmıyorsa bir sorun olduğu düşünülebilir.

2. ...Elektrik-elektronik alanındaki hızlı gelişmeler ve bilgisayarların ticari amaçla kullanılmaya başlanması, bilgisayar alanındaki çalışmaları ve gelişmeleri inanılmaz ölçüde artırmıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra gerek bilgisayar yapım teknolojisinde, gerekse bilgisayar programlama dilleri açısından büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bu arada bilgisayarların hızları ise hayal edilemeyecek seviyelere ulaşmış, fiyatları da herkesin alabileceği kadar ucuzlamıştır. 1980'li yıllarda kişisel bilgisayarların üretilmesiyle artık bilgi- sayarlar evlere de girmiştir. Son yıllarda bilgisayarlar ceplere sığacak kadar küçülmüştür.

3. ...Okuma alışkanlığının temeli aile içinde atılır. Bu alışkanlığın devamı ise eğitim sisteminde öğretmenler tarafından öğrenciye kazandırılır. Alışkanlığın kazanımında ailelerin rolü çok büyüktür. Ailede, çocuklar ilk alışkanlıklarını kazanır ve ilk öğrendiklerini gerçekleştirirler. Anne ve babaların tutum ve davranışları, ileride çocuğun okuma alışkanlığını önemli ölçüde etkiler. Okumayan, çocuklarının okumasına destek olmayan ailelerin çocuklarından gerçek anlamda okuma alışkanlığına sahip olmaları beklenemez.

4. ....Okuma, sözcükleri kuru kuruya hecelemek, yani seslendirmek değil, anlamaktır. Bunun için de, bol bol okuyarak okuma hızımızı artırmalıyız. Yavaş okuyan biri, okuduğunu kavrayamaz, bunun için de canı sıkılır, okumaktan vazgeçer. Hızlı okuma 2–3 hafta süresince her gün 1 saat yapılacak alıştırmalarla edinilir. Hızlı okuma alışkanlığını kazanmak için uygulanabilecek bazı teknikler vardır. Örneğin, geri dönüşlerden kaçınma, kelime gruplarını görmeye çalışma veya okurken dudakların kıpırdamaması.

5. ...Bilgisayarlar, günümüz dünyasında bütün kamu ve özel iş yerlerinde yaygınlaşmakta, gerek Türkiye'de gerekse gelişmiş ülkelerde her yıl önemi gittikçe artmaktadır. Sıradan bir öğrenci, internet sayesinde kütüphaneler dolusu bilgiye anında ulaşabilmektedir. Medya, iletişim sektöründeki ses ve görüntü taşımacılığı ile yoğun bir bilgi bombardımanı yapmaktadır. Mimarlık

ve mühendislik sektörü, her türlü tasarım alanına uygun bilgisayar ve programlar ile üretim gücünü daha verimli kullanabilmektedir. Kısacası bilgisayarların yaşantımızdaki yeri günden güne artmaktadır.

6. ... Hayata yenik başladı ancak engelli olmanın hayallerine ulaşmasına engel olmasına izin vermedi. Almanya'ya tedavi için gitti ve orada tezgahtarlık yaparak üniversite okudu. Zorlukları bir bir aşarak kendi şirketini kurdu. İşte bir "azim zaferi" öyküsü...

BOLU

Orman şehri, göller şehri,
Güzel Bolu, şirin Bolu.
Abandı var, dağlar var,
Yüksektir Çile, Köroğlu.

Ormanında yeller esmiş,
Yaylasında merdler gezmiş;
Rüzgarında hile sezmiş,
Korku bilmez merd Köroğlu.

Göynük, Gerede, Mudurnu,
Akçakoca, Seben, Düzce;
Mengen'de aşçılar yurdu,
Çam denizi Bolu bizce.

Bolu: Karadeniz Bölgesinin batısında güzel ve şirin bir ilimizdir. Baştanbaşa yeşillikler içindedir. Ormanlarlar çevrilidir; âdeta ormandan bir deniz gibidir. Buradaki ormanlar, Türkiye'nin en zengin ormanlarıdır. Bolu ve ilçelerinde çok eskiden beri insanlar yerleşmişlerdir. Çok eskiden bir tarihi vardır.

Bolu; ormanları, onlardan alınan ürünler ve keresteleri ile ün salmıştır. Hububat, meyvacılık, hayvancılık da buranın belli başlı işlerindendir. İstanbul'a Anadolu'dan gelen, geçen otobüsler, eskiden Bolu'nun içinden geçerlerdi; şimdi kenardan geçiyorlar.

Düzce'de tütüncülük ileri gitmiştir. Burada el sanatları ilerlemiştir. Kerestecilik, marangozluk, karöseri atölyeleri, fabrıkalar vardı.

Burası turistik bir ilimizdir. Her yıl Aband ve diğer güzel köşeleri birçok turistleri çekmektedir. Bolu'nun kaplıcaları, gölleri,

plâjları, havası, suyu ve birçok da tarihi eserleri vardir. Havası çok güzeldir.

Bolu, her mevsimde ayrı bir güzellik taşır. Kışın ormanlarında çam ağaçları içindeki karlar, seyre doyulmaz bir durumdadır.

Burası; turistik yer oluşu, ormancılık, hayvancılık, meyvacılık, el sanatları bakımından çok ileriyecek ve gelir kaynakları bol olacaktır.

Bolu, dünya çapında aşçı yetiştirir. Hiçbir yerden bu kadar ünlü aşçı yetişemez. Türkiye'den başka taraflarda da Bolu'lu aşçılar vardır. En çok aşçı da Mengen ilçesinden yetişir.

Bolu, folklor bakımından çok zengindir; birçok şairler yetişmistir. Kahraman halk şaiırı ünlü ve eşsiz Köroğlu da Bolu'da yetişmiştir. Bolu dağlarının hâkimi olmuştur. 'Benden selam Bolu beyine, çıkıp şu dağlara yaşlanmalıdır', diyerek mertçe, kahramanca yaşamış ve yaptıkları kulaktan kulağa bugüne kadar gelmiştir.

Bolu, görülmeğe değer bir ildir. Tabii güzellikleri ve orman hazineleri içinde adeta bir inci gibi uzanmaktadır.

Yüz ölçüsü: 11.482 kilometrkaredir.

İlçeleri: Akçakoca, Düzce, Gerede, Göynük, Kıbrıscık, Mengen, Mudurnu, Seben, Yağlıca'dır.

Aşağıdaki ifadelerin metne göre Doğru (D) veya Yanlış (Y) olduğunu işaretleyiniz.

1. Bolu'nun ormanları, çevresindeki yoğun ağaç dokusu nedeniyle Türkiye'deki en zengin ormanlar arasında kabul edilmektedir. (D/Y)
2. Geçmişte İstanbul'a giden otobüslerin güzergahı Bolu şehir merkezinden geçerken, günümüzde bu güzergah şehir dışına kaydırılmıştır. (D/Y)
3. Bolu'nun turizm kaynakları sadece kaplıcalar, göller ve tarihi eserlerle sınırlı olup, kış turizmi için uygun bir potansiyel taşımamaktadır. (D/Y)
4. Bolu, sadece Türkiye genelinde değil, dünya çapında ün yapmış ve en çok Mengen ilçesinden çıkan yetenekli aşçılarıyla tanınmaktadır. (D/Y)
5. Düzce ilçesi, metinde kerestecilik ve tütüncülük gibi alanlarda gelişmiş bir yer olarak özel olarak belirtilmiştir. (D/Y)

6. Ünlü halk şairi ve Bolu dağlarının hakimi Köroğlu'nun hayatı ve kahramanlıkları, yazılı kaynaklar yerine sadece kulaktan kulağa aktarılarak günümüze ulaşmıştır. (D/Y)

EFSANELER

EFSANE NEDİR?

Efsane ya da Söylence bir olayı veya kişileri olağanüstüleştirerek, gerçekte olmuş gibi yıllarca kuşaktan kuşağa aktarılan öykülerdir. Söylence ve Efsanelerde anlatılan kişiler veya olaylar bazen gerçeküstü olabilir, fakat çoğunlukla gerçek olaylara ve gerçekten yaşamış kişilere dayanmaktadır. Bu öykülerin çoğu kahramanca işler yapmış kişiler ile ilgilidir. Efsaneler bir yöre ya da halk kültüründe önemli yer tutmaktadır, bunun yanı sıra mitoloji ile de yakından ilişkilidir.

Efsaneler binlerce yıl yaşamış uygarlıkların bize bırakmış olduğu kültürel bir mirastır. Bunlara anıt ya da tarihi eser gözüyle bakılmaktadır. Çünkü bu efsaneler geçmişten günümüze, günümüz-den de geleceğe uzanan kültür köprüleridir. Bunlar ilk çağlardan günümüze uygarlığın temel taşlarıdır. Efsaneler, efsanede anlatılan bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarınada ışık tutmaktadır.

Anadolu kaynaklı efsaneleri hemen hemen hepsi yaşanmış olayları yansıtmaktadır, yaşamış kişileri konu alır. İşte bu yüzden gerçeklik payı ve tarihsel bir nitelik taşırlar. Bu efsanelerin izlerine sadece tarih, coğrafya kitaplarında değil, Anadolu'nun her karış toprağında rastlamak mümkündür.

Çanakkale'deki Truva Atı, Trabzon'da Sümela Manastırı, İstanbul'da Kız Kulesi, Kız Taşı, Urfa'da Balıklı Göl, Mersin'de Yedi Uyurlar Mağarası, Manisa'da Niobe Kayası, Balıkesir'de İda Dağı, Nevşehir'de Peri Bacaları, Milas'ın Yılanlı Halıları, Urfa'da Lokman Hekim, Şahmaran, Kars'ta Ani Harabereleri, Diyardakır Kale ve Burçları, Van Akdamar Kilisesi gibi efsaneler Anadolu Efsanelerinin gerçekten yaşanmış olduğunun en belirgin örneklerindendir.

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Efsanelerde anlatılan olaylar ve kişiler her zaman tamamen gerçektir.
Doğru / Yanlış

2. Efsaneler kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel miraslardır.
Doğru / Yanlış

3. Anadolu efsanelerinin çoğu yaşanmış gerçek olaylara dayanır.
Doğru / Yanlış

4. Efsaneler anlatıldıkları bölgenin sosyal ve kültürel özellikleri hakkında bilgi verebilir.
Doğru / Yanlış

5. Kız Kulesi, Balıklı Göl ve Peri Bacaları efsanelere konu olmuş yerlerdir.
Doğru / Yanlış

KEREM İLE ASLI HİKAYESİ

Asıl adı Ahmet Mirza olan Kerem, Islahan Şahın'ın oğludur. Şahın hazinedarlığını yapan Ermeni Keşişin kızı Aslı ile Kerem birbirlerini severler. Şah Keşişten kızı oğluna ister. Keşiş, bir müslümana kız vermek istemez. Fakat hükümdarın isteğini reddetmez; bir mühlet ister ve bu mühletin içinde gizlice memleketten kaçar. Kerem de Aslı'nın peşinden yola düşer. İşte, Kerem'in sevdiği kızın ardınca bütün Anadolu'yu baştan başa gezmesi böylece başlar. Kerem artık yanında sadık arkadaşı Sofu, omuzunda sazı ile bir "Aşık" olmuştur. Her gittiği yerde, her rasladığına sazıyla ve yanık türküleriyle, Aslı'nın izini sorar, ona haber verenler de olur, vermeyenler de… Bazı defa nehirlere, dağlara, kayalara, dağlardaki hayvanlara derdini döker, yolunu bağlayan karlı, boranlı bellerden yol ister. Onun önüne çıkan engeller, bir defa inkisarına uğradılar mı iflah olmazlar.

Kerem aşk ateşinde pişe pişe kemale erer, keramet sahibi olur. Allah onun her dileğini yerine getirir.

Bazı şehirlerde Kerem, Aslı Han'a bir zaman kavuşur. Keşişten habersizce bir müddet birbirlerine sevgilerini anlatırlar, dertlerini dökerler. Erzincan Bağlarında ve Kayseri'de olduğu gibi… Sonunda Kerem Aslı'sının peşinden Halep'e varır. Halep Paşasına kendini sevdirir. Paşa, Keşişi tehdit ederek kızını Kerem'e vermeye razı eder. İki sevdalının nikahları kıyılır. Fakat kötü ruhlu Keşiş onlara son fenalığı yapar. Kızına sihirli bir gerdeklik gömlek giydirir. Bu gömlek son düğmesine kadar açılır, tekrar kapanır imiş. Kerem sevdiğinin düğmelerini bir türlü çözemez. Yüreğinden kopup gelen ateşle yanar, kül olur. Kerem'in külleri dağılmasın diye bekleyen Aslı Han'ın saçları, küllerin içinde kalmış bir kıvılcımla tutuşur, iki aşığın ancak külleri birbirine kavuşur.

Sevgililerin birbirine kavuşmasıyla sona ermeyen bir macera olduğu için Kerem hikayesi toy, düğün ve kış geceleri muhabbetlerinde eğlence vasıtası olan halk hikayeleri arasında, çok sevildiği halde, başından sonuna kadar anlatılmaz, hatta birçok yerlerde bunun anlatılmasını günah sayarlarmış.

Aşağıdaki soruları cevaplayın:

1. Kerem'in gerçek adı nedir?
A) Sofu
B) Ahmet Mirza
C) Halep Paşası
D) Keşiş

2. Aslı'nın babası neden kızını Kerem'e vermek istemez?
A) Kerem fakir olduğu için
B) Aslı başka birini sevdiği için
C) Bir Müslümana kız vermek istemediği için
D) Kerem uzak bir şehirde yaşadığı için

3. Kerem, Aslı'nın peşinden Anadolu'yu gezerken nasıl tanınır?
A) Tüccar olarak
B) Paşa olarak
C) Aşık olarak
D) Savaşçı olarak

4. Kerem ile Aslı bazı şehirlerde gizlice görüşür. Bu şehirlerden biri hangisidir?
A) İstanbul
B) Erzincan
C) Bursa
D) İzmir

5. Kerem neden gerdekte ölür?
A) Hastalandığı için
B) Keşiş'in yaptığı sihirli gömlek yüzünden
C) Sofu onu terk ettiği için
D) Halep Paşası onu cezalandırdığı için

6. Halk arasında Kerem hikâyesinin tam olarak anlatılmamasının nedeni nedir?
A) Çok uzun olması
B) Sıkıcı bulunması
C) Sonunun hüzünlü olması ve bazı yerlerde günah sayılması
D) Kahramanlarının bilinmemesi

FERHAT İLE ŞİRİN

Ferhat, nakkaşlık yapan, Şirin'e sevdalı yiğit bir delikanlıdır. Saraylar süsler, fırçasından dökülen zarafetin Şirin'e olan duy-gularının ifadesi olduğu söylenir. Amasya Sultanı Mehmene Banu'ya, kız kardeşi Şirin için, dünürcü gönderir Ferhat. Sultan, Şirin'i vermek isteme-diği için olmayacak bir iş ister delikanlıdan. "Şehir'e suyu getir, Şirin'i vereyim" der, demesine der de su, Şahinkayası denen uzak mı uzak bir yerdedir. Ferhat'ın gönlündeki Şirin aşkı bu zorluğu dinler mi? Alır külüngü eline, vurur kayaların böğrüne böğrüne. Kayalar yarılır, yol verir suya. Zaman geçtikçe açılan kayalardan gelen suyun sesi işitilir sanki şehirde.

Mehmene Banu, bakar ki kız kardeşi elden gidecek, sinsice plan-lar kurarak bir cadı buldurur, yollar Ferhat'a. Su kanallarını takip

edip, külüngün sesini dinleyerek Ferhat'a ulaşır. Ferhat'ın dağları delen külüngünün sesi cadıyı korkutur korkutmasına da, acı acı güler sonra da, "Ne vurursan kayalara böyle hırsla, Şirin'in öldü. Bak sana helvasını getirdim" der. Ferhat bu sözlerle beyninden vurulmuşa döner. "Şirin yoksa dünyada yaşamak bana haramdır" der. Elindeki külüngü fırlatır havaya, külüng gelir başının üzerine bütün ağırlığıyla oturur. Ferhat'ın başı döner, dünyası yıkılmıştır zaten, Şirin seslenişleri yankılanır kayalarda. Ferhat'ın öldüğünü duyan Şirin, koşar kayalıklara bakar ki Ferhat cansız yatıyor. Atar kendini kayalıklardan aşağıya. Cansız vücudu uzanır Ferhat'ın yanına.

Su gelmiştir, akar bütün coşkusuyla, ama iki seven genç yoktur artık bu dünyada. İkisini de gömerler yan yana. Her mevsim iki mezarda da birer gül bitermiş, sevenlerin anısına, ama iki mezar arasında bir de kara çalı çıkarmış. iki sevgiliyi, iki gülü ayırmak için.

Aşağıdaki soruları cevaplayın:

1. Ferhat'ın mesleği nedir?
A) Asker
B) Nakkaş
C) Tüccar
D) Öğretmen
2. Sultan Mehmene Banu, Ferhat'tan Şirin'i vermek için ne yapmasını ister?
A) Saraya resim yapmasını
B) Şehirdeki dağları düzleştirmesini
C) Şahinkayası'ndan şehre su getirmesini
D) Yeni bir köprü yapmasını
3. Doğru mu, Yanlış mı?
Ferhat, Şirin'i sevdiği için kayaları delerek şehre su getirmeye çalışır.
Doğru / Yanlış
4. Cadı, Ferhat'a Şirin'in öldüğünü söyleyince Ferhat ne yapar?
A) Şehre geri döner
B) Sultanı cezalandırır
C) Külüngünü fırlatır ve kendisi ölür
D) Suyu getirmeye devam eder
5. Şirin, Ferhat'ın öldüğünü öğrenince nasıl davranır?
A) Sultanla konuşur
B) Evine döner

C) Kayalıklardan kendini atar
D) Şehre su taşır
6. Doğru mu, Yanlış mı?
Ferhat'ın su getirdiği yerin adı "Şahinkayası"dır.
Doğru / Yanlış
7. Ferhat'ın Şirin'e ulaşmak için yaptığı en önemli iş nedir?
(Kısa cevap yazınız.)
Cevap: _____
8. Mehmene Banu, neden cadıyı Ferhat'ın yanına gönderir?
A) Ona yardım etmek için
B) Ferhat'ı korkutmak için
C) Şirin'i vermek istemediği için
D) Su kanalını kapatmak için
9. Metne göre, iki mezarın arasında neden kara çalı biter?
A) Doğanın bir mucizesi olduğu için
B) Sevenleri ayırmak için bir simge olarak
C) Sultan diktirdiği için
D) Su kanalı kuruduğu için
10. Doğru mu, Yanlış mı?
Ferhat ve Şirin, su şehre ulaştıktan sonra birlikte mutlu bir hayat yaşamıştır.
Doğru / Yanlış

TAHİR İLE ZÜHRE

Eskiden zengin ve güçlü, fakat çocuk sahibi olamayan bir padişah vardır. Padişahın veziri-ninde çocuğu olmamak-tadır. Adaklar adanmış, ülkenin dört bir yanından hekimler çare aramış ise de nafile. Padişah ile veziri çare aramak için dolaşır-larken yolda bir dervişle karşılaşırlar. Derviş padişah ile vezirinin dertlerini anlar ve onlara bir elma ikiye bölüp verir. Birinin kızı, diğerininde oğlu olacağını, isimlerinide Zühre ve Tahir koyarak çocukları birbiri ile evlendiril-melerini söyler.

Bir müddet sonra padişahın kızı, vezirin ise oğlu olur. Dervişin sözünü hatırlayan padişah kızının adını Zühre, vezirde oğlunun adını Tahir koyar. Birlikte büyüyen çocuklar gençlik çağına geldiğinde birbirlerine aşık olur. Padişah ve vezirin onayı ile düğün hazırlıkları başlar. Ancak çocukların evlenmesine kısa bir süre kalmışken Karadiken isminde bir köle, Zühre'nin annesini kandırırak evliliğe karşı çıkartır. Karadiken ile Zühre'nin annesi çeşitli yollara başvurarak Padişahı çocukların evlilik kararından caydırır. Ancak Tahir ile Zühre gizli buluşmalara başlar, bunu farkeden köle Karadiken durumu padişaha bildirir, bunun üzerine padişah Tahir'i Mardin Kalesine zindana hapseder.

Tahir yedi yıl zindanda kaldıktan sonra kurtulup memleketine döner. Bu arada Zühre başkası ile evlendirilecektir. Zühre'nin evlendirileceğini öğrenen Tahir, bir aşık kıyafetiyle padişahın sarayındaki düğüne gider. Burada Zühre ile görüşür ve kaçmak için karar verirler. Zenci köle Karadiken Tahir ile Zühre'nin kaçağını öğrenir ve padişaha haber verir. Tahir ile Zühre kaçarken saray muhafızları tarafından yakalanır. Padişah, bu duruma o kadar sinirlenmiştir ki Tahir'in lime lime doğratır. Bunu duyan Zühre'de çılgına döner babasına ve annaseine beddua ederek parçalanmış halde olan Tahir'in üstüne kapanıp;

Hey tatarlar tatarlar,
Birbirine ok atarlar,
Çarşıda et tükenmiş,
Tahir etin satarlar.

diye ağlayarak Tahir'in yanında oracıkta ölür. Zühre'nin bedduası ile babası ve annesi de yanarak ölür. Zenci köle Karadiken de iki gencin arasına düşer, alev alev yanmaya başlar. İki sevgili yan yana gömülür, Zühre'nin mezarında beyaz bir gül, Tahir'in mezarında ise kırmızı bir gül biter. Aralarında bulunan zenci köle Karadiken'in mezarından biten çalı, bu iki gülün birbirlerine kavuşmalarına mani olmaktadır.

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Padişah ve vezirin başlangıçta çocukları vardır.
Doğru / Yanlış

2. Derviş, padişah ile vezire bir elmayı ikiye bölerek verir ve çocuklarının evleneceğini söyler.
Doğru / Yanlış

3. Tahir ile Zühre birlikte büyümüş ve gençlik döneminde birbirlerine aşık olmuşlardır.
Doğru / Yanlış

4. Padişah, Tahir ile Zühre'nin evliliğine baştan beri tamamen karşıdır.
Doğru / Yanlış

5. Köle Karadiken, Zühre'nin annesini kandırarak evliliğe karşı çıkmasını sağlar.
Doğru / Yanlış

6. Tahir, padişah tarafından Mardin Kalesi'ndeki zindana hapsedilir.
Doğru / Yanlış

7. Tahir ve Zühre kaçmaya çalışırken başarıyla uzak bir yere gider ve birlikte yaşar.
Doğru / Yanlış

8. Tahir ve Zühre öldükten sonra mezarlarında iki farklı renkte gül bittiği söylenir.
Doğru / Yanlış

LEYLA İLE MECNUN HİKAYESİ

Mecnun, bir kabile reisinin dualar ve adaklarla dünyaya gelmiş olan Kays adlı oğludur. Okulda bir başka kabile reisinin kızı olan Leyla ile tanışır. Bu iki genç aşık olurlar. Okulda başlayıp gittikçe alevlenen bu macerayı Leyla'nın annesi öğrenir. Kızının bu durumuna kızan annesi, kızına çıkışır ve bir daha okula göndermez. Kays okulda Leyla' yı göremeyince

üzüntüden çıl-gına döner, başını alıp çöllere gider ve Mecnun diye anılmaya başlar.

Mecnun' un babası, oğlunu bu durumdan kurtarmak için Leyla'-yı isterse de Mecnun oldu diye Leyla' yı vermezler. Leyla evden kaçarak, Mecnun' u çölde bulur. Halbuki o, çölde ahular, ceylanlar ve kuşlarla arkadaşlık etmektedir ve mecazi aşktan ilahi aşka yükselmiştir. Bu sebeple Leyla' yı tanımaz. Babası Mecnun' u iyileşmesi için Kabe'ye götürür. Duaların kabul olduğu bu yerde Mecnun, kendisindeki aşkını daha da arttırması için Allahü Tealaya dua eder:

"Ya Rab bela-yı aşk ile kıl aşina beni
Bir dem bela-yı aşkdan etme cüda beni."

Duası neticesi aşkı daha da çoğalır ve bütün vaktini çöllerde geçirmeye başlar. Diğer tarafta ise Leyla da aşk ıstırabı içindedir.

Bir zaman sonra ailesi, Leyla' yı İbn-i Selam isimli zengin ve itibarlı birine verir. Ancak, Leyla kendisini bir perinin sevdiğini ve eğer kendisine dokunursa ikisinin de mahvolacağını söyleyerek İbn-i Selam' ı vuslatından uzak tutmayı başarır. Mecnun, çölde Leyla'nın evlendiğini arkadaşı Zeyd'den işitince çok üzülür. Leyla'ya acı bir sitem mektubu gönderir. Leyla da durumunu bir mektupla Mecnun' a anlatır. Kendisini anlamadığından dolayı o da sitem eder.

Bir müddet sonra Mecnun' un ahı tutarak İbn-i Selâm ölür. Leyla baba evine döner. Bir çok tereddütten sonra her şeyi göze alarak, Mecnun' u çölde aramaya başlar. Fakat Mecnun, dünyadan elini eteğini çekmiş ilahi aşk yüzünden Leyla'nın maddi varlığını unutmuştur. Leyla, çölde Mecnun' u bulduğu halde, Mecnun onu tanımaz. Leyla onun erdiğini anlarsa da yine onsuz yaşayamaz. Hastalanıp yataklara düşer. Kısa zaman sonra da ölür. Mecnun, Leyla' nın ölüm haberini öğrenir. Gelip mezarını kucaklar, ağlayıp inler;

"Ya Rab mana cism ü can gerekmez
Canansuz cihan gerekmez." der, kabri kucaklayarak ölür.

Bir müddet sonra Mecnun' un sadık arkadaşı Zeyd rüyasında, Cennet bahçelerinde birbiriyle buluşmuş iki mesut sevgili görür. Bunlar kimdir? diye sorunca, derler ki:

"Bunlar Mecnun ile onun vefalı sevgilisi Leyla'dır. Aşk yoluna girip temiz öldükleri, aşklarını dünya hevesleriyle kirletmedikleri için burada buluştular."

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Mecnun'un asıl adı nedir?

A) Zeyd
B) Kays
C) İbn-i Selam
D) Leyla

2. Leyla okula neden gitmez olur?

A) Hasta olduğu için
B) Mecnun gitmediği için
C) Annesi aşklarını öğrenip onu okula göndermediği için
D) Başka bir kente taşındıkları için

3. Mecnun'un çöle gitme sebebi nedir?

A) Hayvanları çok sevmesi
B) Okuldan sıkılması
C) Leyla'yı göremeyince üzüntüden çılgına dönmesi
D) Babasının istemesi

4. Leyla neden İbn-i Selam ile evlendiği halde ona yaklaşmasına izin vermez?

A) Onu sevmediği için
B) Bir perinin kendisini sevdiğini ve dokunursa mahvolacaklarını söylediği için
C) Mecnun'dan mektup beklediği için
D) İbn-i Selam uzak bir şehirde yaşadığı için

5. Hikâyenin sonunda Leyla ve Mecnun'un akıbeti nedir?

A) Birlikte başka bir şehre kaçarlar
B) Evlenip mutlu bir hayat yaşarlar
C) İkisi de ölür ve cennette kavuşurlar
D) Leyla ölür, Mecnun saraya döner

AĞRI DAĞI EFSANESİ

Biri küçük, diğeri büyük iki kız kardeş, hanım hanımcık gül gibi geçinip gidecekleri yerde, habire saç saça baş başa döğüşür, döğüşmedikleri zaman da ağız dalaşı yaparlarmış. Aylar, yıllar kavga, döğüşle geçmiş. El ağrısı geçer ama, dil ağrısı

geçmezmiş. Gönül sırçası çatlamıştır artık tamir görmez. Bir gün birlikte, odun toplamağa gitmişler. Yolda kızkardeşler birbirlerine söyleme-diklerini bırakmamışlar. Odunlar toplanmış yola çıkacacaklar çeneler yine kapanmamış. Demetleri sırtlanmışlar, hala ağız dalaşı devam etmekte. Küçük olan kız "Belim ağrıdı" diye söylenmiş.

Büyük kız da "Gözün ağrısın" diye söylenince açmış ağzını, yummuş gözünü. Küçük kızın sabırcığı tükenmiş, yürekten bir ah çekerek başlamış kötü duaya;

– Senin gibi ablam olacağına olmaz olsun. Dağ olasın, taş olasın, uzun uzun kışların olsun. Belimdeki ağrı senin adın, seller ile yağmurlar muradın olsun. Ablası durur mu? O da bırakmış odun demetini yere, başlamış veriştirmeye;

– Senin gibi bir kardeşim olacağına taş olsun. Eteklerin bayır, saçların çayır olsun. Başın dilin kadar sivri, yamaçların boynun gibi eğri, adın ise benim gibi Ağrı olsun.

Kız kardeşler bu şekilde atışmaya devam ederken bir gürültü kopmuş ve ortalığı toz bulutu kaplamış. Biraz sonra yaylada, iki yüce dağ sivrilmiş. Biri Küçük Ağrı, diğeri Büyük Ağrı.

İki geçimsiz kız kardeş, çetin, hırçın iki dağ. El yarası geçer ama dil yarası geçmez. Bazan dil yarasının ağrısı böyle taşlaşır, koca bir dağ olur.

Aşağıdaki soruları cevaplayın:

1. Kız kardeşlerin arasındaki kavganın en önemli nedeni metne göre hangisidir?

A) Aralarındaki yaş farkı
B) Sürekli ağız dalaşı ve geçimsizlik
C) Odun toplamayı sevmemeleri
D) Ailelerinin onları zorlaması

2. Küçük kızın ettiği bedduanın temel anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ablasının daha iyi bir insan olmasını dilemek
B) Ablasının mutluluk içinde yaşamasını istemek
C) Ablasının dağa dönüşerek zor ve çetin bir hayata mahkûm olmasını dilemek
D) Ablasının evden uzaklaşmasını istemek

3. Büyük kızın bedduasında geçen “adın ise benim gibi Ağrı olsun” ifadesi neyi anlatır?
A) Kardeşine özlem duyduğunu
B) Kardeşinin güçlü biri olmasını istediğini
C) Kardeşinin de kendisi gibi acı, sıkıntı ve zorluklarla özdeşleşmesini istediğini
D) Onu yeniden affettiğini

4. Efsanede iki kız kardeşin dağa dönüşmesi aşağıdakilerden hangisinin alegorik bir anlatımıdır?
A) Doğanın insanları cezalandırması
B) Dil yarasının kalıcı ve yıkıcı etkisi
C) Sihirli bir gücün aileleri koruması
D) Kardeş sevgisinin gücü

5. Efsanenin sonunda ortaya çıkan Büyük Ağrı ve Küçük Ağrı dağları hangi mesajı vermektedir?
A) Geçimsizlik ve kötü söz büyük sonuçlara yol açabilir.
B) Doğa her zaman insanları affeder.
C) Kardeşler arasında kavga olsa da sonunda barış olur.
D) Dağların oluşumu tamamen doğal süreçlerle açıklanır.

KIZKALESİ EFSANESİ

Kız Kalesi ve Kız Kulesi efsaneleri genelde yılan motifine dayanır. İstanbul Kız Kulesi’nin efsanesiyle Mersin Kız Kalesi’nin efsanesi de aynıdır. Her ikisinde de kral kızını yılandan korumak için kale ya da kule yaptırır. İşte Kızkalesi’nin efsanesi şöyledir.

Mersin’de yaşayan krallardan biri, bir kız çocuğu olsun diye gece gündüz Tanrıya yakarmaktadır. Sonunda kralın dileği yerine gelir ve bir kız çocuğu olur. Kız büyüdükçe güzelleşir, yaptığı iyilik ve yardımlar ile herkesin sevgisini kazanmıştır.

Günlerden bir gün kralın kentine bir falcı gelir. Kral falcıyı sarayına çağırtır ve kızının geleceği hakkında falcıdan bilgi ister.

Falcı kızın eline bakınca irkilir lakin bir şey söylemek istemez. Kötü bir şey olduğunu sezen Kral falcıya söylemesi için emredince; “Yüce Kralım, kızınızı zehirli bir yılan tarafından sokacak ve ölecektir. Bu yazgıya hiç bir şey engel olmayacak. Kral olsanızda bu kaderin önüne geçemeyeceksiniz.” der. Kral, bunun hakkında kızına bir şey söylemez, lakin bunu nasıl engelleyebileceğini düşünmeye başlar. Çare olarak Mersin’e 60 km. uzaklık bulunan ve kıyıya yakın küçük bir küçük ada üzerine ak taşlardan kale yaptırır, kızını buraya kapatır. Olanlardan bihaber kralın kızı üzülmekte, günden güne eriyip gitmektedir. Günün birinde saraydan yiyecekler ile gönderilen üzüm sepetinden çıkan yılan kızı sokar ve kralın kızı ölür.

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Mersin Kız Kalesi ve İstanbul Kız Kulesi efsanelerinin ortak motifi, bir kahin tarafından kıza yapılan bir kehanettir.

Doğru / Yanlış

2. Kral, kızının geleceği hakkındaki felaket kehanetini duyduktan sonra, durumu kızına açıkça bildirmiş ve ondan korunmak için fikir istemiştir.

Doğru / Yanlış

3. Kral, kızını yılan tehlikesinden izole etmek amacıyla, kızı karadan oldukça uzak bir adaya hapsetmiş ve kalenin yapımında parlak beyaz taşlar kullanmıştır.

Doğru / Yanlış

4. Kralın, kızının hayatını kurtarmak için gösterdiği büyük çaba ve aldığı radikal önlem, kaderi değiştirme konusunda yetersiz kalmış ve kehanet gerçekleşmiştir.

Doğru / Yanlış

5. Efsaneye göre, prenses deniz kıyısında üzüm toplarken zehirli bir yılanın saldırısına uğramış ve bu üzücü olay sonucunda hayatını kaybetmiştir.

Doğru / Yanlış

SARIKIZ EFSANESİ

Eski zamanlarda Güre köyünde yaşayan çok güzel, çok iyi kalpli bir genç kız varmış. Herkese yardım etmeyi severmiş. Sarıkız'ı köyün bütün gençleri sever ve evlenmek isterlermiş. Kızın babasıda üzerine titrediği kızını, gençlerin hiç birine vermek istemi-yormuş. Bunun üzerine kızcağızın hakkında durmadan dedikodular çıkarılmış, iftiralar edilmiş. Öylesine ileri gidilmiş ki bu konuda, kızın kötü yola düştüğünü ve öldürülmesi gerektiğini söyleyenler bile çıkmış. Hiç kimse onunla bir arada bulunmak istemiyormuş. Kızın babası bu olan bitene çok üzülüyormuş ama ne yapsın? Çevrenin baskılarına daha fazla dayanamayarak kızını almış, yanına da bir kaz katarak odun kesme, kaz gütme bahanesiyle dağa götür-müş. Kızcağız orada oyalanırken babası onu dağda yalnız başına bırakarak gizlice kaçmış.

O dağın tepesinde hiç kimse bir geceden fazla yaşayamazmış. Ama Sarıkız'a birşeycikler olmamış. Ovada yaşayanlar dağın tepesin-de her gece bir ışığın yandığını görüyorlar ve pek şaşıyorlarmış buna. Masum kız dağın doruğunda insanlardan uzak, kazlarıyla birlikte yaşamını sürdürüp gidiyormuş öylece. Bu arada çeşitli kerametler göstermekten de geri kalmıyormuş. Bulunduğu yere nur yağar, kışın yollarını kaybedenlere yol gösterirmiş.

Aradan zaman geçmiş, babası kızını görmek için dağa tırmanmış. Onu dağın doruğunda tek başına bırakıp gittiği için vicdan azabı içinde yanıp tutuşmaktaymış adamcağız. Dağa tırmanırken ormanda yolunu keybetmiş. O sırada karşısına bir ışık çıkmış, adam da ışığı iz-leye izleye dağın doruğuna kadar varmış. Işık orada bir silkinip Sarı-kız oluvermiş. Adam buna çok şaşırmış, ama kızının da bir ermiş ol-duğunu anlamış. Oturup biraz sohbet ettikten sonra adam kızından abdest almak için su istemiş. Sarıkız eline bir tas almış, kolunu dağın doruğundan uzattığı gibi Edremit Körfezi'nden suyla dolduruvermiş.

Kimi anlatımlarda kızın sırrı açığa çıktığı için oracıkta öldüğü bildirilir. Kimilerine göre ise babası Sarıkız'ı dağdan indirmeye ikna

etmek için çalışır, ama başarılı olamaz. Bir süre sonra ikisi de ölür. Sarıkız'ın yattığı tepeye Sarıkız Tepesi, babasının gömülü olduğu yere de Babatepe adı verilir. Kazlardan dolayı dağa da Kaz Dağı denir.

Aşağıdaki soruları cevaplayın:

1. Aşağıdakilerden hangisi, Sarıkız'ın babasının kızını dağa terk etme kararındaki temel motivasyonu doğru bir şekilde yansıtır?

A) Kızının doğal güzelliği sayesinde gençlerden uzak, huzurlu bir yaşam sürmesini istemesi.

B) Köylülerin bitmeyen karalama kampanyaları nedeniyle ortaya çıkan sosyal baskıya daha fazla direnç gösterememesi.

C) Kızının iyi kalpli ve yardımsever biri olduğunu kanıtlamak için onu zorlu bir sınavdan geçirmek istemesi.

D) Kızının ermişlik yönünü keşfetmesi ve onun insanlardan uzak, kutsal bir yaşam sürmesine ortam hazırlaması.

2. Efsaneye göre, Sarıkız'ın dağın tepesinde tek başına hayatta kalması ve çevresindeki insanlara yol göstermesi neyi işaret etmektedir?

A) Kızın, babasından aldığı özel avcılık ve hayatta kalma eğitiminin ne kadar başarılı olduğunu.

B) Sarıkız'ın sıradan bir insan olmadığını ve ilahi bir lütufa sahip olduğunu.

C) Dağın tepesindeki iklim koşullarının sanıldığının aksine yumuşak olduğunu.

D) Genç kızın yalnızlık içinde uzun yıllar boyunca sabırla mucizevi güçler edindiğini.

3. Sarıkız'ın abdest almak için Edremit Körfezi'nden su getirmesi olayı, kızın hangi özelliğinin doruğa ulaştığını gösteren en güçlü kanıttır?

A) Babasına karşı duyduğu büyük saygı ve itaati.

B) Doğayı kontrol edebilme yeteneği.

C) Mekân ve zaman kısıtlamalarını aşan manevi gücü.

D) Yalnız yaşarken edindiği fiziksel dayanıklılığı.

4. Metinde geçen "Aradan zaman geçmiş, babası kızını görmek için dağa tırmanmış. Onu dağın doruğunda tek başına bırakıp gittiği için vicdan azabı içinde yanıp tutulmaktaymış adamcağız." ifadesinden hareketle, babanın dağa tırmanmasındaki öncelikli duygu nedir?

A) Kızının yaşayıp yaşamadığını kontrol etme merakı.

B) Kızının ermişlik sırrını öğrenme arzusu.

C) Çevresindekilere kızının masumiyetini kanıtlama ihtiyacı.
D) Geçmişte yaptığı haksız eylem nedeniyle duyduğu pişmanlık.
5. Efsanenin "Kimi anlatımlarda kızın sırrı açığa çıktığı için oracıkta öldüğü bildirilir." şeklindeki sonlanış biçimi, Sarıkız'ın ermişliğine dair yaygın inançlarla ilgili hangi yargıyı destekler?
A) Kerametlerin gizli kalması, ermişliğin bir şartıdır.
B) Ermişler, görevleri bittiğinde dünyadan ayrılırlar.
C) Kutsal kişiler, babalarıyla bir araya geldiklerinde güçlerini kaybederler.
D) Dağın tepesinde yaşamak, ömrü kısaltan bir durumdur.
6. Metnin bütünü göz önüne alındığında, Sarıkız Efsanesi'nin ana teması en iyi nasıl özetlenebilir?
A) Sosyal baskıya direnen bir babanın kızını koruma hikayesi.
B) İftiraya uğrayan bir masumun, manevi güçle arınması ve yücelmesi.
C) Doğanın gücüne karşı koymaya çalışan bir ailenin trajedisi.
D) Yaşadığı köyden uzaklaşmak zorunda kalan bir genç kızın hikayesi.

AKDAMAR EFSANESİ

Akdamar Adasında bulunan Baş keşiş dediği dedik bir adamdır. Tamara adında güzeller güzeli bir de kızı vardır. Tamara dinsel bayramlarda giyinip kuşanıp da başına çiçekler-den taç takarak bir dolandı mı, öbür keşiş kızları ne yapacaklarını şaşırır, içten içe onu kıskanır ona diş bileyip tuzaklar hazırlarlar. Adanın karşısında, Gevaş yakınında yalnız yaşayan genç bir delikanlı vardır. Delikanlı gündüzleri gölden avladığı balıkları yer, martılarla söyleşir, sulara dalar, saatlerce yüzer, yorulunca da ağaçların serin gölge-sinde uyur. Yüzücülükte üstüne yoktur.

Günün birinde gene sulara dalıp çıkarken, adaya iyice yaklaşır, merakını yenemeyip karaya çıkar, bir badem ağacı ardına gizlenir,

çevreyi izlemeye başlar. Birden badem çiçeklerinden tacıyla tatlı bir ezgi mırıldanan Tamara'yı görür. Kız bir ses duyup dönünce delikanlıyla karşılaşır. Kaçmaya yeltenir, ama delikanlının yakışıklılığı onu da etkilemiştir. Akşama değin söyleşirler, gene kayalıklarda buluşmak üzere sözleşip ayrılırlar. Delikanlı yüzerek karşıya geçer. Kızın babasından korktuklarından geceleri bulufmayı kararlaştırırlar. El ayak çekilince kız kayalıklarda bir mum yakar, delikanlı da ışığı gözleyerek yüze, yüze gelir. Buluşur, konuşur, koklaşırlar.

Bu durum uzun bir süre devam eder. Bir süre sonra öbür keşiş kızlarından biri onları görür, hemen baş keşişe haber verir. Baş keşiş çok öfkelenir, ama kızına bir şey söylemez. Ertesi gün göl dalgalıdır. Akşama doğru fırtına çıkar, dalgalar daha da coşar. Kız kayalara gitmez. Keşiş bir mumla kıyıya gelir. Delikanlı ışığı görünce meraklanır. Sulara atlayıp yüzmeye başlar. Keşiş mumun yerini sürekli değiştirdiğinden delikanlı iyice şaşırır, yorulur. Sonunda azgın dalgalara yenik düşer. "Ah Tamara, ah Tamara" bağırışları ile boğulur ve ölür. Sesi duyan Tamara, kayalığa koşar, babasını görünce işi anlar. Tamara da kendini sulara atar. İki sevdalının ruhu gölde buluşur. Adaya Ahtamara adı verilir. Bu ad, zamanla Akdamar'a dönüşür.

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Adanın baş keşişinin kızı olan Tamara, diğer keşiş kızları tarafından güzelliği ve popülerliği nedeniyle kıskanılmaktaydı.

Doğru / Yanlış

2. Genç delikanlı adaya ilk geldiğinde, Tamara'yı görmüş ve hemen badem ağacının arkasından çıkıp onunla konuşmaya başlamıştır.

Doğru / Yanlış

3. Tamara ve delikanlı, Tamara'nın babasının haberi olmadan, her gece adada buluşmak için sözleşmişlerdir.

Doğru / Yanlış

4. Bir gece fırtına çıkınca, delikanlının adaya gelmesi için kayalıklara mum yakan kişi bizzat Tamara olmuştur.

Doğru / Yanlış

5. Baş keşiş, sevgililerin gizli buluşmalarını öğrenince çok sinirlenmiş ancak kızını uyarmadan, delikanlıya tuzak kurmaya karar vermiştir.

Doğru / Yanlış

6. Efsanenin sonunda adaya verilen ilk isim "Akdamar" iken, bu ad zamanla "Ahtamara" şeklini almıştır.

Doğru / Yanlış

AY ATAM EFSANESİ

Ay-Atam Efsanesi'nin konusu insanoğlunun yaratılışını içermektedir. İnsanın yaratılışını 4 unsura (ateş, su, rüzgar, toprak) ve balçığa bağlayan bu efsanede Ön Asya mitolojisinin etkileri görülmektedir. Bazı Türkologlar, Ulug Han Ata Bitikçi'nin yeni müslüman olmuş bir Türk düşünürü olduğunu düşünürler. Efsanede geçen ve Kara Dağcı adlı bir dağın üzerinde bulunan Ata Mağarası motifi, Türk mitolojisinin temel motiflerinden biridir. Bozkurt Destanı'nda kurtla yaşayan son Türk çocuğunun kaçıp sığındığı Turfan'ın kuzeybatısındaki büyük dağ ve dağdaki mağara da böyle bir yerdir. Ergenekon destanında da durum böyledir. Nitekim Ay Atam Efsanesi'nde anlatılan mağara da Kara Dağcı adlı bir dağın üzerinde bulunmaktadır. Büyük Hun ve Kök Türk devletleri zamanında Türkler'in Tanrı'ya tapınmak için bir tür tapınak olarak kullandıkları ata mağaraları da konu ile ilgili ve önemlidirler.

İnsanın yaratılışını dört unsur ve balçığa bağlama daha çok Ön Asya mitolojisinin geleneğidir. Ancak 4 unsur inanışı Uygur Türkleri'nde de bulunmaktadır. Ayrıca efsanenin kişi ve yer isimlerinin Öz Türkçe olması, Ata Mağarası motifinin efsane de önemli bir yer alması ve dolayısıyla Türkler'in ünlü mağara kültünün efsanede yer alması, Ay-Atam Efsanesi'nin bir Türk efsanesi olduğunu ortaya koymaktadır. Ama efsanenin Ön Asya etkisi taşımasını ve Aybek üd Devadari'nin müslüman olması dolayısıyla efsanenin bazı bölüm-

lerini kırpmış ya da müslümanlaştırmış olması ihtimalini göz önünde tutarak efsaneyi incelemek gerekir.

Çok çok eski çağlarda; Çok yağmurlar yağdı. Gök delinmiş gibiydi. Dünya sele boğuldu, her yanı çamurlar kapladı. Çamurlar akan selle yuvarlanarak Kara Dağ'daki bir mağaraya doldular. Mağaranın içindeki kayalar yarıldı. Yarıkların kimileri insanı andırıyordu. Sürüklenen çamurlar bu insan biçimli yarıkları doldurdular. Aradan çok zaman geçti. Yarıklardaki balçıklar sular ile benzeşti, hallodu. Güneş Saratan burcuna gedi ve havalar çok ısındı. Yarıklardaki balçık sular ile pişti. Yarıkların bulunduğu bu mağara tıpkı bir kadın gibiydi. İçi de insanlara can veren bir kadın karnı gibiydi.

Dokuz ay durmadan yel esti. Su, ateş, toprak ve yel, insana can vermak için birleştiler. Dokuz ay sonra bir insan çıktı ortaya. Adına Ay-Atam dediler. Ay-Atam, gökten indi yere kondu. Bu yerin suyu tatlı, havası da serindi. Sonra yine yağmurlar, seller başladı. Mağara yeniden çamurla doldu. Güneş bu kez Sünbüle burcunda durdu. Sünbüle burcundaki güneşin sıcaklığı ile balçıklar sular ile pişti. Bu kez bir hatun kişi çıktı ortaya. Adına Ay-Va dediler.

Ay-Atam ile Ay-Va evlendiler. Kırk çocukları oldu. Bunların yarısı erkek, yarısı da kızdı. Onlar da evlendiler, soyları çoğaldı. Bir zaman geldi Ay-Atam ile Ay-Va Hatun'un ömürleri doldu, öldüler. Çocukları, ana-babalarını türedikleri mağaraya gömdüler. Mağaranın kapısını altın kapılar ile kapattılar, dört bir yanını çiçekle süslediler.

Aşağıdaki soruları cevaplayın:

1. Ay Atam Efsanesi'nin konusu nedir?
A) Türk devletlerinin kuruluşu
B) İnsanın yaratılışı
C) Eski savaşların anlatımı
D) Göçebe hayatının oluşumu
2. Efsaneye göre çamurlar nereye dolmuştur?
A) Bir ırmağın içine
B) Ormanın ortasına
C) Kara Dağ'daki bir mağaraya
D) Bir köyün meydanına
3. Balçıkların "pişmesini" sağlayan şey nedir?
A) Şiddetli rüzgâr
B) Güneşin sıcaklığı

C) Yağan kar
D) Ay ışığı
4. Ay-Atam nasıl ortaya çıkmıştır?
A) Dağın tepesinden inmiştir
B) Gökten inip toprağa konmuştur
C) Balçıktan şekillenerek ortaya çıkmıştır
D) Rüzgâr tarafından yaratılmıştır
5. Ay-Va nasıl ortaya çıkmıştır?
A) Ay ışığından oluşmuştur
B) Ağaçların arasından çıkmıştır
C) İkinci kez dolan çamurun pişmesiyle ortaya çıkmıştır
D) Ay-Atam tarafından yapılmıştır
6. Ay-Atam ile Ay-Va'nın kaç çocuğu olmuştur?
A) On
B) Yirmi
C) Otuz
D) Kırk
7. Ay-Atam ile Ay-Va öldükten sonra çocukları onları nereye gömmüştür?
A) Dağın zirvesine
B) Nehir kenarına
C) Türedikleri mağaraya
D) Bir tapınağa
8. Çocuklar mağaranın kapısını nasıl kapatmıştır?
A) Taşlarla
B) Ağaç dallarıyla
C) Altın kapılarla
D) Demir zincirlerle

ALTAY TUFAN EFSANESİ

Sel bütün yeri kapla-dığında, Tengiz (Deniz) yerin üzerinde efendi idi. Tengiz'in yönetimi altında Nama adında iyi bir erkek yaşardı. Nama'nın Sozun Uul, Sar Uul ve Balık adla-rında üç oğlu vardı. Ülgen (Tanrı), Nama'ya bir kerep (tahta sandık) yapmasını buyurdu. Nama, sandığın yapılması işini üç oğluna bıraktı. Oğulları, kerepi bir dağ üzerinde yaptılar. Kerep yapıldıktan sonra Nama, onu her biri seksen kulaç olan sekiz halatla köşelerinden yere bağlamalarını söyledi. Böylece su seksen kulaç yükseldiğinde durum

anlaşılacaktı. Bundan sonra Nama, ailesi ile çeşitli hayvanları, kuşları alarak kerepe girdi.

Yeryüzünü sisler kapladı. Dünya korkunç bir karanlığa gömüldü. Yerin altından, ırmaklardan, denizlerden sular fışkırdı. Gökten sağanaklar boşandı. Yedi gün sonra yere bağlanan halatlar koptu, kerep yüzmeğe başladı; suyun seksen kulaç yükseldiği anlaşıldı. Yedi gün daha geçti. Nama en büyük oğluna kerepin penceresini açmasını, çevreye bakmasını söyledi. Sozun Uul bütün yönlere baktı. Sonra şöyle dedi: "Her şey suların altına batmış. Yalnızca dağların dorukları görünüyor." Daha sonra Nama da baktı. O da "Gökyüzü ile sular dışında bir nesne görünmüyor" dedi.

Kerep sonunda sekiz dağın birbirine yaklaştığı yerde durdu. Çomoday ve Tuluttu dağlarında karaya oturdu. Nama pencereyi açtı, kuzgunu serbest bıraktı. Kuzgun geri dönmedi. İkinci gün kargayı gönderdi, üçüncü gün saksağanı gönderdi. Hiçbiri geri gelmedi. Dördüncü gün bir güvercin gönderdi. Güvercin, gagasında bir ince dalla geri döndü. Nama bu kuştan, öteki kuşların niçin geri gelmediğini öğrendi. Onlar sırasıyla geyik, köpek ve at leşi yemek üzere gittikleri yerde kalmışlardı. Nama bunu duyunca öfkelendi. "Onlar şimdi ne yapıyorsa, dünyanın sonuna değin onu yapmağa devam etsinler" dedi.

Efsanenin devamında Nama yaşlandığı zaman, kurtardığı canlıları öldürmesi için kendisini kışkırtan karısını öldürür. Oğlu Sozun Uul'u yanına alarak cennete (göğe) çıkar. Daha sonra orada beş yıldızlı bir yıldız kümesine dönüşür. Holmberg'in düşüncesine göre, tufan kahramanları, Yayık Han'a dönüşmüştür. Yayık Han, Altay Türkleri'ne göre, insanları koruyan ve yaşam veren bir ruhtur. Ayrıca insanlarla Ülgen (Tanrı) arasında elçilik yapar.

Metni okuyarak aşağıdaki soruları cevaplayın.

1. Tufan başlamadan önce Ülgen, Nama'dan ne yapmasını istemiştir?
2. Nama, kerepi neden seksen kulaçlık halatlarla yere bağlamıştır?

3. Yedi gün sonra halatlar kopunca kerep nasıl hareket etmeye başlamıştır?
4. Nama'nın gönderdiği kuşlardan hangisi geri dönmüş ve yanında ne getirmiştir?
5. Nama, geri dönmeyen kuşların ne yaptığını öğrenince nasıl bir tepki vermiştir?
6. Efsanenin sonunda Nama ve oğlu Sozun Uul'a ne olmuştur?

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Nama, Ülgen'in emriyle bir kerep (tahta sandık) yapmıştır. (D / Y)
2. Tufan başladığında sular sadece yer altından çıkmış, gökten hiç yağmur yağmamıştır. (D / Y)
3. Nama, tufan sırasında çevreyi görmek için önce kuzgunu göndermiştir. (D / Y)
4. Gönderilen güvercin, ağzında ince bir dal ile geri dönmüştür. (D / Y)
5. Efsanenin sonunda Nama, oğlu Sozun Uul ile birlikte göğe yükselmiştir. (D / Y)

EFSANE PRENS

Efsane Prens, Kore tarihinin bir bölümü üzerine kurulmuş bir ve Kore tarihinin başlangıcı varsayılan Jumong hikyesini içeren dizidir. Başlarda 60 bölüm olarak çekilmesi düşünülmüş olsada elde etmiş olduğu başarıdan dolayı 81 bölüme kadar uzatılmış dizi Goguryeo krallığını ve Jumong'un hayatını konu almaktadır.

Gojoseon, Çin Han İmparatorluğunun eline geçmiştir ve geriye kaldan yönetimi birbirinden ayrılmış olan şehirlerin Han imparatorluğuna karşı koyma şansı yoktur. Zalim Han imparatorluğu esir olarak aldığı Gojoseon halkını hapseder ve imparatorluğun yeni silahlarını onlar üzerinde kullanır. Efsanevi asker Hae Mo-su , Buyeo

Hükümdarlığı prensi Geumwa ile Han'ın bu vahşetine son vermek ve Da-Mul Gun'u kurmak için Wiman-Chosun şehrinin tutsaklarını korumaya çalışan bir gurup asker ile el ele verirler. Hae Mo-su Han'ın askerleri ile yaptığı savaş sonunda yarı ölü yarı canlı olarak nehre düşer. Haebaek kabilesi prensesi onu bulur ve tekrar sağlığına kavuşmasına yardım eder. Tamda aralarında bir ilişki başlarken her nasılsa Hae Mo-su yu arayan Han Haebaek kabilesi prensesin onu koruduğundan ve Hae Mo-su kabileye sığınmasından şüphelenir ve kabileyi yerle bir eder. Hae Mo-su son anda kurtulur ve göçebe bir kabile olan Gyeh-Ru nun kervanına katılır.

Tüccarların başı aynı zamanda Gyeh-Ru kabilesininde başıdır, Hae Mo-su ya kim olduğunu bilmeden ona kervanda bir iş önerir. Yeon Ta-Bal, Hae Mo-su.ya kendi koruması ve çadırının altına girmesi gerektiğini anlatır ve kervandakiler ile tanışmasını, kaynaşmasını sağlar. Tamda konuşmanın ortasında Haebaek'ten bir haber gelir ve herkes yeni misafirlerinin yüzündeki o korku dolu ifadeyi görür ve bu nedenle Yeon Ta-Bal Hae Mo-su'dan şüphelenmeye başlar. Ertesi gün kervan yola çıkar ancak Yeon Ta-Bal'ın eşinin doğum sancısı çekmeye başlamasıyla kervan durur. Kervanın durmuş ve sonradan Yeon Ta-Bal'ın Seo-No adını verdiği bebeğinin doğumu sırasında kervanı koruma görevi Hae Mo-su ya verilmiştir. Doğum sonrasında Yeon Ta-Bal ticaret içinde bulundukları Han Dynasty aracılığı ile Hae Mo-su nun kaçak olduğunu ve yakalanması için başına ödül konduğunu ögrenir. Ancak gerek kızını tehlikelere karşı korumuş olması gerekse kervanı savunması nedeni ile Yeon Ta-Bal'ın Hae Mo-su ya olan güveni tamdır ve bu nedenle onu ele vermemeye karar verir.

Hae Mo-su Geumwa'ya geri döner ve çatışmayı kabul eder. Ancak, Damulgun esirleri özgür bırakmak için ellerinden geleni yaparkan Han'da Damul ordusu esirleri kurtarmaya geldiğinde onlara saldırmak için ordusunun bir bölümünü esir gibi saklamaktadır. Tuzağa düşürülen Damul ordusu, sahte esirler ve zırhlı süvariler tarafından öldürülür ve Hae Mo-su yakalanır. Han'ın emriyle Hae Mo-su ya işkence edilir ve gözleri kör edilir. Geum-wa, herkesin kör sandığı ama ata bile binebilen Hae Mo-sunun özgür kalması için verdiği savaşı kazanır Hae Mo-su özgür kalır. Geum-wa bir şatoda tuzağa düşürülmüş olan Hae Mo-su'yu kurtarmak için edindiği görevde

başarılı olamadığını çok geçmeden farkeder. Hae Mo-su bir okçu tarafından vurulmuştur ve muhtemelen nehrin kenarında ölmüştür.

Haebaek prensesi Hae Mo-su'nun çocuğunu doğurmuş, Buyeo Hükümdarlığının prensinin yanına gider. Haebaek prensini hamile bıraktıktan sonra, Jumong, Buyeo prensi olmuştur ve Haebaek prensi yeni kurulan İmparatorluğunda isteği ile artık bir saray cariyesidir. Jumong babasını öğrenecektir, öz ve üvey kardeşleri ile birlikte vahşi bir rekabete girecektir, So Seo-No olan aşkı ve sonunda Da-mul Gun'ı yeniden canlandıracak ve Goguryeo kuracaktır.

Aşağıdaki soruları cevaplayın:

1. "Efsane Prens" dizisi hangi tarihi olayı konu almaktadır?
a) Çin'in kuruluşu
b) Goguryeo Krallığı ve Jumong'un hayatı
c) Japon İmparatorluğu
d) Avrupa'daki savaşlar

2. Gojoseon'un eline geçtiği imparatorluk hangisidir?
a) Han İmparatorluğu
b) Roma İmparatorluğu
c) Hint İmparatorluğu
d) Osmanlı İmparatorluğu

3. Hae Mo-su ile Prens Geumwa hangi amaçla birlik olmuştur?
a) Yeni bir şehir kurmak için
b) Han'ın zulmüne son vermek için
c) Ticaret yollarını genişletmek için
d) Çin'e göç etmek için

4. Hae Mo-su yaralandıktan sonra onu kim bulup iyileştirmiştir?
a) Geumwa
b) Yeon Ta-Bal
c) Haebaek kabilesi prensesi
d) Han askerleri

5. Yeon Ta-Bal, Hae Mo-su'ya neden güvenir?
a) Onu çocukluğundan beri tanıdığı için
b) Onun kervanı ve kızını koruduğu için

c) Han askerleriyle işbirliği yaptığı için
d) Çok zengin olduğu için

6. Han'ın kurduğu tuzak nedeniyle Damul ordusuna ne olur?
a) Zafer kazanırlar
b) Esirleri kurtarırlar
c) Zırhlı süvariler tarafından yenilgiye uğrarlar
d) Çin'e giderler

7. Hae Mo-su nasıl yakalanır?
a) Kervanda gizlenirken
b) Savaş meydanında esir düşer
c) Dağda kaybolur
d) Bir okla vurulup yere düşer

8. Hae Mo-su'ya Han tarafından hangi ceza uygulanır?
a) Zindana atılır
b) Sürgüne gönderilir
c) İşkence edilir ve gözleri kör edilir
d) Saraya hizmetçi yapılır

9. Jumong'un annesi kimdir?
a) Seo No
b) Haebaek kabilesi prensesi
c) Geumwa'nın eşi
d) Han imparatorunun kızı

10. Jumong büyüdüğünde ne yapacaktır?
a) Çin'e sığınacaktır
b) Han İmparatorluğunu yönetecektir
c) Damul Gun'ı yeniden kurup Goguryeo'yu kuracaktır
d) Kervan tüccarı olacaktır

ŞAHMERAN EFSANESİ

Şahmeran İran ve Pers mitolojisinde görülen akılcı ve iyi olarak tanımlanan bellerinden aşağı yılan, üstü ise insan olan hiç yaşlanmayan yaratıktır. Şahmeran Farsçada yılanların şahı demek olan ''şah-ı meran'' dan gelir. Şahmeranın çeşitli efsaneleri bulunsa da Şahmeran hepsinde dişidir. Şahmeran'ın Akdeniz bölgesinin Tarsus ilçesinde yaşadığına inanılır. Kimi efsanelerde Yılan Kale'de yaşadığı

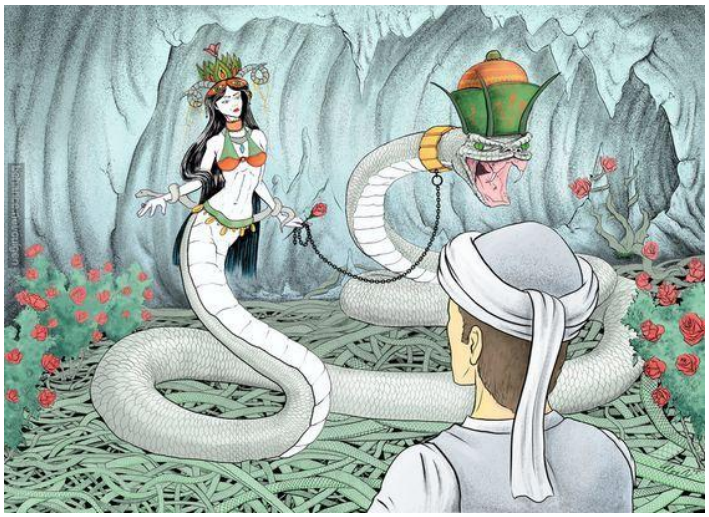

söylense de kimisinde de yeraltında yılanlarla birlikte yaşadığı söylenmektedir. Şahmeran adlı efsane Mardin yöresinde de geçmektedir. Bu yörede Şahmeran bir resimle betimlenir. Ve Şahmeran ustalarınca yapılan eserler duvarları süslemektedir. Şahmeran'la tanışan ilk insanın adı bazı kaynaklarda Belkıya olarak geçmekteyken, bazı kaynaklarda ise bu isim Camşab olarak söylenir. Çok yaygın olmasa da bazı kaynaklarda ise Şahmeran ile tanışan ilk insanın Lokman olduğu söylenmektedir. Hangi kaynağa bakılırsa bakılsın efsanenin sonunda Şahmeran ölür. Öldürülüş amacı ise hiç yaşlanmayan bu canlının yapısından insanlara şifa getirmektir. Hatta bazı kaynaklarda insanlar Şahmeran'a şifalı otları sorar ve öğrenir.

Hititler zamanında anlatılmakta olan İlluyanka Efsanesi de yılana benzeyen bir yaratık içerir. Bu yılana benzeyen yaratığın adı İlluyanka'dır. İlluyanka, Fırtına Tanrısı ile savaşmaktadır. Bu destan bunu anlatır. Şahmeran Efsanesi'ne benzeyen başka bir mitolojik hikaye de Medusa'dır. Medusa'nın saçları yılanlardan oluşmaktadır ve göz göze geldiği kişiyi taşa dönüştürür. Yunun mitolojisinde Perseus tarafından tarafından kafası kesilen Medusa fiziksel özellikleriyle de yılanların kraliçesi olan Şahmeran'a benzemektedir. Hem Şahmeran'ın hem de Medusa'nın sonu ölümdür.

Metne okuyarak soruları cepaplayalım.

1. Şahmeran’ın fiziksel özellikleri nasıldır? Metne göre açıklayınız.

2. Şahmeran’ın nerede yaşadığına dair hangi farklı inanışlar vardır?

3. Şahmeran’la tanışan ilk insanın adı kaynaklara göre nasıl değişmektedir?

4. Şahmeran’ın neden öldürüldüğü metne göre nasıl açıklanır?

5. Şahmeran Efsanesi’ne benzeyen iki mitolojik hikâyeyi ve benzerliklerini yazınız.

Metne göre aşağıdaki fikirler doğru ise D yanlış ise Y olarak işaretleyelim.

1. Şahmeran, Pers mitolojisinde yaşlanan ve kötü bir varlık olarak tanımlanır. (D / Y)

2. Bazı inanışlara göre Şahmeran’ın Tarsus ve Yılan Kale’de yaşadığı söylenmektedir. (D / Y)

3. Metinde, Şahmeran’la ilk tanışan kişinin her kaynakta aynı isimle geçtiği belirtilmiştir.(D / Y)

4. Şahmeran’ın öldürülme nedeni insanların ondan şifa elde etmek istemesidir.(D / Y)

5. Medusa ve İlluyanka, Şahmeran ile benzer özellikler taşıyan mitolojik varlıklardır. (D / Y)

CEMŞAB VE ŞAHMERAN

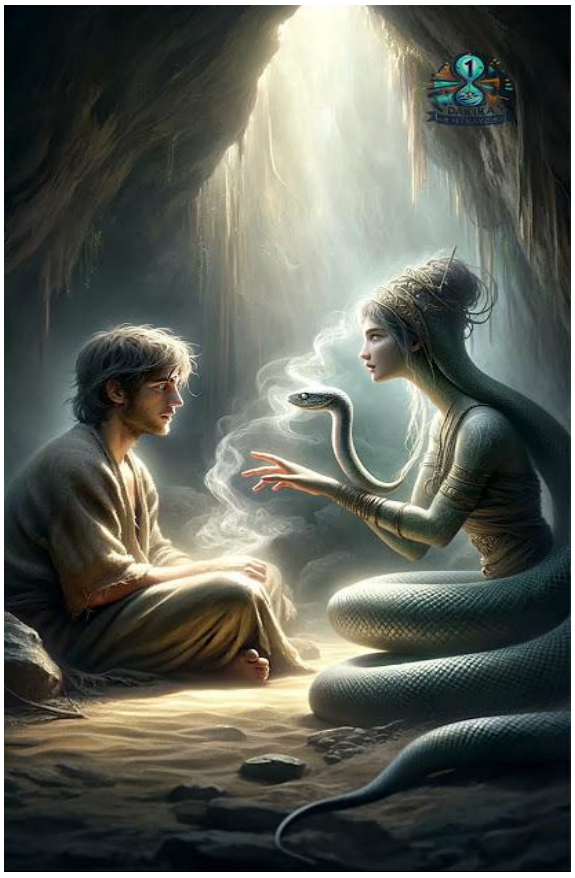

Binlerce yıl önce yedi katı olan yer altında Tasus'ta yaşayan yılanlar vardı. Bu yılanlara Meran adı verilmektedir. Meran adlı bu yılanlar gerçekten son derece akıllı ve şefkatli idi. Birbiriyle barış içinde yaşayan Meran yılanlarının kraliçesine Şahmeran denirdi. Şahmeran genç, alımlı ve güzel bir kadındı. Efsaneye göre, Meran yılanlarının kraliçesi olan Şahmeran'ı gören ilk insan Cemşab olmuştur. Cemşab, hayatını devam ettirmek için odun satan fakir bir ailenin oğlu idi. Bir gün Cemşab ve arkadaşları bal dolu bir mağara bulurlar. Balı çıkarmak için arkadaşları, Cemşab'ı aşağı indirir. Balı

yukarıya çektikten sonra arkadaşları kendilerine daha çok bal düşsün diye Cemşab'ı aşağıda bırakıp kaçmışlardır. Bunun üzerine Cemşab mağarada tek başına kalır. Cemşab mağarada bir delik görür ve bu delikten ışık geldiğini fark eder. Cebindeki bıçak ile deliği büyüttüğünde ömründe görmediği kadar güzel bir bahçe görür. Bu bahçede daha önce görmediği çiçekler ve bir havuz görür. Bunların yanında onlarca yılan görür.

Cemşab'ın gördüğü havuzun başında bir taht bulunmaktadır ve bu tahtta süt beyaz renkte bir yılan oturmaktadır. Cemşab, Şahmeran'ın güvenini kazanarak yıllar boyu o bahçede hayatını sürmüştür. Şahmeran, Cemşab'a tıp bilimindeki bilmediklerini açıklar. Cemşab yıllar boyunca Şahmeran'ın yanında kalınca ailesini özlemiştir ve Şahmeran'a yalvarır ailesinin yanına dönmek için. Şahmeran bu öneriyi bir şartla kabul eder. Bu şart Cemşab'ın kendisinin yerini kimseye söylememesidir. Cemşab yer yüzüne çıktıktan yıllar sonra bile kimseye Şahmeran'ı anlatmamıştır. Bir gün ülkesinin padişahının hasta olduğunu söyleyen vezir, tedavisinin şahmeranın etini yemek olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine bütün ülkedeki herkesin vücuduna bakan vezir Cemşab'ı ifşa eder ve yerini söylemeye zorlar. Bunun üzerine Cemşab Şahmeran'ın yerini söyler. Şahmeran Cemşab'a kendisini kaynatmasını, kafasını padişaha, gövdesini vezire, kuyruğunu da kendisine yedirmesini söyler. Böylece padişah iyileşir, vezir ölür, Cemşab ise Şahmeran'ın kuyruğunu yemesiyle Lokman Hekim olur.

Metni okuyalım ve soruları ceveplayalım.

1. Meran adı verilen yılanlar nasıl bir özellikteydi? Metne göre açıklayınız.
2. Cemşab mağarada nasıl bir yer keşfetmiştir? Bahçeyi tarif ediniz.
3. Şahmeran, Cemşab'ın yanından ayrılmasına hangi şartla izin vermiştir?
4. Cemşab neden sonunda Şahmeran'ın yerini söylemek zorunda kalmıştır?
5. Şahmeran'ın verdiği talimat doğrultusunda padişah, vezir ve Cemşab nasıl etkilenmiştir? Kısaca yazınız.

Aşağıdaki testleri çözünüz:

1. Meran adı verilen yılanlar nasıl varlıklardır?
a) Kötü ve saldırgan
b) Akıllı ve şefkatli
c) Sıradan ve zayıf
d) Sadece geceleri ortaya çıkan

2. Cemşab mağarada ne bulmuştur?
a) Altın dolu bir oda
b) Büyük bir şehir
c) Güzel bir bahçe ve yılanlar
d) Gizli bir hazine haritası

3. Şahmeran, Cemşab'ın yeryüzüne dönmesine hangi şartla izin vermiştir?
a) Padişahı iyileştirmesi şartıyla
b) Bahçeyi koruması şartıyla
c) Yerini kimseye söylememesi şartıyla
d) Yılanlarla savaşması şartıyla

4. Vezir neden Cemşab'ın vücuduna bakmıştır?
a) Cemşab'ı ödüllendirmek için
b) Şahmeran'ın izini bulmak için
c) Onu saraya almak için
d) Bir suç işleyip işlemediğini öğrenmek için

5. Şahmeran'ın verdiği talimatla sonunda kim Lokman Hekim olmuştur?
a) Padişah
b) Vezir
c) Cemşab
d) Şahmeran'ın kendisi

DESTANLAR

DESTAN NEDİR?

Aslı Farsça olan destan (dâstân, destân), Fransızca épopée, Yunanca epos şiir karşılığıdır.

Destan; kak, Batır, Batur, Buka, Bukadır, Bahadır, Boğa, Böke, Yiğit, Cigit, Koç, Koçkar, Arslan, Kaplan, Pars, Ejder ve kahramanlık kavramlarının, epik karakterli bir yaşayışın zaman, yer ve olaylar içindeki yansımalarının olay örgüsü ile biçimlendirilmiş anlatımlarıdır.

Destan sözcüğü bugün dilimizde iki edebî türü karşılamak üzere kullanılır:

1. Destan: Toplumu geniş ölçüde ilgilendiren olayları konu edinen 8-11 heceli dizelerden oluşan ve kıta sayısı yediden yedi yüze kadar varan anonim veya bireysel halk şiirlerine ***destan*** denir.

2. Destan: Milletlerin yaşadıkları tarihî olayların efsanevî ve mitolojik unsurlarla yoğrularak oluşturduğu millî karakter taşıyan uzun manzum eserlerdir.

Destan Türüne İlişkin Bazı Önemli Hususlar

Destanlardan tarihî kaynak olarak faydalanılabilir.

Destanlar, mitlerden sonra en eski ikinci tür olarak kabul edilir.

Kaşgarlı Mahmut eserinde destan türü için “koşuk” “yır” terimlerini kullanmıştır.

Kuman, Kırım ve Çağataycada bu tür için “irtegi” terimi kullanılır.

Kazak ve Kırgızlar ise bu tür için “comok” terimini kullanmışlardır.

Destanlar, kutsal anlatılar değildir.

Epik destan geleneğine göre anlatı hemen başlayıp hemen bitmez.

Anlatı durağanlıktan coşkunluğa doğru bir seyir izler.

Anlatı yeniden durgunluğa ulaşarak son bulur.

Epik destan geleneğinin en önemli kuralı “dikkati başkahraman üzerine toplamak”tır.

Yeryüzündeki en eski epik destan geleneği, Türklere aittir.

Milli Destanın Oluşumu İçin Geçirilen Üç Ana Evre Şu şekildedir:

Çekirdeklenme

Oluşum

Tespit ve Yazıya Geçirilme

1. Çekirdeklenme: Destana konu olayın ortaya çıkmasıdır.

2. Oluşum: Varyantlaşmaların en yoğun olduğu evredir. Anlatı, kuşaktan kuşağa aktarılarak sözlü kültür ortamında olgunlaştırılır.

3. Tespit ve Yazıya Geçirilme: Varyantlaşmanın sona ermesinden itibaren araştırmacının bu varyantlarda en ortak tarafları bularak anlatıyı derleyip toparlayarak yazılı kültür ortamına aktardığı evredir.

Destanlar, ulusların, özellikle tarih yazımının henüz yaşam bulmadığı dönemlerine ışık tutmaları bakımından önemlidirler. Ayrıca, ulusların tarih sahnesine çıkışlarını, komşularıyla olan ilişkilerini ve kendi kültür dokularını var eden değerleri anlamak bakımından da önemli kaynaklardır.

Sözlü kültür ürünü oldukları ve yazıya geç geçirildikleri için, destanların tamamı konusunda bilgimiz sınırlıdır. Eski Türk destanlarının bugün elimizde bulunan parçaları çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Bunlardan bir kısmı, Türk araştırıcılar tarafından, doğrudan doğruya halk dilinde hâlâ yaşayan destanların derlenip yazılmasıyla elde edilmiş, bir kısmı ise eski Çin, Arap, İran, Bizans ve Batı kaynaklarında bulunmuştur.

Bugüne değin yapılan çalışmalarla adları ve kimi parçaları belirlenen Türk destanlarının toplamı iki yüz dolayındadır. Türk destanlarının belli başlı niteliklerini görmeye çalıştığımızda karşımıza, çoğu kez, kadın kişiliğinde odaklanmış bir güzellik, yiğitliğin, tarihin her döneminde başüstünde tutulmuşluğu, atın ve bozkurdun insana sadık bir yoldaş olması, kurdun ana, baba ve hatta tanrı olması, yurt kabul edilen coğrafyanın kutsallığı gibi unsurlar çıkar.

Soruları cevaplayalım. Doğru seçeneği işaretleyelim.

1. “Destan” sözcüğünün kökeni ve karşılıkları hakkında aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Kökeni Yunancadır ve yalnızca mit anlamına gelir.

B) Farsça kökenlidir; Fransızca épopée ve Yunanca epos karşılığıdır.

C) Fransızca kökenlidir; yalnızca şiir türünü ifade eder.
D) Arapça kökenlidir; tarihî hikâye anlamına gelir.
2. Metne göre destan sözcüğü günümüzde hangi iki edebî tür için kullanılmaktadır?
A) Masal ve hikâye
B) Roman ve tiyatro
C) Halk şiiri türü ve millî manzum eser
D) Ağıt ve koşuk

3. Birinci tür destanların özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tamamen yazılı kültürde oluşmuştur.
B) 8–11 heceli dizelerden oluşan anonim veya bireysel halk şiirleridir.
C) Yalnızca mitolojik kahramanları konu alır.
D) Düzyazıyla oluşturulmuş uzun hikâyelerdir.

4. Metne göre destanlar hakkında verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Tarihî bir kaynak olarak kullanılabilirler.
B) Mitlerden daha eski bir türdür.
C) Kutsal anlatılar değildir.
D) Anlatı coşkunluğa doğru ilerleyen bir yapıya sahiptir.

5. Aşağıdakilerden hangisi destan türü için kullanılan terimlerden biri değildir?

A) “Koşuk”
B) “Yır”
C) “Irtegi”
D) “Koşma”

6. Metne göre epik destan geleneğinin en önemli kuralı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Olayların kronolojik sırayla anlatılması
B) Dikkatin başkahraman üzerine toplanması
C) Kahramanın mutlaka ölmesi
D) Anlatıda yalnızca gerçek olaylara yer verilmesi

7. Bir destanın oluşum sürecindeki ikinci evre aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çekirdeklenme
B) Oluşum
C) Yazıya geçirme
D) Tespit

8. “Oluşum” evresi için aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Destanın tamamen kaybolduğu dönemdir.
B) Destanın ilk kez yazıya geçirildiği dönemdir.
C) Varyantların en yoğun olduğu ve kuşaktan kuşağa aktarılan dönemdir.
D) Tek bir anlatıcı tarafından düzenlenen dönemin adıdır.

9. Destanların önemiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Sadece edebiyat tarihi açısından önem taşırlar.
B) Ulusların tarih sahnesine çıkışını anlamada yardımcı olurlar.
C) Yalnızca savaşları anlatan kaynaklardır.
D) Tamamı eksiksiz günümüze ulaşmıştır.

10. Türk destanlarının belirgin özelliklerinden biri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Atın ve bozkurdun önemli bir yere sahip olması
B) Yalnızca kadın kahramanların anlatılması
C) Destanlarda coğrafyanın önemsiz olması
D) Yurt kavramının hiç yer almaması

OĞUZ KAĞAN DESTANI

Uygur harfleriyle yazılı olan Özgün nüshası Paris kütüphanesîndedir. Bu destanlarda Hun Hükümdarı Mete'nin doğuoğuz kağan, kağan oluoğuz kağan, Türk birliğini kuruoğuz kağan; ölümünden önce de ülkesini oğulları arasında paylaştırışı anlatılır. Ebul Gazi Bahadır Han'ın Secere-i Terakime'sinde Hun-Oğuz destanıyla (Mete Destanı) ilgili bölümler bulunmaktadır. Uygur harfleriyle yazılı olan özgün nüshası Paris kütüphanesindedir.

Oğuz Kağan destanı, M.Ö. 209-174 tarihleri arasında hükümdarlık yapan Hun hükümdarı Mete'nin hayatı üzerine kurulmuştur. Tüm Türk destanlarında olduğu gibi bu destanın da ilk şekli günümüze ulaşamamıştır.

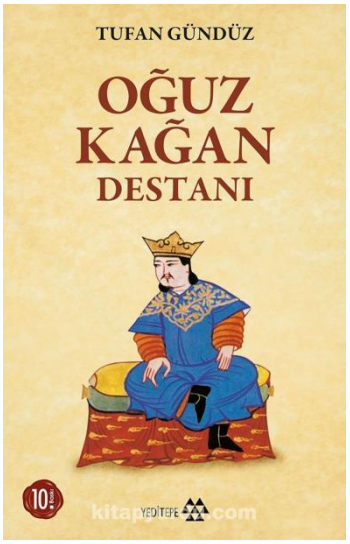

Bugün, elimizde Oğuz destanının üç farklı biçimi bulunmaktadır.

XIII ile XVI yüzyıllar arasında Uygur harfleriyle yazılmış ve islâmiyetten önceki inancı yansıtan varyantın ilk örneği temsil ettiği kabul edilebilir.

XIV. yüzyıl başında yazıldığı bilinen Reşîdeddîn'in Câmi üt-Tevârih adlı eserinde yer alan Farsça Oğuz Kağan Destanı İslâmi varyantların ilkini temsil etmektedir.

Oğuz Kağan Destanının üçüncü varyantı ise XVII. yüzyılda Ebü'l-Gazî Bahadır Han tarafından Türkmenler arasındaki sözlü rivayetlerden ve önceki yazmalardan faydalanarak yazılmıştır.

Oğuz Kağan Destanının İslâmiyet Öncesi Rivayeti Ay Kağan'ın yüzü gök , ağzı ateş, gözleri elâ ,saçları ve kaşları kara perilerden daha güzel bir erkek evladı oldu. Bu çocuk annesinden ilk sütü emdikten sonra konuştu ve çiğ et ,çorba ve şarap istedi. Kırk gün sonra büyüdü ve yürüdü.

Ayakları öküz ayağı , beli kurt beli, omuzları samur omzu, göğsü ayı göğsü gibiydi. Vücudu baştan aşağı tüylüydü. At sürüleri güder ve avlanırdı. Oğuz'un yaşadığı yerde çok büyük bir orman vardı. Bu ormanda çok büyük ve güçlü bir gergedan yaşıyordu. Bir canavar gibi olan bu gergedan at sürülerini ve insanları yiyordu. Oğuz cesur bir adamdı.

Günlerden bir gün bu gergedanı avlamağa karar verdi. Kargı, yay, ok, kılıç ve kalkanını aldı ve ormana gitti. Bir geyik avladı ve onu söğüt dalı ile ağaca bağladı ve gitti. Tan ağarırken geldiğinde gergedanın geyiği almış olduğunu gördü. Daha sonra Oğuz, avladığı bir ayıyı altın kuşağı ile ağaca bağladı ve gitti. Tan ağarırken geldiğinde gergedanın ayıyı da aldığını gördü. Bu sefer kendisi ağacın altında bekledi. Gergedan geldi ve başı ile Oğuz'un kalkanına vurdu. Oğuz kargı ile gergedanı öldürdü. Kılıcı ile başını kesti.

Gergedanın barsaklarını yiyen ala doğanı da oku ile öldürdü ve başını kesti.

Günlerden bir gün Oğuz Kağan Tanrıya yalvarırken karanlık bastı. Gökten bir gök ışık indi. Güneşten ve aydan daha parlaktı. Bu ışığın içinde alnında kutup yıldızı gibi parlak bir ben bulunan çok güzel bir kız duruyordu. Bu kız gülünce gök tanrı da gülüyor, kız ağlayınca gök tanrı da ağlıyordu. Oğuz bu kızı sevdi ve bu kızla evlendi.

Günler ve gecelerden sonra bu kız üç oğlan çocuk doğurdu. Çocuklara Gün, Ay ve Yıldız isimlerini verdiler.

Oğuz ormanda ava çıktığı günlerden birinde göl ortasında bir ağaç gördü. Ağacın kovuğunda gözü gökten daha gök, saçı ırmak gibi dalgalı, inci gibi dişli bir kız oturuyordu. Yeryüzü halkı bu kızın güzelliğini görse dayanamaz ölüyoruz derlerdi. Oğuz bu kıza aşık oldu ve onunla evlendi. Günlerden gecelerden sonra Oğuz'un bu kızdan da üç oğlu oldu. Bu çocuklara Gök, Dağ ve Deniz isimlerini koydular.

Oğuz Kağan büyük bir toy(şenlik) verdi. Kırk masa ve kırk sıra yaptırdı. Çeşit çeşit yemekler,şaraplar, tatlılar, kımızlar yediler ve içtiler. Toydan sonra Beylere ve halka Oğuz Kağan oğuz kağannları söyledi:

Ben sizlere kağan oldum
Alalım yay ile kalkan
Nişan olsun bize buyan
Bozkurt olsun bize uran
Av yerinde yürüsün kulan
Daha deniz, daha müren
Güneş bayrak gök kurıkan

Oğuz Kağan bu toydan sonra dünyanın dört bir tarafına elçilerle oğuz kağan mektubu gönderdi:" Ben Uygurların kağanıyım ve yeryüzünün dört köşesinin kağanı olmam gerekir. Sizden itaat dilerim. Kim benim emirlerime baş eğerse, hediyelerini kabul eder ve onu dost edinirim. Kim baş eğmezse, gazaba gelirim. Onu düşman bilirim. Onunla savaşır ve yok ettiririm".

Yine o zamanlarda sağ yanda bulunan Altun Kağan, Oğuz Kağan'a pek çok altın gümüş ve değerli taşlar hediye etti ve ona itaat ederek dostluk kurdu. Oğuz Kağanın sol yanında ise askerleri ve şehirleri çok olan Urum Kağan vardı. Urum Kağan Oğuz Kağanı

dinlemezdi. Oğuz Kağan'ın isteklerini gene kabul etmedi. Oğuz Kağan gazaba geldi, bayrağını açtı ve askerleriyle birlikte Urum Kağana doğru yürüdü. Kırk gün sonra Buz Dağın eteklerine geldi. Çadırını kurdurdu ve sessizce uyudu. Tan ağarınca Oğuz Kağanın çadırına güneş gibi bir ışık girdi .O ışıktan gök tüylü gök yeleli büyük bir erkek kurt çıktı. Kurt: " Ey Oğuz, sen Urum üzerine yürümek istiyorsun; Ey Oğuz ben senin önünde yürüyeceğim."dedi. Bunun üzerine Oğuz çadırını toplattırdı ve ordusuyla birlikte kurdu izlediler. Gök tüylü gök yeleli büyük erkek kurt itil Müren denizi yakınındaki Kara dağın eteğinde durdu.

Urum Hanın ordusu ile Oğuz Kağanın ordusu arasında büyük savaş oldu. Oğuz Kağan savaşı kazandı, Urum Hanın hanlığını ve halkını aldı. Oğuz Kağan ve askerleri Gök tüylü ve gök yeleli kurdu izleyerek itil ırmağına geldiler. Oğuz Kağan'ın beylerinden Uluğ Ordu bey itil ırmağını geçmek için ağaçlardan sal yaptı ve böylece karşıya geçtiler. Oğuz'un bu buluş hooğuz kağanna gittiği için bu Uluğ Ordu Bey'e "Kıpçak" adını verdi.

Gök tüylü gök yeleli kurdu izleyerek yeniden yola devam ettiler. Oğuz Kağan'ın çok sevdiği alaca atı Buz Dağa kaçtı. Oğuz Kağanın çok üzüldüğünü gören kahraman beylerinden biri Buz Dağa çıktı ve dokuz gün sonra alaca atı bularak geri döndü. Oğuz Kağan atını ve karlarla örtünmüş kahraman beyi görünce çok sevindi. Atını getiren bu beye: " Sen buradaki beylere baş ol. Senin adın ebediyen Karluk olsun." dedi. Bir süre ilerledikten sonra gök tüylü ve gök yeleli erkek kurt durdu. Çürçet yurdu adı verilen bu yerde Çürçetlerin kağanı ve halkı Oğuz Kağana boyun eğmeyince büyük savaş başladı. Oğuz Kağan, Çürçet Kağını yendi ve halkını kendisine bağladı.

Oğuz Kağan, ordusunun önünde yürüyen bu gök tüylü gök yeleli erkek kurdla Hint, Tangut, Suriye, güneyde Barkan gibi pek çok yeri savaşarak kazandı ve ülkesine kattı. Düşmanları üzüldü, dostları sevindi. Pek çok ganimet ve atla birlikte evine döndü.

Günlerden bir gün Oğuz Kağanın tecrübeli bilge veziri Uluğ Bey rüyasında bir altın yay ve üç gümüş ok gördü. Altın yay gün doğusundan gün batısına kadar uzanıyordu. Üç gümüş ok da kuzeye doğru gidiyordu. Oğuz Kağan bu rüyayı dinleyince yurdunu evlatları arasında paylaştırdı.

Soruları cevaplayalım. Doğru seçeneği işaretleyelim.

1. Oğuz Kağan Destanı’nın özgün nüshasının bulunduğu yer aşağıdakilerden hangisidir?

A) Londra Kütüphanesi
B) Paris Kütüphanesi
C) İstanbul Arşivleri
D) Berlin Devlet Kütüphanesi

2. Oğuz Kağan Destanı’nın hangi hükümdarın hayatı üzerine kurulduğu metinde belirtilmiştir?

A) Attila
B) Bilge Kağan
C) Mete (Modu)
D) Kürşad

3. Oğuz Destanı’nın üç varyantından biri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dede Korkut Kitabı
B) Reşîdeddîn’in Câmiü’t-Tevârih’indeki Farsça varyant
C) Kutadgu Bilig
D) Manas Destanı

4. Oğuz Kağan’ın doğumuyla ilgili verilen bilgilerden hangisi metne uygundur?

A) Doğduğunda bir haftalıkken yürümüştür.
B) İlk sütü emmeden önce konuşmuştur.
C) Doğar doğmaz çiğ et, çorba ve şarap istemiştir.
D) Bir yıl sonra büyüyüp ava çıkmıştır.

5. Oğuz Kağan’ın öldürdüğü gergedan ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Gergedan yalnızca hayvanlara saldırıyordu.
B) Oğuz onu okla uzaktan vurmuştur.
C) Oğuz kargı ile öldürmüş ve başını kesmiştir.
D) Gergedan hiçbir zaman Oğuz’a saldırmamıştır.

6. Gökten inen ışığın içinden çıkan kızın özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kâhin olması
B) Saçlarının altın gibi parlak olması
C) Alnında kutup yıldızı gibi bir ben bulunması
D) Göl kıyısındaki ağaç kovuğunda yaşaması

7. Oğuz Kağan'ın ikinci eşinden doğan çocukların adları aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gün, Ay, Yıldız
B) Gök, Dağ, Deniz
C) Karluk, Kıpçak, Çürçet
D) Bozok, Üçok, Kün

8. Oğuz Kağan'ın Urum Kağan üzerine yürüdüğü savaşta ona yol gösteren varlık hangisidir?

A) Kartal
B) Gök tüylü gök yeleli kurt
C) Geyik
D) Ala doğan

9. Oğuz Kağan'ın Kıpçak adını verdiği bey hangi başarısından dolayı bu adı almıştır?

A) Urum Kağan'ı yenmesinden
B) Karlukları birleştirmesinden
C) Buz Dağ'dan alaca atı geri getirmesinden
D) İtil ırmağını geçmek için sal yapmasından

10. Uluğ Bey'in rüyasında gördüğü altın yay ve üç gümüş ok neyin nedeni olmuştur?
A) Oğuz Kağan'ın yeni bir savaş başlatmasına
B) Oğuz Kağan'ın yurdunu oğulları arasında paylaştırmasına
C) Oğuz'un yeni bir toy düzenlemesine
D) Uluğ Bey'in kağan ilan edilmesine

ERGENEKON DESTANI

Türk illerinde Türk oku ötmeyen, Türk kolu yetmeyen, Türk'e boyun eğmeyen bir yer yoktu. Bu durum yabancı kavimleri kıskandırıyordu. Yabancı kavimler birleştiler, Türkler'in üzerine yürüdüler.

Bunun üzerine Türkler çadırlarını, sürülerini bir araya topla-dılar; çevresine hendek kazıp beklediler. Düşman gelince vuruşma da başladı. On gün savaştılar. Sonuçta Türkler üstün geldi. Bu yenilgileri üzerine düşman kavimlerin hanları, beğleri av yerinde toplanıp konuştular. Dediler ki; "Türkler'e hile yapmazsak halimiz yaman olur" Tan ağaranda, baskına uğramış gibi, ağırlıklarını bırakıp kaçtılar. Türkler, "Bunların gücü tükendi, kaçıyorlar" deyip artlarına düştüler. Düşman, Türkler'i görünce birden döndü. Vuruşma başladı. Türkler yenildi. Düşman, Türkler'i öldüre öldüre çadırlarına geldi. Çadırlarını, mallarını öyle bir yağmaladılar ki tek kara kıl çadır bile kalmadı. Büyüklerin hepsini kılıçtan geçirdiler, küçükleri tutsak ettiler.

O çağda Türkler'in başında İl Kagan vardı. İl Kagan'ın da birçok oğlu vardı. Ancak, bu savaşta biri dışında tüm çocukları öldü. Kayı (Kayan) adlı bu oğlunu o yıl evlendirmişti. İl Kagan'ın bir de Tokuz Oguz (Dokuz Oğuz) adlı bir yeğeni vardı; o da sağ kalmıştı. Kayı ile Tokuz Oguz tutsak olmuşlardı. On gün sonra ikisi de karılarını aldılar, atlarına atlayarak kaçtılar. Türk yurduna döndüler. Burada düşmandan kaçıp gelen develer, atlar, öküzler, koyunlar buldular. Oturup düşündüler: "Dörtbir yan düşman dolu. Dağların içinde kişi yolu düşmez bir yer izleyip yurt tutalım, oturalım." Sürülerini alıp dağa doğru göç ettiler. Geldikleri yoldan başka yolu olmayan bir yere vardılar. Bu tek yol da öylesine sarp bir yoldu ki deve olsun, at olsun güçlükle yürürdü; ayağını yanlış yere bassa, yuvarlanıp paramparça olurdu. Türkler'in vardıkları ülkede akarsular, kaynak-lar, türlü bitkiler, yemişler, avlar vardı. Böyle bir yeri görünce, ulu Tanrı'ya şükrettiler. Kışın hayvanlarının etini yediler, yazın sütünü içtiler. Derisini giydiler. Bu ülkeye "ERGENEKON" dediler.

Zaman geçti, çağlar aktı; Kayı ile Tokuz Oguz'un birçok çocukları oldu. Kayı'nın çok çocuğu oldu, Tokuz Oguz'un daha az oldu. Kayı'-dan olma çocuklara Kayat dediler. Tokuz'dan olma çocukların bir

bölümüne Tokuzlar dediler, bir bölümüne de Türülken. Yıllar yılı bu iki yiğidin çocukları Ergenekon'da kaldılar; çoğaldılar, çoğaldılar, çoğaldılar. Aradan dört yüz yıl geçti. Dört yüz yıl sonra kendileri ve süreleri o denli çoğaldı ki Ergenekon'a sığamaz oldular. Çare bulmak için kurultay topladılar. Dediler ki: "Atalarımızdan işittik; Ergenekon dışında geniş ülkeler, güzel yurtlar varmış. Bizim yurdumuz da eskiden o yerlerde imiş. Dağların arasını araştırıp yol bulalım. Göçüp Ergenekon'dan çıkalım. Ergenekon dışında kim bize dost olursa biz de onunla dost olalım, kim bize düşman olursa biz de onunla düşman olalım."

Türkler, kurultayın bu kararı üzerine, Ergenekon'dan çıkmak için yol aradılar, bulamadılar. O zaman bir demirci dedi ki; "Bu dağda bir demir madeni var. Yalın kat demire benzer. Demirini eritsek, belki dağ bize geçit verir." Gidip demir madenini gördüler. Dağın geniş yerine bir kat odun, bir kat kömür dizdiler. Dağın altını, üstünü, yanını, yönünü odun-kömürle doldurdular. Yetmiş deriden yetmiş büyük körük yapıp, yetmiş yere koydular. Odun kömürü ateşleyip körüklediler. Tanrı'nın yardımıyla demir dağ kızdı, eridi, akıverdi. Bir yüklü deve çıkacak denli yol oldu. Sonra gök yeleli bir Bozkurt çıktı ortaya nereden geldiği bilinmeyen. Bozkurt geldi, Türk'ün önünde dikildi, durdu. Herkes anladı ki yolu o gösterecek. Bozkurt yürüdü, ardından da Türk milleti. Ve Türkler, Bozkurt'un önderliğinde, o kutsal yılın, kutsal ayının, kutsal gününde Ergenekon'dan çıktılar.

Türkler o günü, o saati iyi bellediler. Bu kutsal gün, Türkler'in bayramı oldu. Her yıl o gün büyük törenler yapılır. Bir parça demir ateşte kızdırılır. Bu demiri önce Türk kaganı kıskaçla tutup örse koyar, çekiçle döver. Sonra öteki Türk beğleri de aynı işi yaparak bayramı kutlarlar. Ergenekon'dan çıktıklarında Türkler'in kaganı, Kayı Han soyundan gelen Börteçine (Bozkurt) idi. Börteçine bütün illere elçiler göderdi, Türkler'in Ergenekon'dan çıktıklarını bildirdi. Ta ki, eskisi gibi, bütün iller Türkler'in buyruğu altına gire. Bunu kimi iyi karşıladı, Börteçine'yi kagan bildi; kimi iyi karşılamadı, karşı çıktı. Karşı çıkanlarla savaşıldı ve Türkler hepsini yendiler. Türk Devleti'ni dört bir yana egemen kıldılar.

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Türkler ilk savaşta düşmanlarını yenmiştir.
Doğru / Yanlış

2. İl Kagan'ın bütün oğulları savaşta hayatta kalmıştır.
Doğru / Yanlış

3. Kayı ve Tokuz Oguz tutsak olduktan on gün sonra kaçmayı başarmıştır.
Doğru / Yanlış

4. Ergenekon, Türklerin kolayca çıkabildiği düz ve geniş bir bölgedir.
Doğru / Yanlış

5. Türkler Ergenekon'dan çıktıktan sonra tekrar eski güçlerine kavuşmak için savaşmışlardır.
Doğru / Yanlış

Aşağıdaki testleri çözünüz:

Türkler neden dağların arasında yeni bir yurt aramaya karar verdi?
A) Hayvanları yok olduğu için
B) Dört bir yanı düşmanlarla çevrili olduğu için
C) Yeni ülkeler fethetmek istedikleri için
D) Ticaret yapmak istedikleri için

2. Kayı ve Tokuz Oguz neden hayattadır?
A) Savaş sırasında gizlenmişlerdir
B) İl Kagan onları uzakta göreve göndermiştir
C) Savaşta düşmandan kaçıp kurtulabilmişlerdir
D) Düşman onları tutsak aldığı için ölmemişlerdir

3. Türkler Ergenekon'a vardıklarında orası nasıldı?
A) Susuz ve verimsizdi
B) Bitkisi az, hayvanı azdı
C) Zengin, bol su ve av bulunan bir yerdi
D) Sadece geçici konaklama yeriydi

4. Türkler Ergenekon'dan nasıl çıkmayı başardı?
A) Gizli bir mağara yolu buldular
B) Dağın tepesinden atladılar

C) Demir dağı eriterek bir geçit açtılar
D) Düşmanları onlara yardım etti

5. Ergenekon'dan çıkışta Türkleri kim yönlendirdi?
A) İl Kagan
B) Börteçine
C) Gök yeleli Bozkurt
D) Tokuz Oguz

6. Ergenekon'dan çıkış Türkler için ne ifade eder?
A) Yeni bir savaş oyunu
B) Her yıl kutlanan kutsal bir gün
C) Büyük bir yenilgi
D) Ticaretin başlangıcı

TARİH NE SÖYLÜYOR?

TÜRK-MOĞOL İMPARATORLUĞU

Anadolu Selçuk Devletinin hükümdarlarından II.Keyhusrev, devletinin temellerinin, Doğudan gelen akınlarla sarsılmağa başladığını görmüstü. 13 üncü yüzyılın ilk yarısında Selçukluları zayıflatan bu akınları yapanlar, büyük Cengiz Hanın torunları Moğollardı.

1206 da Kurultay kurarak, Cengiz adını alan Temuçin, Moğolistan'ın doğu ve batısındaki Türk boylarını b,r araya toplamış ve egemenliği altına alarak, devletinin esaslarını ve temellerini kurmuştu. Cengiz az zamanda çok kuvvetlendi; Çin İmparatorluğunu yendi, başkenti olan Pekin'i ele geçirdi. Batıda da Harzemşahlar İmparatorluğunu yıktı. 1227 yılında Cengiz öldü. Ama, Türk- Moğol orduları akınlarına devam ediyorlardı. Cengiz Han ölmeden önce bu büyük imparatorluğunu oğulları arasında şu şekilde bölüvermişti:

1- Çinde Türk-Moğol İmparatorluğu:

Bunu kuran Kubilay'dır. Çindeki Moğol ordularının başkumandanı idi. Çin'i zaptetmiş ve büyük bir imparatorluk kurmuştur. Kendini – Büyük Kaan seçtirdi. Çinlileşti, kuvvetten düştü. Tarihte – Yuen Sülalesi adıyla anılmaktadır.

2- Türkistan İmparatorluğu:

Doğu ve Batı Türkistan Çağatay'a verilmişti. Burada Çağatay ve torunları Orta Asya İmparatorluğunu kurdurlar. 14 üncü yüzyılda Hanlarla Türk kumandanlar arasında anlaşmazlıklar çıktı ve egemenlik kumandanların eline geçti.

3- Kıpcak İmparatorluğu (Altınordu Devleti):

Karadenizin kuzeyinde bugünkü Ukrayna'da Aral gölüne kadar olan topraklarda Cengiz'in oğlu Cuci ve onun oğlu Batu Han büyük bir devlet kurdu. Buna tarihte Altınordu Kıpçak İmparatorluğu adı verilmiştir.

Taht kavgaları yğzğnden İran, Moğol İmparatoru Hülagu ile yapılan savaşlarda zayıfladı ve 15 inci yüzyılın başlarında egemenliğini kaybetti.

4- İran'da Türk-Moğol İmparatorluğu (İlhanlılar Devleti):

Cengiz sülâlesinden olan Hülâgû, İran'da Türk-Moğol İmparatorluğunu kurdu. İran'ı, Mezopotamya'yı, Güney Kafkasya'yı, Anadolu'yu eğemenliği altına aldı; bu devlet İlhanlılar adı verildi.

Cengiz İmparatorluğunun bu kolu, Anadolu Selçuk Devletinin zayıflanmasına ve yıkılmasına sebep oldu.

1.Temuçin'in 1206'da kurultay düzenleyerek aldığı unvan olup, bu olay kendisinin büyük imparatorluğunun kurucu temelini oluşturmuştur.

2. Cengiz Han'ın ölümünden sonra kurulan ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflamasına ve yıkılmasına doğrudan sebep olan Türk-Moğol koludur.

3. Batı Türkistan ve Doğu Türkistan bölgelerinde kurulan ve egemenliğin 14. yüzyılda hanlardan Türk kumandanlara geçtiği Türk-Moğol devletidir.

4. Büyük Kağan seçildikten sonra Çinleştiği ve kuvvetten düştüğü belirtilen, tarihte Yuen Sülalesi olarak adlandırılan Türk-Moğol İmparatorluğu'nun kurucusudur.

5. Karadeniz'in kuzeyi ve Aral Gölü'ne kadar uzanan topraklarda kurulmuş olup, taht kavgaları ve savaşlar nedeniyle 15. yüzyılda zayıflayan Türk-Moğol devletidir.

6. Moğol akınları nedeniyle devletinin temellerinin sarsılmaya başladığını gören ve metinde adı geçen Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarıdır.

7. Türk-Moğol ordularının batıdaki fetihleri sırasında yıkılan, başkenti Pekin olan Çin İmparatorluğu'ndan hemen önce zayıflatılan büyük imparatorluktur.

A. Kubilay
B. Kıpçak İmparatorluğu (Altınordu)
C. İlhanlılar Devleti
D. Cengiz Han
E. Harzemşahlar İmparatorluğu
F. II. Keyhüsrev
G. Türkistan İmparatorluğu (Çağatay)

YILDIRIM BEYAZIT HAN

Yıldırım Beyazıt Han 360 yılında doğmuştur. Osmanlı sultanlarından 4. Olan Yıldırım Beyazıt Han'ın annesi Gülçiçek hanımdır. Bayezit Han çok iyi bir eğitim almış ve babası ile birlikte Kosova Savaşı'nda görev gerçekleştir-miştir. Babasının Kosova

Savaşı sıra-sında Şehit düşmesi sonucunda Yıldırım Beyazıt Han idareyi eline almayı başarmıştır. Padişah ilk yılla-rında 1389 ile 1392 yılları arasında menteşeoğulları, Aydınoğulları, Germi-yanoğulları, Hamitoğulları ve Saruhan-oğullarını almak için büyük mücade-lede bulunmuştur. 1396 yılında gerçek-leştirilen Niğbolu zaferi Osmanlı Devleti'nin Bayezid sayesinde Balkanlardaki hakimiyetini de sağlamıştır. Bu sayede Yıldırım Bayezid Han Müslüman coğrafyada da büyük bir ün kazanmış ve Sultan olarak adlandırılmaya başla-mıştır. 1399 yılında Yıldırım Bayezit Anadolu'ya dönmüştür. Kadı Burhanettin ve Karaman topraklarını almıştır.

Toroslardan başlayarak Tuna'ya kadar uzanan büyük bir imparatorluk kurmuştur. Tam da bu dönemde Timur İran ve Orta Asya arasında büyük bir imparatorluk kurmuştur. Timur Orta Asya'da giderek yayılırken Sivas'ı da ele geçirmiştir. Tüm Türkmen beyleri Timur'un tarafına geçerek onun yanında olmaya başlamış-lardır. Yıldırım Beyazıt ve Timur sürekli karşı karşıyaydı ve dünya üzerinde büyük bir hükümdar olmak için adeta yarışıyorlardı. 27 Ağustos 1402 tarihinde Ankara Savaşı sonucunda Timur kalabalık ordusu ile Yıldırım Beyazıt ile karşı karşıya gelmiştir.

Yıldırım Beyazıt Ankara Savaşını kaybetmiş ve timura esir düşmüştür. Osmanlı ordusu büyük bir Bozguna uğratılmıştır. Şehzade Musa ve Mustafa ile birlikte Yıldırım Beyazıt Akşehir'e Sürgün için gönderilmiştir. Yıldırım Bayezid han 1403 yılının 9 mart'ında hayata gözlerini kapatmıştır. Yıldırım Beyazıt'ın tahta çıkmasından Türkmen beylerinin desteğinin çok büyük önemi vardır. Devşirmeler tekrardan canlanmış Hristiyan gençlere çok büyük destek vermiştir. Yıldırım Beyazıt'ın en büyük emeği ve arzusu ise İstanbul'u feth etmektir ancak Bayezid İstanbul'u 3 defa kuşatılmasına rağmen bir türlü alamamıştır. Yıldırım Beyazıt hayatı boyunca Osmanlı Devleti için çok büyük emekler sarf etmiştir. Aynı zamanda teknik yetersizlikler ve devşirmelerden almış olduğu tavsiyeler sonucunda Ankara Savaşını kaybetmiştir. Bu durum Yıldırım Bayezid Han'ın hayatı boyunca yaptığı en büyük hatalardan biridir. Teşkilatlanma alanında büyük yenilikler yapan Yıldırım Beyazıt Anadolu Hisarı'nın yapılmasında da etkili olmuştur. Bugünkü Anadolu Hisarı Yıldırım Beyazıt'ın ürünüdür. Doğudan ve Batıdan Gelen tehditler arasında kalan Yıldırım Beyazıt hayalini

kurduğu pek çok şeyde başarı gösterememiştir. Aslında Yıldırım Beyazıt oldukça İyi başarılı ve idareci bir askerdir ancak kuşatma arasında kalan bu sultanı yapılan yanlış oyunlar nedeniyle belli konularda başarı elde edememiştir. Çok hızlı hareket etmesi ve çok iyi manevralar yapması nedeniyle sultana "Yıldırım" lakabı verilmiştir.

Yıldırım Beyazıt Han Sırbistan kralının kızı ile evlenmiştir. Avrupa'da bulunan devletlere nispeten çok daha iyi ilişkiler kurmuş olması onun belli konularda itham edilmesine de sebebiyet vermiştir. Devşirmeler ile oluşturmuş olduğu orduda her bir Hristiyan asker tam bir Osmanlı gibi savaşmış ve Yıldırım Beyazıt'a çok büyük destek sağlamıştır.

Yıldırım Bayezid Han Osmanlı Devleti için oldukça önemli bir isimdir. Yapmış olduğu yenilikler ile toplumda da sevilmeyi başarmıştır. Yalnız tek başarısızlığı olan 1402 Ankara savaşı, Bayezid için büyük bir prestij kaybı yaşatmıştır. Zaten sultan da bu dönemden sonra tüm hakimiyetini kaybetmiş, kısa bir süre sonra da yaşamını yitirmiştir. Osmangazi ve Orhangazi kadar başarılı bir sultan olmasa da Yıldırım Bayezid'in Osmanlı için katkıları da yadsınamaz bir gerçektir. Hatta bu dönem ve Ankara Savaşı tarih kitaplarında çok önemli bir şekilde anlatılmaktadır.

Aşağıdaki soruları cevaplayın:

1. Yıldırım Bayezid nasıl bir eğitim almıştır ve gençlik döneminde hangi önemli savaşa katılmıştır?

2. Yıldırım Bayezid'in 1389–1392 yılları arasında hangi beyliklerle mücadele ettiği metinde nasıl anlatılıyor?

3. Niğbolu Zaferi Osmanlı Devleti için neden önemlidir?

4. Yıldırım Bayezid Ankara Savaşı'ndan sonra nasıl bir duruma düşmüş ve hayatı nasıl sona ermiştir?

5. Yıldırım Bayezid'e "Yıldırım" lakabı neden verilmiştir?

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Yıldırım Bayezid 360 yılında dünyaya gelmiştir.
Doğru / Yanlış

2. Yıldırım Bayezid, babasının Kosova Savaşı'nda ölmesi üzerine yönetimi ele almıştır.
Doğru / Yanlış

3. 1396'daki Niğbolu Zaferi, Osmanlı'nın Balkanlar'daki gücünü zayıflatmıştır.
Doğru / Yanlış

4. Yıldırım Bayezid, Ankara Savaşı'nda Timur'u yenerek geniş bir imparatorluk kurmuştur.
Doğru / Yanlış

5. Yıldırım Bayezid İstanbul'u üç kez kuşatmasına rağmen fethedememiştir.
Doğru / Yanlış

6. Yıldırım Bayezid'in ordu içinde devşirmelerden aldığı destek oldukça güçlüydü.
Doğru / Yanlış

KRAL NEMRUT

Nuh'un torunu ve Sümer kralıdır. Tanah'a göre kuvvetli bir kişi ve hünerli bir avcıdır. Tevrat haricinde kalan dini kaynaklara göre Kral Nemrut Babil Kulesi ile bağlantılı ve Yehona'ya karşı duran bir hükümdardır. İslamı kaynaklara göre Kral Nemrut, Hz. İbrahim'i ateşe attıran zalim bir kraldır ve Nemrut burnuna sinek kaçması nedeniyle ölür.

Nemrut Dağı ile Kral Nemrut'un İlişkisi

Kalıntıları Nemrut Dağı'nda bulunan Kommagene'de (Nemrut Krallığı) Nemrut adında bir kral bulunmamaktadır. Ve krallığım ad haricinde Kral Nemrut ile bir alakası yoktur. Ayrıca bu krallığın kuruluş tarihi monoteizmin (tek

tanrılı din) atası ve milattan önce iki binli yıllarda yaşayan Hz. İbrahim peygamberden yaklaşık bir yıl sonradır.

Kral Nemrut İle Hz. İbrahim

Kral Nemrut ile ilgili anlatılan hikayeler çeşitli kültürlerin efsanelerinden derlendiği için bazı bölümlerinde birbirleriyle çelişmektedir. Hangisinin gerçek olduğunu bilmek imkansızdır. Nemrut doğmadan evvel babası Kenan Bin Kuş, rüyasında doğacak bir erkeğin kendisini öldürüp tahtını alacağını görür. Krallıktaki bütün çocukları öldürtme emrini verir. Nemrut doğunca ise onu birtakım kişiler korumak için ırmağa bırakır. Bir dişi kaplan (namara) tarafından bulunarak beslenip, büyütülür. Gençliğinin ilk senelerinde kurduğu çeteyi geliştirir. Böylece devam edip giden süreçte kral olduğunu bilmediği babasını öldürüp tahta geçer ve ülkeye el koyar. Hz. İdris Peygamberin öğrencilerinden yıldızlarla ilgi bilgilerini, İblis'ten ise büyücülüğü öğrenir. Nemrut yıldızlardan bir peygamber doğacağının öğrenmesi üzerine ülkedeki bütün erkek çocuklarını öldürülmesini emreder. Hz. İbrahim doğduğunda gizlice bir mağaraya saklanır. Orada büyür. Büyüdükten sonra ise yurduna döner ve babası Azer tarafından Nemrut'a takdim edilir. Babil kralı Nemrut çok acımasız biriydi. Halk Nemrut'un korkusundan Hz. İbrahim Peygamberin dine olan çağrısına cevapsız kalıyordu. Günlerden bir gün Hz. İbrahim, Nemrut'a gider ve onu da dine çağırır. Nemrut ülkesindeki tek tanrının kendisini olduğunu söyler. Bunun üzerine Hz. İbrahim kendisinin Rabb'inin ölüyü diriltebileceğini söyler. Nemrut ölüm cezasına tutulmuş iki mahkum çağırır ve birsini orada öldürür, diğerini ise serbest bırakır. Ve kendisinin yaşamı ve ölümü belirleyebileceğini iddia eder. Hz. İbrahim cevap olarak kendisinin Rabb'inin güneşi doğudan doğurup batıdan battığını söyler.

Nemrut'a tanrıysa bunun aksini yapmasını söyler. Nemrut yapamaz, sinirlenir ama davete icabet etmez. Hz. İbrahim'in yaşadığı yerde ve zamanda halk putlara tapıyordu. Büyük bir tapınağın içinde çokça put bulunuyordu. Hz. İbrahim herkesin panayırda eğlencede bulunduğu bir zamanda putla dolu tapınağa gitti. Eline bir balta alarak en büyük olan hariç bütün putları kırar ve baltayı en büyük putun boğazına asar. Putların kırıldığını görünce halk direk Hz. İbrahim'e gitti ve putları kırıp kırmadığını sordu. Bunun üzerine Hz. İbrahim en büyük putun yaptığını söyler. Halk onun yapama-

yacağını söyler. Bunun üzerine Hz. İbrahim kendisini bile savunamayan cansız varlıkların nasıl tanrı olarak görüldüğünü sorgular. Halk bu olaydan etkilenir. Hz. İbrahim'in tekrar eden daveti üzerine Nemrut onu hapseder ve ateşte yakılmasını buyurur. Hz. İbrahim Keldani kavminin haftalarca topladığı odunlar ile ateşe atıldı. Kral Nemrut ise kendisi için özel olarak yaptırdığı yüksek bir kuleden bu olayı izledi. Allah Hz. İbrahim'i korudu ve Hz. İbrahim ateşte yanmadı. Harlanmış ateşin ortasında Hz. İbrahim yeşil bir bahçe içinde oturmaktadır. Daha sonra Nemrut bu savaşta kendisinin aciz kaldığını fark etti. Ama buna rağmen yine de iman etmedi. Bu mucize olayı görenlerin birçoğu Hz. İbrahim'in çağrısına icabet etti.

Aşağıdaki testleri çözünüz:

1. Nemrut kimdir?

A) Hz. Musa'nın torunu
B) Nuh'un torunu
C) Büyük İskender'in oğlu
D) Sümer kralının komutanı

2. Tanah ve Tevrat'a göre Nemrut nasıl bir kişidir?

A) Bilgili ve adaletli
B) Sessiz ve sakin
C) Kuvvetli ve usta bir avcı
D) Yumuşak huylu bir kral

3. Nemrut Dağı'ndaki Kommagene Krallığı ile Kral Nemrut arasında nasıl bir ilişki vardır?

A) Aynı kişi oldukları düşünülür
B) Akraba oldukları bilinir
C) Kommagene kralının adı da Nemrut'tur
D) Aralarında hiçbir bağlantı yoktur

4. Metne göre Nemrut çocukken nasıl hayatta kalır?

A) Sarayda gizlice büyütülür
B) Bir dişi kaplan tarafından bulunup beslenir

C) Bir köyde yaşlı bir kadın tarafından büyütülür
D) Tapınakta rahipler tarafından korunur

5. Nemrut neden ülkedeki tüm erkek çocukların öldürülmesini ister?

A) Savaş çıkacağı için
B) Yeni doğacak bir peygamberden korktuğu için
C) Halkı azaltmak istediği için
D) Ekonomik nedenlerden dolayı

6. Hz. İbrahim neden putları kırar?

A) Tapınağı yenilemek istediği için
B) İnsanlara putların tanrı olmadığını göstermek için
C) Nemrut öyle emrettiği için
D) Putlar eski olduğu için

7. Nemrut, Hz. İbrahim'i nasıl öldürmek ister?

A) Denize atarak
B) Zehir içirerek
C) Büyük bir ateşe attırarak
D) Kılıçla öldürerek

8. Metne göre Nemrut'un ölümü nasıl gerçekleşir?

A) Savaşta yenilir
B) Halkı onu tahttan indirir
C) Burnuna giren bir sinek yüzünden ölür
D) Zehirlenir

JÜL SEZAR

Jül Sezar, MÖ Temmuz 100 yılında Roma, İtalya'da doğmuştur. Babası Gaius Julius, annesi Aurelia Cotta'dır. Sezar doğarken annesi ölmüştür. Jül Sezar, Romalı general ve politik bir liderdir. Tari-hin gördüğü en büyük savaşçı ve devlet adamlardan birisi sayılır. Jül Sezar, bu kadar iyi savaşçı ve devlet adamı olmasının yanı sıra çok büyük bir yazar olmasıyla da tanınmıştır. Jül Sezar; davranışlarıyla hep halk tarafını tutmuş bütün ülkeyi bütün ülkeyi , Romalı asillerin halk üzerinde ki baskıyı kaldırmaya çalışmıştır. Jül Sezar,

yaptıklarıyla Roma Cumhuriyeti'nin bir Roma İmparatorluğu'na dönüşmesinde çok büyük rol oynamıştır.

Jül Sezar'ın Gençlik Yılları

Jül Sezar, elçi olarak Britanya Kralı IV. Nikomedes'in sarayında görev yaptı. Jül Sezar'ın Marius taraftarlarından 1. Cornelius Cinna'nın kızı Cornelia ile evlenmesi, Marius partisine yönelmesine yol açtı. Jül Sezar, Roma'dan zorla gönderildi.Jül Sezar ancak Sulla'nın ölümünden sonra Roma'ya tekrar dönebildi. Jül Sezar, hatiplik öğrenmek için Rodos'ta bulunan ünlü öğretmen ve hatip Apollonius Molo'nun yanına gitti. 5 yıl gibi bir süre eğitim aldıktan sonra Roma'ya dönen Jül Sezar, siyasete atılarak, cömertliğiyle tüm Roma halkının gönlünü kazanmayı başardı. Jül Sezar'ın siyaset hayatı: Jül Sezar, Cornelia'nın ölümünden sonra geniş bir çevresi olan Pompeia adında bir kadın ile evlendi. MÖ 66 yılında praetorluk rütbesine yükseldi. Jül Sezar, Batı Hispania'daki ayaklanmayı bastırdı ve elde ettiği ganimet ile borçlarını ödedi. Konsül olmak için Roma'ya gitti. MÖ 59 yılında, Marcus Bibulus ile konsül seçildi. O sıralar Anadolu'dan dönen Pompeius ve Crassus ile anlaşarak ''Birinci Triumvirlik'' kuruldu.

Jül Sezar'ın Hükümdarlığı

Tüm dikkatini Roma'yı yönetmeye veren Jül Sezar, Senato'yu arka plana attı. Jül Sezar, çıkardığı kanun ile fakir vatandaşlarına ve askerlerine toprak dağıttı. Böylelikle subayları ve halkı kendi tarafına çekti. MÖ 58 yılında Gallia'ya girerek bütün ülkeyi 8 yılda ele geçirmiştir. Jül Sezar, Gallia zaferinden elde ettiği ganimet ve ordusu ile birlikte Roma'nın en kuvvetli adamı oldu. Jül Sezar'ın bundan sonra her yaptığı işten zafer ile geri döndü. MÖ 53 yılında Crassus'un öldürülmesi ile birlikte Birinci Triumvirlik sona erdi. Pompeius ile savaşa giren Jül Sezar, 60 günlük bir savaştan sonra Pompeius'u yenerek İtalya'nın tamamını ele geçirmeyi başardı. MÖ 45 yılında Pompeius'un iki oğlunu yendi. Bu kadar başarının sonunda Jül Sezar, Roma İmparatorluğu'nun mutlak hakimi oldu. İmparator ünvanını aldı, Quirinus tapınağına heykeli dikildi. Jül Sezar, yaşadığı sürece

boyunca gücünü iyiye kullanmış, devlet için çok faydalı olan işler yapmıştır. Eyaletleri düzenli bir hale getirmiş, hukuki durumları düzene oturtmuştur. Eyalet halkına vatandaşlık ve senatör olabilme gibi çeşitli yetkiler tanımıştır.

Jül Sezar'ın Ölümü

Jül Sezar'ın bu kadar yetkiyi kendinde toplaması ve Senatonun yetkisini sınırlaması Jül Sezar'a karşı bir nefret doğurdu. MÖ 44 yılında ömür boyu diktatörlük elde etti. Jül Sezar, cumhuriyet rejimi yerine monarşist bir rejim kuracağını belirtmesiyle beraber, buna itiraz eden aristokratlar, başlarında Cassius ile Brütüs olmak üzere, Jül Sezar'a bir suikast hazırladılar. MÖ 44 yılında senato toplantısına giden Jül Sezar'ı öldürdüler. Jül Sezar'ın en yakın arkadaşı olarak gördüğü Brütüs'ü suikastçilerin arasında görünce büyük bir üzüntü yaşadı ve son sözleri ''Et tu, Brute?'' (Sen de mi Brutus?) oldu. Jül Sezar öldürüldüğünde 56 yaşında idi. Jül Sezar'ın 3 eşi ve 3 çocuğunun olduğu biliniyor.

Metne göre aşağıdaki soruları cevaplayın.

1. Jül Sezar'ın Roma tarihinde önemli bir lider olmasının sebepleri nelerdir?

2. Jül Sezar gençlik yıllarında neden Roma'dan zorla gönderilmiştir?

3. Jül Sezar Rodos'ta hangi amaçla eğitim almıştır?

4. Birinci Triumvirlik hangi üç kişi tarafından kurulmuştur?

5. Jül Sezar' ın ölümüne neden olan olay nedir?

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Jül Sezar doğduğunda annesi Aurelia Cotta yaşamıştır.
2. Jül Sezar, Rodos'ta Apollonius Molo'dan hitabet eğitimi almıştır.
3. Jül Sezar, Gallia'yı 8 yıl içinde tamamen ele geçirmiştir.
4. Birinci Triumvirlik, Crassus'un ölümünden sonra da uzun süre devam etmiştir.
5. Jül Sezar, senatodaki herkesin desteğiyle ömür boyu diktatör olmuştur.

İVAN VASİLİYEVİÇ (KORKUNÇ İVAN) KİMDİR?

Rus tarihinde bir ilke imza atarak 3 yaşında taç giyme töreni yapılan Rus Çarı İvan Vasiliyeviç (Korkunç İvan) kimdir? Taç giydiği tarih 1547 olarak ifade edilmektedir. Moskova Knezi unvanına sahip olabilecek bir konumdayken Rus Çarı olduğu ve ilk Rus çarı olarak bilindiği Korkunç İvan hakkında edindiğimiz bilgiler arasında bulunmaktadır.

İvan Vasiliyeviç (Korkunç İvan) Hayatı

İvan Vasiliyeviç (Korkunç İvan) Hayatı hakkında yaptığımız araştırma neticesinde 4.İvan'ın devlet yönetimi alanında yetiştirilme görevini Moskova Metropoliti Makariytarafından yerine getirildiği öğrenilmektedir. Ancak Makariy, son derece kin ve öfke dolu mizacını İvan Vasiliyeviç karakteri üzerine de yansıtmıştır. İvan Vasiliyeviç de sosyal ve siyasi yaşamı boyunca sert mizacını en yakınındaki kişilere dahi göstermiştir.

Çarlık yaptığı süre boyunca düşmanlarına korku salmış olan bir hükümdar olarak tanınan Vasiliyeviç, Tatarlar üzerine de çok fazla sayıda sefer düzenlemiştir. Rus topraklarını Moskova'nın hükümranlığı altına almaya çalıştığı bilinmektedir. Büyük hırslara sahip olduğu bilinen ve intikam duygusuyla hareket eden bir Rus lider olarak tanınmaktadır.

İvan Vasiliyeviç (Korkunç İvan) Özel Hayatı Hakkında

İvan Vasiliyeviç (Korkunç İvan) Özel Hayatı hakkında edindiğimiz bilgilere göre Rus Çarı, 1530 yılında doğmuştur. 3 yaşındayken Rusya'nın başına geçtiği belirtilen İvan Vasiliyeviç hakkındaki bir diğer ayrıntı ise 1547 yılında taç giymiş olmasıdır. Normalde Moskova Knezi unvanını alması gerekirken onun Rus imparatoru unvanını aldığı belirtilmektedir. Taç giydiği yıl aynı zamanda ilk eşi Anastasia ile evlenmiştir. 13 yıllık evliliklerinin ardından Anastasia 1960 yılında vefat etmiştir. Eşinin ölümü ile derin bir sarsıntı yaşayan İvan için kendini eğlence hayatına verdiği ve kendine yeni gözde cariyeler bulduğu söylenmektedir. İlk eşinden iki çocuğu bulunmaktadır.

İvan Vasiliyeviç Nasıl Korkunç İvan Oldu

Korkunç lakabıyla anılan İvan Vasiliyeviç Nasıl Korkunç İvan oldu, diye merak edenler için bu kısım hakkında da bilgi vereceğiz. 1560 yılından itibaren İvan Vasiliyeviç iktidarda uyguladığı acımasız tavrını daha da katılaştırarak çevresindeki en yakın adamları bile yanından uzaklaştırmıştır. Vatan hainliğine karşı affı olmayan Korkunç İvan, bu yanlışa düşenleri de çok ağır cezalara çarptırmıştır. Acımasızlığından konu açılmışken İvan Vasiliyeviç 1582 yılında kendi oğlunu bile yaşadıkları tartışma sonucu öldürmüştür. Bunun nedeni ise oğlunun kendisine ihanet ettiğini düşünmesidir.

1564 yılında soyluların ihanet içinde olmalarını bahane ederek sarayı hizmetkârları, hazinesi ve çocukları ile birlikte terk ettiği belirtilmektedir. Ancak iki ay sonra yeniden Moskova'ya döndüğü bilinmektedir. Bu tarihte 35 yaşında olan Korkunç İvan için çok yaşlı gösterdiği söylenmektedir. Döndükten sonraki ilk işi ise isyankârları ve hainleri cezalandırmak olmuştur.

Korkunç İvan 1564 – 1584 yılları arasında tek başına iktidarda kalmak için büyük mücadele vermiştir. Kendi gücünü arttıracak ıslahatlar yapma hazırlığı içine girdiği de vurgulanmaktadır. Opricnina denilen ve idari olarak gücünü kanıtlayacağı bir sistemi yerleştirme olanağı bulduğu ifade edilmektedir.

Dönem içinde oluşan ayaklanmaların çok kanlı şekillerde bastırıldığı da İvan Vasiliyeviç (Korkunç İvan) için belirtilmektedir.

Korkunç İvan Zehirlenerek Mi Öldü? 4.İvan'ın ölümünün satranç oynadığı sırada gerçekleştiği belirtilmektedir. Bogdan Belsky ile oynadığı satranç oyunu sırasında 18 Mart 1584'te öldüğü belirtilen Korkunç İvan Zehirlenerek mi öldü? Bu sorunun cevabını vermek üzere 1960 yılında İvan'ın mezarının açıldığı ve arkeologların Korkunç İvan hakkında zehirlenmiş olabileceğine dair kanıt bulduğu söylenmektedir. Mezarında cıva kalıntıları bulunmaktadır. Korkunç İvan ölümüne ilişkin ilginç bir detay ise ölümünün 1960 yılında gerçekleşeceğine dair bir kehanet bulunmasıdır.

Soruları metne göre cevaplayalım.

1. İvan Vasiliyeviç'in "Rus Çarı" olarak anılmasının nedeni nedir?

A) 18 yaşında taç giymesi
B) Moskova Knezi unvanı yerine Rus imparatoru unvanını alması
C) Genç yaşta askeri başarılar kazanması
D) Halk tarafından seçilmiş olması

2. 4. İvan'ın yetiştirilmesinde önemli rol oynayan kişi kimdir?

A) Anastasia
B) Bogdan Belsky
C) Moskova Metropoliti Makariy
D) Tatar komutanları

3. Metne göre İvan Vasiliyeviç'in karakteri nasıldır?

A) Sakin ve uzlaşmacı
B) Neşeli ve iyimser
C) Kin dolu ve sert mizaca sahip
D) Bilimsel düşünceye önem veren

4. İvan'ın Tatarlar üzerine yaptığı seferlerin amacı nedir?

A) Ticaret yollarını geliştirmek
B) Rus topraklarını Moskova'nın hâkimiyeti altına almak
C) Yeni şehirler kurmak
D) Moğollarla ittifak yapmak

5. İvan'ın ilk evliliği hakkında aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Evliliği kısa sürmüş ve çocuğu olmamıştır.
B) 1547'de taç giydiği yıl evlenmiştir.
C) Evliliği siyasi bir amaç taşımamaktadır.
D) Anastasia 1582'de öldüğü için evlilik 30 yıl sürmüştür.

6. İvan'ın "Korkunç" lakabını almasının temel nedeni nedir?

A) Küçük yaşta tahta çıkması
B) Askeri başarıları
C) İktidarda acımasız yöntemler uygulaması
D) Bilimsel çalışmalara önem vermesi

7. İvan'ın kendi oğlunu öldürme nedeni metne göre aşağıdakilerden hangisidir?

A) Oğlunun tahtı ele geçirme planı yapması
B) Oğlunun kendisine ihanet ettiğini düşünmesi
C) Askeri bir konuda anlaşmazlık yaşamaları
D) Oğlunun düşmanlarla iş birliği yapması

8. 1564 yılında İvan'ın sarayı terk etme gerekçesi olarak ne gösterilmiştir?

A) Halkın kendisine karşı ayaklanması
B) Düşman saldırıları
C) Soyluların ihanet içinde olması
D) Ekonomik problemlerin artması

9. "Opriçnina" nedir?

A) İvan'ın uyguladığı yeni vergi sistemi
B) İvan'ın gücünü artırdığı yönetim düzeni
C) Tatarlarla yapılan bir barış anlaşması
D) Rusya'daki dini bir hareket

10. 4. İvan'ın ölümüne ilişkin yapılan 1960 araştırmalarında hangi bulgu dikkat çekmiştir?

A) Ölümünden önce büyük bir savaş kaybettiği
B) Mezarında taşlara kazınmış kehanetler bulunduğu
C) Cıva kalıntılarının tespit edilmesi
D) Oğlunun onu zehirlediğine dair belgeler

KRAL ARTHUR

Kral Arthur, Britanya'nın efsaneleşmiş kralıdır. M. S 5 ya da 6. Yüzyılda yaşadığı düşünülüyor. Hakkında yazılan birçok bilgiye göre Kral Arthur; Britanyalılar için kurtarıcı, ideal kral olmuştur.

Kral Arthur Tarihçesi

Günümüzde halen Kral Arthur'un gerçek mi ya da bir efsaneden ibaret mi olduğu tartışılıyor. Kimisine göre bir efsaneden ibaret iken kimisine göre yaşamış en büyük krallardan biri. Kral Arthur'un ismi,

6. Yüzyılda yazıldığı tahmin edinilen Kelt şiirlerinde fark ediliyor. Kral Arthur'un hakkındaki ilk hikayelere ise Ortaçağ eserlerinde rastlanılıyor. Kral Arthur hakkında en detaylı bilgi veren iki eser: Historia Regum Britanniae (Britanya Krallarının Tarihi) ve Historia Brittonum (Britonlar Tarihi). Günümüz tarihçileri tarafından Kral Arthur'un Britanya Kralı olup olmadığı halen bilinmemektedir. Tarihçiler Kral Arthur konusunda ikiye ayrılmış durumda. Bir grup Kral Arthur'un Britanya Kralı olduğuna inanırken, diğer grup kral olmadığını sadece bir komutan olduğunu savunur. Arthur; 12 kez Keltlerin lideri seçilmiş, birçok meydan savaşı kazanmıştır.

Kral Arthur Efsanesi

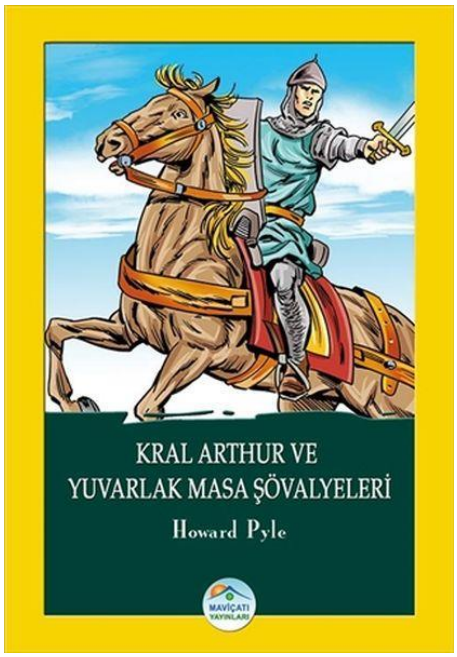

Arthur'un efsanesi '' Bu kılıcı taştan çıkaran kişi, tüm Britanya'nın hakimi olacaktır.'' Sözüyle başlamıştır. Arthur 15 yaşında iken bu bahsi geçen efsanevi kılıcı taştan çıkarmasıyla öyküsü başlar. Arthur kılıcı taştan çıkardığında, bu kehanet hakkında hiçbir bilgisi yoktu. Ülkenin ileri gelenleri kılıcı çıkarmasına rağmen tahta çıkamayacağını, soylu bir aileden gelmediğini söylediler. Arthur 15 yaşına kadar babalık yapmış olan Ector'u gerçek babası zannediyordu. Ector Arthur'un hakkı olan tahtı alabilmesi için Arthur'a bir kraliyet ailesinden geldiğini, gerçek babasının Britanya Kralı Uther Pendragon olduğunu kendisini evlatlık edindiğini anlattı. Arthur'un bir kraliyet ailesinden geldiğini ülkenin en büyük kahini olan Merlin'de doğrulamış ve Arthur'un tahta çıkmasına yardım etmiş ve tahta çıkartmıştır. Arthur'un tahtta olduğu zamanlarda Britanya toprakları büyümüş, kazandığı zaferlerle halk tarafından sevilen bir kahraman, büyük bir kral olmuştur. Kral Arthur İzlanda'yı fethederken Kraliçe Margawse'yi görüp, aşık oldu.

Kraliçe Margawse evli olmasına rağmen, Kral Arthur için önemli değildi. Margawse ile evlendi. Kral Arthur ile Kraliçe Margawse'nin birlikte olması tanrıları çok sinirlendirdi ve ikisini lanetlediler. Bu lanetin sebebi Arthur ile Margawse'nin öz kardeş olmasıdır. Margawse'nin öz kardeşi olduğundan Arthur'un haberi yoktu. Arthur'u tahta çıkaran kahin Merlin, Arthur'a '' Bu birleşmeden

doğacak çocuk sana elleriyle ölümü getirecek.'' Sözünü söylemiştir. Margawse'nin kardeşi olduğunu öğrenen Arthur büyük bir pişmanlık, korku yaşamıştır. Kral Arthur doğacak çocuk kendisine ölümü getireceğini bildiğinden, doğan bütün çocuklarını bir gemide toplayarak, denizaşırı ülkelere götürülmelerini emretti. Tüm bu çocuklarından sadece bir oğlu yaşadı. Oğlunu bir adam bularak adını Mondred koydu. Kral Arthur ölümünden sonra yerine geçmesi için yasal bir varis arayışına geçti. Kral Arthur, bir varis için Sör Leodegrance'nin kızı Guinevere ile evlendi. Guinevere'nin yuvarlak masanın sahibinin kızı olmasından dolayı, Kral Arthur'a bu evlilik ile birlikte hem yuvarlak masa şövalyelerinin hakimiyeti hem de bir varis sahibi olma şansı doğdu. Zaten güçlü olan Arthur, bu evlilik ile birlikte daha çok güçlendi. Roma İmparatorluğu ile çarpışacak güce gelmişti. Roma İmparatorluğu ile yaptığı savaştan zafer ile döndü.

İlk eşinden olan ve kehanette Arthur'a ölümü getireceği söylenen oğlu Mondred, tüm imparatorluğa sahip olacağını, Arthur'un yaşamadığını söyledi herkese. Arthur ve Mondred dehşet verici bir savaş meydanında sona kalmışlardı. Arthur, Mondred'e tam öldürücü darbeyi vurur iken Mondred'in kılıcı tarafından ölümcül darbe aldı. Arthur, aldığı darbe sonucunda son nefesini verir.

Metne göre aşağıdaki soruları cevaplayın.

Kral Arthur'un gerçek bir kral mı yoksa efsanevi bir karakter mi olduğu konusunda tarihçilerin neden ikiye ayrıldığını açıklayınız.

Arthur'un tahta çıkmasında Merlin'in rolü nedir? Metinden hareketle açıklayınız.

Kral Arthur ile Kraliçe Margawse'nin ilişkisi tanrıları neden kızdırmıştır?

Mondred'in Kral Arthur için neden büyük bir tehdit hâline geldiğini metne göre anlatınız.

Kral Arthur'un Guinevere ile evliliğinin siyasi ve askeri sonuçları nelerdir?

Metne göre aşağıdaki ifadeler hakkında karar verin: doğru mu, yanlış mı?

1. Arthur, 15 yaşındayken taştan kılıcı çıkarmış ve kehaneti bildiği için bunu yapmıştır. (D / Y)

2. Kral Arthur'un gerçek babasının Britanya Kralı Uther Pendragon olduğu sonradan ortaya çıkmıştır. (D / Y)

3. Arthur, Kraliçe Margawse'nin öz kardeşi olduğunu bildiği hâlde onunla evlenmiştir. (D / Y)

4. Merlin, Arthur'a Margawse ile olan birlikteliğinden doğacak çocuğun ona ölüm getireceğini söylemiştir. (D / Y)

5. Kral Arthur'un Guinevere ile evlenmesinin nedeni yalnızca aşk duygusudur. (D / Y)

6. Arthur, Mondred ile savaşırken Mondred'i öldürmüş fakat kendisi de ölümcül bir yara alarak hayatını kaybetmiştir. (D / Y)

OSMANLI SULTANLARI

OSMAN GAZİ (1299 – 1326)

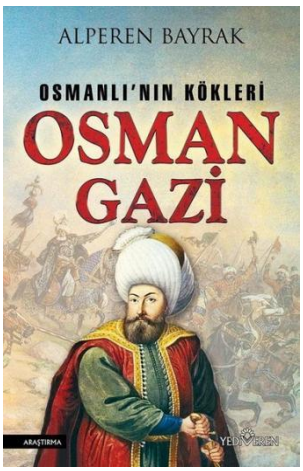

Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Gazi, 1258'de, Söğüt'te doğdu. Babası Ertuğrul Gazi, Annesi Halime Hatun'dur. Osman Gazi, uzun boylu, yuvarlak yüzlü, esmer tenli, ela gözlü ve kalın kaslıydı. Omuzları arası oldukça geniş, vücudunun belden yukarı kısmı, aşağı kısmına oranla daha uzundu. Başına kırmızı çuhadan yapılmış Çağatay tarzında Horasan tacı giyerdi. İç ve dış elbiseleri geniş yenliydi.

Osman Gazi değerli bir devlet adamıydı. Dürüst, tedbirli, cesur, cömert ve adalet sahibiydi. Fakirlere yedirip, onları giydirmeyi çok severdi. Üzerindeki elbiseye kim biraz dikkatlice baksa, hemen çıkartıp ona hediye ederdi. Her ikindi vakti, evinde kim varsa onlara ziyafet verirdi.

Osman Gazi, 1281 yılında Söğüt'te, Kayı Boyu'nun yönetimine geçtiğinde henüz 23 yaşındaydı. Ata binmekte, kılıç kullanmakta ve savaşmakta çok ustaydı. Aşiretin ileri gelenlerinden, Ömer Bey'in kızı Mal Hatun ile evlendi ve bu evlilikten ileride Osmanlı Devleti'nin başına geçecek olan oğlu Orhan Gazi doğdu.

Söğüt'te temelleri atılan, altı yüzyıllık bir tarih diliminde ve üç kıtada hüküm sürecek olan Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi, 1326'da Bursa'da Nikris (goutte) hastalığından öldü.

Erkek çocukları: Pazarlı Bey, Çoban Bey, Hamid Bey, Orhan Bey, Alaeddin Ali Bey, Melik Bey, Savcı Bey

Kız çocukları: Fatma Hatun

Ayakta dururken elleri dizlerini geçerdi. Bu tariften ya bacaklarının kısa ya da ellerinin normalden uzun olduğunu anlıyoruz ki, bu vücut yapısı Halife Abdülmecit'e kadar 600 küsür yıl boyunca yaşamıştır.

Bir giydiğini bir daha giymezdi. Sebebi müsrifliği değil, başka birini yani bir garibanı sevindirmekti. Birisi elbisesine dikkatlice baksa hemen çıkarıp ona bağışlardı.

Yemek sırasında değil ama yemekten önce müzik dinlerdi.

Bazı kaynaklar onun pehlivanlık yaptığını ve gayet sağlam bir silahşor olduğunu yazar.

Eski bir Türk kabile adeti vardı; Hıdrellez günü aşiret reisinin evi yağmaya açılırdı. Bey ile hanımı yanlarına hiçbir şey almadan evlerinden çıkarlar ve arkalarından aşiret mensupları hücum edip evi yağmalardı. Buna 'Bey evinin açılması'denirdi. Osman Gazi'de yılda bir gün evini hücuma açardı.

1. Osman Gazi nerede doğmuştur?

A) Bursa
B) Söğüt
C) İznik
D) Ankara

2. Osman Gazi'nin fiziksel özelliklerinden hangisi metinde belirtilmiştir?

A) Kısa boylu ve sarı saçlı
B) Uzun boylu, ela gözlü ve esmer tenli
C) Orta boylu ve zayıf yapılı
D) Kumral saçlı ve mavi gözlü

3. Osman Gazi'nin başına giydiği tacın tipi hangisidir?

A) Selçuklu tacı
B) Osmanlı kavuk tacı
C) Horasan tacı
D) Akkoyunlu tacı

4. Aşağıdakilerden hangisi Osman Gazi'nin karakter özelliklerindendir?

A) Sert ve acımasız
B) Çekingen ve kararsız
C) Cömert ve adaletli
D) Savaşlardan kaçınan

5. Osman Gazi fakirlere ne yapmayı severdi?

A) Onlara para borç vermeyi
B) Onları eğlendirmeyi

C) Onlara yemek vermeyi ve giydirmeyi
D) Onlara toprak dağıtmayı

6. Osman Gazi'nin giyimiyle ilgili hangisi doğrudur?

A) Dar ve sade elbiseler giyerdi.
B) Elbiseleri her zaman siyah renkteydi.
C) Kırmızı çuhadan yapılmış bir Horasan tacı kullanırdı.
D) Sadece askerî kıyafetler giyerdi.

ORHAN GAZİ (1326 – 1359)

Orhan Gazi, 1281 yılında doğdu. Babası Osman Gazi, annesi Kayı aşiretinin ileri gelenlerinden Ömer Bey'in kızı Mal Hatun'du. Orhan Gazi, sarı sakallı, uzunca boylu, mavi gözlüydü. Yumuşak huylu, merha-metli, fakir halkı seven, ûlemaya hürmetli, dindar, adalet sahibi, hesabını bilen ve hiçbir zaman telaşa kapılmayan, halka kendisini sevdirmiş bir beydi. Sık sık halkın arasına karışır, onları ziyaret etmekten çok hoşlanırdı.

Orhan Gazi, Babası Osman Gazi'nin 1326'da vefatı üzerine beyliğin başına geçti. Orhan Gazi, 1346'da Bizans İmparatoru VI. Yoannis Kantakuzenos'un kızı Teodora ile evlendi. Ayrıca, Yarhisar Tekfur'unun kızı Holofira, Bilecik tekfuruyla evlendirilirken, düğün basılıp Holofira esir alındı ve Orhan Gazi ile evlendirildi. Müslüman olduktan sonra adı Nilüfer Hatun olarak değiştirildi; bu evlilikten, ileride Osmanlı Devleti'nin üçüncü hükümdarı olacak Murad Hüdavendigâr doğdu.

Erkek çocukları: Süleyman Pasa, Murad Hüdavendigâr, Ibrahim, Halil, Kasım

Kız çocukları: Fatma Hatun

Osmanlı padişahları içinde 36 yıl süre ile en uzun hükümdarlık yapan üçüncü sultandır.

Orhan Bey'in bir özelliği de, yüz kadar kaleye hakim olması ve çoğu zamanını bunları dolaşmakla geçirmesidir. Bir seyyahın dediğine göre hiçbir şehirde bir aydan fazla durmazmış.

Salı ve Perşembe günleri oruç tutar, Mevlana hazretlerine hürmeten başına sikke giyer ve üstüne de bir beyaz sarık sarardı.

Metne göre aşağıdaki soruları cevaplayın.

1.Orhan Gazi'nin babası Osman Gazi ve annesi Kayı aşiretinin ileri gelenlerinden Ömer Bey'in kızı Mal Hatun'dur.

2.Orhan Gazi, halkın arasına karışmaktan hoşlanmasına rağmen, devleti yönetirken telaşa kapılan ve hesabını bilmeyen bir beydi.

3.Orhan Gazi'nin Bizans İmparatoru VI. Yoannis Kantakuzenos'un kızı Teodora ile yaptığı evlilikten Osmanlı'nın üçüncü hükümdarı olan Murad Hüdavendigâr doğmuştur.

4.Orhan Gazi, Mevlana hazretlerine olan hürmetinden dolayı Salı ve Perşembe günleri oruç tutmuş, başına sikke giymiştir.

5.Orhan Gazi, Osmanlı padişahları arasında en uzun süre hükümdarlık yapan üçüncü sultandır.

I. MURAD (1359 – 1389)

Sultan Birinci Murad, 1326'da, Bursa'da doğdu. Babası Orhan Gazi, annesi Bizans tekfurlarından Yar Hisar Tekfuru'nun kızı olan Nilüfer Hatun'dur (Holofira). Sultan Birinci Murad, uzun boylu, değirmi yüzlü ve iri burunluydu. Kalın ve adaleli bir vücuda sahipti.

Başına mevlevî sikkesi üzerine destar sarılı bir başlık giyerdi. Çok sade giyinir ve kırmızı zeminli beyaz elbiseden hoşlanırdı. İlk eğitimini, annesi Nilüfer Hatun'dan aldı. Daha sonra tahsilini tamamlamak için Bursa'ya gitti. Buradaki Medreselerde ilim ve sanat adamları ile beraber çalıştı.

Sultan Birinci Murad, gayet nazik, sevimli ve çok halim selim bir insandı. Âlim ve sanatkârlara hürmet gösterir, fakirlere ve kimsesizlere şefkatli davranırdı. Dahî bir asker ve devlet adamıydı. "Derviş Gazilerin, Şeyhlerinin, Kralı Murad Gazi" diye anılan Sultan Birinci Murad, bütün hayatı boyunca plânlı ve programlı hareket etti.

Sultan Birinci Murad, Bizans Kilisesi'ne göre bir kâfir ve İsa düşmanı olarak görülse de, fethettiği yerlerde yaşayan Hristiyan halka iyi davrandığı için onların sevgisini kazanmıştı. 1382 yılından itibaren "Murad Hüdavendigâr" diye anılan Sultan Birinci Murad, Birinci Kosova Savaşı'ndan sonra savaş alanını gezerken, Sırp Asilzâdesi Milos Obraviç (Sırp Kralı Lazar'ın damadı) tarafından hançerlenerek şehit oldu (1389).

Erkek çocukları: Yakub Çelebi, Yıldırım Bayezid, Savcı Bey ve İbrahim

Kız çocukları: Nefise ve Sultan Hatun

Batı kaynaklarında hayırhah bir hükümdar, yorulmak bilmeyen bir avcı ve kibar bir şövalye olarak öne çıktı ve doğruluğun simgesi olarak tanındı.

Özel bir kütüphanesi olduğunu bildiğimiz ilk Osmanlı padişahıdır.

Mevlana'ya karşı aşırı bir sevgisi bulunuyordu. Bir görüşe göre 'hünkar' ve 'hüdavendigar' unvanlarını almasında bu derin sevginin etkisi vardır.

Bizzat savaş meydanında, uğradığı bir suikastla şehit edilen tek Osmanlı padişahıdır.

Metne göre uygun seöeneği işaretleyiniz.

1. Sultan I. Murad nerede doğmuştur?
A) Söğüt
B) Edirne
C) Bursa
D) İznik

2. Sultan I. Murad'ın annesi kimdir?
A) Nilüfer Hatun
B) Halime Hatun
C) Mihrişah Sultan
D) Emetullah Rabia Gülnuş Sultan

3. Sultan I. Murad'ın fiziksel özelliklerinden hangisi metinde belirtilmiştir?

A) Kısa boylu ve sarı saçlı
B) Uzun boylu, değirmi yüzlü ve iri burunlu
C) Orta boylu ve zayıf yapılı
D) Kumral saçlı ve ela gözlü

4. Sultan I. Murad ilk eğitimini kimden almıştır?
A) Babası Orhan Gazi'den
B) Dönemin ünlü müderrislerinden
C) Annesi Nilüfer Hatun'dan
D) Saray hocalarından
5. Sultan I. Murad'ın kıyafetleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
A) Çok gösterişli kıyafetler giyerdi.
B) Mevlevî sikkesi üzerine destar sarılı başlık kullanırdı.
C) Selçuklu tarzı börk takardı.
D) Mavi renkli kıyafetleri tercih ederdi.
6. Sultan I. Murad'ın kişisel özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi vardır?
A) Sert ve katı bir mizaca sahipti.
B) Savaşçı ama sanatçılara uzak biriydi.
C) Nazik, sevimli ve halim selim biriydi.
D) Halkla görüşmekten hoşlanmazdı.

I. BAYEZİD – YILDIRIM BAYEZİD (1389 – 1402)

Yıldırım Bayezid 1360 yılında Edirne'de doğdu. Babası Murad Hüdavendigâr, annesi Gülçiçek Hatun'dur. Yıldırım Bayezid yuvarlak yüzlü, beyaz tenli, koç burunlu, elâ gözlü, kumral saçlı, sık sakallı ve geniş omuzluydu. Girdiği savaşlarda gösterdiği cesaretten ve hızlı hareket etmesinden dolayı ona 'Yıldırım' lakabı takılmıştı.

Çocukluğunu Bursa Sarayı'nda kardeşleriyle birlikte geçirdi. İyi bir eğitim gördü. Devrin en büyük âlimlerinden dersler aldı. Gençliğinde Kütahya sancağında valilik yaptı. Sultan Murad Hüdavendigâr'ın vasiyeti gereği 1389 yılında padişahlığa getirildi. Tahta çıktığında 29 yaşındaydı.

Sırbistan'ın başında, Kosova Savaşında ölen Kral Lazar'ın oğlu Stefan Lazareviç vardı. Barış antlaşması için geldiği Edirne'de kız kardeşi Maria'yı Bayezid'e verdi. Bu evlenme sayesinde Osmanlı-

Sırp dostluğu kuruldu. Yıldırım Bayezid, Timur'la yaptığı Ankara Savaşı'nda yenildi ve esir düştü. 13 yıl süren saltanatı sonunda esaretinin başlamasından 7 ay 12 gün sonra vefat etti.

Yıldırım Bayezid şiirlerinde "Yıldırım" mahlasını kullanırdı:

"Ehl-i hicran fitne-i agyar
Ortada bir bahanedir sandım."

Erkek çocukları: Musa Çelebi, Süleyman Çelebi, Mustafa Çelebi, İsa Çelebi, Mehmed Çelebi, Ertuğrul Çelebi, Kasım Çelebi

Kız çocukları: Fatma Sultan

Bayezid bir senede Sinop'tan Eflâk'a geçip, bir yılda yıldırım gibi yedi kere yetiştiği için Emir Sultan Bursa'da 'Bayezid im, sen Yıldırım oldun" demiş ve adı Yıldırım Bayezid Han olmuştur.

Ava ve avcılığa son derece meraklı olduğu bilinen hünkâr aynı zamanda iyi bir pehlivandır.

Tarihçiler silah kullanmaktaki maharetini ve ata binmekteki ustalığını anlata anlata bitiremez.

Kaynaklarda şiir yazdığı söylenen ilk padişahtır ve şiirlerinde Yıldırım mahlasını kullanmıştır.

Bir özelliği de İstanbul'u ilk kuşatan Osmanlı padişahı olmasıdır. Hatta bir değil birkaç defa kuşatmıştır.

Bayezid'in gümüşten büyük bir havuzu varmış ve gusül abdestini bu havuzda alırmış. Ulucami'nin ortasında çağlayan havuz onun su sevgisinin iyi bir kanıtıdır.

Timur'a esir düşen Bayezid'in yüzüğünün kaşındaki zehiri içerek intihar ettiği söylense de, aslında o kahrından ölmüştür.

Metne göre uygun seçeneği işaretleyin.

1. Yıldırım Bayezid nerede doğmuştur?
A) Bursa
B) Edirne
C) Kütahya
D) İstanbul
2. Yıldırım Bayezid'in annesi kimdir?
A) Nilüfer Hatun
B) Gülçiçek Hatun
C) Halime Hatun
D) Mihrişah Sultan

3. Yıldırım Bayezid'in fiziksel özelliklerinden hangisi metinde geçmektedir?
A) Kısa boylu ve mavi gözlü
B) Uzun boylu, siyah saçlı
C) Yuvarlak yüzlü, beyaz tenli ve elâ gözlü
D) Zayıf yapılı ve siyah sakallı
4. Bayezid'e "Yıldırım" lakabı neden verilmiştir?
A) Çok hızlı konuştuğu için
B) Savaşlarda gösterdiği cesaret ve hızlı hareketi nedeniyle
C) Küçük yaşta tahta geçtiği için
D) Kıtaları birleştiren fetihler yaptığı için
5. Yıldırım Bayezid gençliğinde hangi görevde bulunmuştur?
A) Edirne kadılığı
B) Yeniçeri ağalığı
C) Kütahya sancağı valiliği
D) İstanbul kuşatması komutanlığı
6. Yıldırım Bayezid kaç yaşında padişah olmuştur?
A) 18
B) 25
C) 29
D) 35

FETRET DEVRİ (1402-1413)

Ankara Savaşı sonunda Anadolu'da Türk birliği bozulmuş ve Osmanlı Devleti dağılma tehlikesi ile karşılaşmıştı. Yıldırım Bayezid'in oğulları, babalarının ölümünden sonra taht mücadelesine başladılar. Osmanlı tarihindeki en büyük kargaşa dönemi böylece başlamış oldu. Fetret Devri adı verilen bu dönemdeki taht mücadeleleri, Timur'un Anadolu'da kuvvetli bir devlet bırakmak istememesi ve Bizans'ın entrikalarıyla daha da arttı.

Süleyman Çelebi Edirne'de, İsa Çelebi Bursa'da, Mehmed Çelebi Amasya'da, Musa Çelebi Balıkesir'de padişahlıklarını ilan ettiler.

Mehmed Çelebi ile Musa Çelebi aralarında anlaştılar ve Bursa'da vali bulunan İsa Çelebi'yi ortadan kaldırdılar. Mehmed Çelebi, Süleyman Çelebi'nin de ortadan kalkması gerektiğini biliyordu. Bu amaçla Musa Çelebi'yi Edirne'ye Süleyman Çelebi'nin üzerine

gönderdi. Musa Çelebi, kardeşi Süleyman Çelebi'yi yenerek, Edirne'yi ele geçirdi. Ancak Mehmed Çelebi'ye verdiği sözü tutmayarak Edirne'de kendini padişah ilan etti. 1413 yılında, son olarak Musa Çelebi'yi de saf dışı bırakan Mehmed Çelebi Fetret Devrine son verdi.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise* D*, yanlış ise* Y *yazın.

1. Ankara Savaşı'nın doğrudan bir sonucu olarak, Anadolu'daki Türk siyasi birliği dağılmış ve Osmanlı Devleti ciddi bir dağılma tehlikesi yaşamıştır.
2. Yıldırım Bayezid'in oğulları arasındaki taht mücadelelerinin başlamasında dış güçlerden sadece Timur'un etkisi olmuştur.
3. Taht mücadelesi başladığında, Süleyman Çelebi Amasya'da, Mehmed Çelebi ise Edirne'de padişahlıklarını ilan etmişlerdir.
4. Mehmed Çelebi, Musa Çelebi ile anlaşarak İsa Çelebi'yi saf dışı bıraktıktan sonra, Musa Çelebi'yi Edirne'ye göndererek Süleyman Çelebi'yi ortadan kaldırmasını sağlamıştır.
5. Musa Çelebi, Edirne'de Süleyman Çelebi'yi yendikten sonra Mehmed Çelebi'ye verdiği sözü tutarak onun adına padişahlığını ilan etmiştir.

I. MEHMED (1413 – 1421)

Sultan Çelebi Mehmed , 1389 yılında Edirne'de doğdu. Babası Yıldırım Bayezid, annesi de Germiyanoğulları'ndan Devlet Hatun'dur. Orta boylu, yuvarlak yüzlü, beyaz tenli, kırmızı yanaklı ve geniş göğüslüydü. Kuvvetli bir vücuda sahipti. Gayet hareketli ve cesurdu. Güreş yapar ve çok kuvvetli yay kirişlerini bile çekebilirdi. Padişahlığı süresince bizzat yirmi dört savaşa katılan Çelebi Mehmed, bu savaşlarda kırka yakın yara aldı. Başında kullanmış olduğu sarık, altın işlemeli kavuğu ile gayet güzel görünürdü. İçi kürklü ve yakası dik olan bir kaftan giyinirdi.

Sultan Çelebi Mehmed Müslümanlara karşı göstermiş olduğu adaleti, aynı zamanda Hristiyan topluluklara karşı da gösterdi. İyi

bir idareci ve politikacıydı. Tahsilini Bursa Sarayı'nda tamamladı. Daha sonra babası tarafından Amasya sancak beyliğine tayin edildi ve bu sırada devlet işlerini öğrendi.

Fetret Devri'nden sonra Anadolu'daki beylikleri tekrar bir araya toplamayı başaran Sultan Çelebi Mehmed'e Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu gözüyle de bakılabilir.

Sultan Çelebi Mehmed 26 Mayıs 1421 de Edirne'de vefat etti. Ölüm haberi gizlendi. Osmanlı padişahları arasında ölümü gizlenen ilk padişah o oldu. Cenazesi Bursa'ya getirilerek Yeşil Türbe'ye defnedildi.

Erkek çocukları: Mustafa Çelebi, İkinci Murad, Ahmed, Yusuf, Mahmud.

Kız çocukları: Fatma ve Selçuk Hatun.

Osmanlı'yı Timur fetretinden çıkaran hünkâr devletin ikinci kurucusu olarak bilinir.

Şehzadeliğinde Güreşçi Çelebi diye anılmıştır.

El sanatı olarak urgancılıkla (kalın ip) iştigal etmiştir.

Haremeyn'e (Mekke ve Medine) her yıl sürre alayı düzenlenerek hediyeler gönderilmesi uygulaması onun zamanında başlamış ve bu uygulama mali açıdan en sıkıntılı devirlerde bile yaşayarak I. Dünya Savaşı sonlarına kadar devam etmiştir.

Her Cuma gecesi, öz malından yemek pişirtip yoksullara kendi eliyle dağıtırmış.

Çelebi Mehmet babası gibi avcılığa meraklı biriydi. Nitekim Edirne'de bir av partisi sırasında yaban domuzu kovalarken attan düşüp belkemiği zedelenmek ve ardından vücuduna inmek suretiyle vefat ettiğini biliyoruz.

Metne göre uygun seçeneği işaretleyin.

1. Sultan Çelebi Mehmed nerede doğmuştur?

A) Bursa
B) Amasya
C) Edirne
D) Kütahya

2. Çelebi Mehmed'in annesi kimdir?

A) Gülçiçek Hatun
B) Devlet Hatun
C) Nilüfer Hatun
D) Mihrişah Sultan

3. Çelebi Mehmed'in fiziksel özelliklerinden hangisi metinde belirtilmiştir?

A) Uzun boylu, esmer ve siyah saçlı
B) Kısa boylu ve zayıf yapılı
C) Orta boylu, yuvarlak yüzlü ve beyaz tenli
D) Kumral saçlı ve ela gözlü

4. Çelebi Mehmed'in savaşlara katılımı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Hiçbir savaşa bizzat katılmamıştır.
B) Sadece birkaç küçük çatışmada bulunmuştur.
C) Yirmi dört savaşa bizzat katılmış ve çok sayıda yara almıştır.
D) Savaşlardan kaçınan bir padişahtır.

5. Sultan Çelebi Mehmed'in giyim tarzı hangi seçenekte doğru verilmiştir?

A) Kısa kaftan, sade kavuk
B) Altın işlemeli kavuk ve içi kürklü kaftan
C) Deri zırh ve demir miğfer
D) Sade sarık ve ince cübbe

6. Çelebi Mehmed'in karakteri hakkında metinde hangisi belirtilmiştir?

A) Sessiz ve içine kapanık biriydi.
B) Gayet hareketli ve cesur biriydi.
C) Bilimle ilgilenen bir âlimdi.
D) Zevk ve sefaya düşkündü.

II. MURAD (1421 – 1451)

Sultan İkinci Murad 1402 yılında doğdu. Babası Çelebi Mehmed, annesi Dulkadiroğulları'ndan Süli Bey'in kızı Emine Hatun'dur. Uzun boylu, beyaz tenli, doğan burunlu ve güzel yüzlü bir Padişahtı. Çok güzel konuşurdu. Kendisinin en büyük mutluluğu, Fatih Sultan Mehmed gibi eşine az rastlanacak bir insanın Babası olmaktı.

Sultan İkinci Murad, sakin ve huzurlu bir hayat yaşamayı arzu eden, fakat gerektiği takdirde çok hareketli, cesur ve hiçbir şeyden yılmayan bir kişiliğe sahipti. Avrupalılar, Onun, istediği takdirde bütün Avrupa'yı fethedebilecek bir kimse olduğunu kabul etmişlerdir. Otuz yıllık saltanatı süresince, ülkesini çok büyük bir şan ve şerefle idare ederek, emri altında bulunan herkesin sevgisini kazandı. Dindar, âdil ve lütufkâr bir padişahtı. Çocukluğu Amasya'da geçen Sultan İkinci Murad, tahta çıktığında on dokuz yaşındaydı.

Erkek çocukları: Fatih Sultan Mehmed, Ahmed, Alâeddin, Orhan, Hasan, Ahmed

Kız çocukları: Şehzade ve Fatma Hatun.

Musiki ve şiirden zevk alan padişah, sanatçılara ayrı bir önem vermiştir.

Osman Gazi'nin hastalığından dolayı oğlu Orhan'a yerini bırakması istisna edilirse bir padişahın kendi isteğiyle tahtını başkasına bıraktığı tek örnek ona aittir. Tahtı oğlu Mehmed 'e iki defa bırakmasında görüldüğü gibi olgunluk ve bilgelik dolu davranışları yüzünden bazı kaynaklarda Padişah-ı hakim (Bilge Padişah) olarak yazılmıştır.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazın.

1. Sultan II. Murad'ın annesi, Çelebi Mehmed'in kızı olan Emine Hatun'dur.

Sultan II. Murad, Fatih Sultan Mehmed gibi önemli bir ismin babası olması nedeniyle büyük bir mutluluk duyuyordu.

Avrupalılar, Sultan II. Murad'ı, gerekli görse tüm Avrupa'yı fethedebilecek biri olarak görmüşlerdir ve bu durum onun sakin kişiliğiyle çelişmektedir.

Osman Gazi'nin tahtı isteyerek bırakmasıyla birlikte, Sultan II. Murad'ın tahtı kendi isteğiyle oğluna bırakması, Osmanlı tarihinde bir benzeri olmayan tek örnektir.

Müzik ve şiire düşkünlüğü ile bilinen Sultan II. Murad, olgunluk ve bilgeliği nedeniyle kaynaklarda 'Padişah-ı Hakim' (Bilge Padişah) olarak anılmıştır.

FATİH SULTAN MEHMED (1451 – 1481)

Fatih Sultan Mehmed, 29 Mart 1432'de, Edirne'de doğdu. Babası Sultan İkinci Murad, annesi Humâ Hatun'dur. Fatih Sultan Mehmed, uzun boylu, dolgun yanaklı, kıvrık burunlu, adaleli ve kuvvetli bir yapıya sahipti. Devrinin en büyük âlimlerinden çok iyi eğitim görmüştü; yedi yabancı dil bildiği söylenir. Âlim, şâir ve sanatkârları sık sık toplar ve onlarla sohbet etmekten çok hoşlanırdı. İlginç ve bilinmedik konular hakkında makaleler yazdırır ve bunları incelerdi. Hocalığını da yapmış olan Akşemseddin, Fatih Sultan Mehmed'in en çok değer verdigi âlimlerden biridir. Fatih Sultan Mehmed, gayet soğukkanlı ve cesurdu. Eşsiz bir komutan ve idareciydi. Yapacağı işlerle ilgili olarak en yakınlarına bile hiçbir şey söylemezdi.

Fatih Sultan Mehmed, okumayı çok severdi. Farsça ve Arapça'ya çevrilmiş olan felsefî eserler okurdu. 1466 yılında Batlamyos Haritası'nı yeniden tercüme ettirip, haritadaki adları Arap harfleriyle yazdırdı. Bilimsel sorunlarda, hangi din ve mezhebe mensup olursa olsun bilginleri korur onlara eserler yazdırırdı. Bilime büyük önem veren Fatih Sultan Mehmed, yabancı ülkelerdeki büyük bilginleri İstanbul'a getirtti. Nitekim astronomi bilgini Ali Kuşçu, kendi döneminde İstanbul'a geldi. Ünlü ressam Bellini'yi de İstanbul'a davet ederek kendi resmini yaptırdı.

Fatih Sultan Mehmed, 1481 yılına kadar hükümdarlık yaptı ve bizzat yirmi beş sefere katıldı. Azim ve irade sahibiydi. Temkinli ve verdiği kararları kesinlikle uygulayan bir kişiliği vardı. Devlet yönetiminde oldukça sertti. Savaşlarda çok cesur olur, bozgunu önlemek için ileri atılarak askerleri savaşa teşvik ederdi.

20 yaşında Osmanlı padişahı olan Sultan İkinci Mehmed, İstanbul'u fethedip 1100 yıllık Doğu Roma İmparatorluğu'nu ortadan kaldırarak 'Fatih' unvanını aldı. Hz. Muhammed'in Hadis-i Şerifinde müjdelediği İstanbul'un fethini gerçekleştiren büyük komutan olmayı da başaran Fatih Sultan Mehmed, yüksek yeteneği ve dehasıyla dost ve düşmanlarına gücünü kabul ettirmiş bir Türk hükümdarıydı. Ortaçağ'ı kapatıp, Yeniçağ'ı açan cihan hükümdarı Fatih Sultan Mehmed, nikris hastalığından dolayı 3 Mayıs 1481 günü, Maltepe'de vefat etti ve Fatih Camii'nin yanındaki Fatih Türbesi'ne defnedildi. O'nun Roma'yı fethedeceği düşüncesiyle zehirlendiği de kaynaklarda yer almaktadır.

Ulemaya daima saygı gösterir ve ilmin üstünlüğüne inanırdı.

Venedikli Zorzi Dolfin'e göre az gülen, zeki, çalışkan, cömert, amacına ulaşmakta inatçı, her gün mutlaka kitap okuyan, Roma tarihini, Papaların hayatını, Heredot'un tarihini ve daha pek çok tarih kitabını okutup dinleyen, araştırmalar yapan eşsiz bir insandır.

Tutku derecesine varan en önemli hobisi haritacılıktı.

Şairliğiyle biline ilk Osmanlı padişahıdır. Şiirlerinde Avni mahlasını kullanmıştır.

Güzel sanatlara oldukça meraklıdır. Ok için parmağa takılan yüzükler, kemer tokaları ve kılıç kınları yapmıştır. Bir de değerli taş uzmanı olduğuna dair bir rivayet vardır.

Arapça ve Farsçanın yanında Yunanca ve Latinceyi anlayacak kadar da olsa biliyordu.

Ağaç, sebze ve çiçek yetiştirmeye meraklıydı. Zaman zaman sarayın bahçesinde bahçıvanlık yapmıştır.

Yemeklerini yalnız yiyen padişah bu adeti saraya getiren ilk kişidir.

Yalnız İstanbul'da değil bazı diğer şehirlerde de okçuluk tesisleri kurdurmuştur.

Metne göre doğru seçeneği işaretleyin.

1. Fatih Sultan Mehmed nerede doğmuştur?

A) Bursa
B) İstanbul
C) Edirne
D) Manisa

2. Fatih Sultan Mehmed'in annesi kimdir?

A) Gülçiçek Hatun
B) Devlet Hatun
C) Nilüfer Hatun
D) Humâ Hatun

3. Aşağıdakilerden hangisi Fatih Sultan Mehmed'in fiziksel özelliklerinden biridir?

A) Kısa boylu ve sarı saçlı
B) Uzun boylu ve kıvrık burunlu
C) Orta boylu ve ela gözlü
D) Zayıf yapılı ve uzun saçlı

4. Fatih Sultan Mehmed'in eğitim seviyesiyle ilgili hangisi doğrudur?

A) Sadece askerî eğitim almıştır.
B) Devrindeki âlimlerden az eğitim görmüştür.
C) Çok iyi eğitim almış ve birçok yabancı dil bilmiştir.
D) Eğitimine önem vermemiştir.

5. Fatih Sultan Mehmed'in hangi özelliği metinde vurgulanmaktadır?

A) Savaşlardan kaçınması
B) Sert ve öfkeli bir mizaca sahip olması
C) Âlim ve sanatçılarla sohbet etmeyi sevmesi
D) Bilimle ilgilenmemesi

6. Fatih Sultan Mehmed'in en çok değer verdiği hocalardan biri kimdir?

A) Molla Gürani
B) Akşemseddin
C) Ahmet Cevdet Paşa
D) Kınalızade Ali Efendi

7. Fatih Sultan Mehmed'in ilim adamları ve sanatkârlarla ilişkisi hakkında aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

A) Onları yalnızca resmî törenlerde görmek isterdi.
B) Sohbet etmekten çok hoşlandığı için onları sık sık bir araya toplardı.
C) Sanatla ilgilenmediği için bu toplantılara katılmazdı.
D) Yalnızca askerî konularda tartışmak için çağırırdı.

8. Fatih Sultan Mehmed'in kişiliği ve yetenekleri düşünüldüğünde, aşağıdaki yargılardan hangisine varılabilir?

A) Sadece askerî konulara ilgi duyuyordu.
B) Eğitim düzeyi düşüktü, bu yüzden danışmanlara ihtiyaç duyuyordu.
C) Hem bilim hem sanat hem de yönetim alanlarında üstün bir donanıma sahipti.
D) Cesareti az olduğu için karar almada zorlanıyordu.

II. BAYEZİD (1481 – 1512)

Sultan İkinci Bayezid, 3 Aralık 1448'de, Dimetoka'da doğdu. Babası Fatih Sultan Mehmed, annesi Mükrime Hatun adında bir Türk kızıdır. Uzun boylu, geniş göğüslü ve kuvvetli bir vücuda sahipti. Yüzü yuvarlak ve gözleri elâydı. Cesur ve atılgandı.

Aynı zamanda çok hâlim-selim, dindar, hoşgörülü bir padişahtı. Babası Fatih Sultan Mehmed ilme ilgi duyduğu için, oğlu Şehzade Bayezid'e iyi bir eğitim verdi. Ona devrin en meşhur âlimlerinden ders okutturdu, bütün İslâm ilimlerini en iyi şekilde öğrenmesini sağladı.

Sultan İkinci Bayezid, yedi yaşında iken, Hadim Ali Paşa nezaretinde Amasya valiliğine tayin edildi. Amasya, Selçuklular devrinden beri önemli bir ilim ve kültür merkeziydi. Padişah olacak şehzadelerin yetişmesi için, bu vilayette bütün imkânlar vardı.

Sultan İkinci Bayezid, dindar bir kimse olduğu için kendisine Bayezid-i Velî denildi. Sultan İkinci Bayezid, şairleri saraya toplar,

onlarla sohbet ederdi. Merhametli bir padişah olan Sultan İkinci Bayezid, sık sık fakirlere sadaka dağıtırdı.

Arapça ve Farsça'yı gayet iyi biliyordu. Çağatay lehçesi ve Uygur alfabesini de öğrendi. İslâm ilimlerinin yanı sıra, matematik ve felsefe tahsili de yaptı. 24 Nisan 1512'de padişahlıktan ayrılmak zorunda kalan Sultan İkinci Bayezid, bir ay kadar daha yaşadı ve 26 Mayıs 1512'de vefat etti.

Erkek çocukları: Mahmud, Ahmed, Sehinsah, Yavuz Sultan Selim, Mehmed, Korkud, Abdullah, Âlimsah

Kız çocukları: Aynisah, Gevher, Mülük Sultan, Hatice Sultan, Selçuk ve Hüma Hatun.

Şehzadelik yıllarında hat sanatına önem vermeye başlamıştır. Ardından tezhip sanatına yönelmiştir.

Bir diğer önemli etrafı bestekârlığıdır. Kaynaklarda beset yaptığından bahsedilen ilk padişahtır.

Çok iyi bir kemankeş yani okçu ve yay imalatçısıydı. Ata binmekten zevk duyardı.

Dış fetihlere değil iç fetihlere yönelen hükümdar Osmanlı padişahlarının en dindarlarındandır.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazın.

1. Sultan II. Bayezid, Fatih Sultan Mehmed'in ilme olan düşkünlüğü sayesinde çok iyi bir eğitim almış; Arapça, Farsça ve İslâm ilimlerinin yanı sıra matematik ve felsefe tahsili de yapmıştır.

2. Sultan II. Bayezid, şehzadelik yıllarında Amasya'da valilik yapmıştır ve bu vilayet, Osmanlı şehzadelerinin yetişmesi için uygun imkanlara sahip önemli bir ilim merkeziydi.

3. Dindar bir padişah olmasına rağmen, Sultan II. Bayezid'in sanat alanında sadece hattatlığa ve okçuluğa ilgisi vardı, bestekârlık gibi bir yönü yoktu.

4. Sultan II. Bayezid, dindar kişiliği ve yumuşak huylu oluşu sebebiyle 'Bayezid-i Velî' olarak anılmış ve dış fetihlere önem vermiştir.

5. Sultan II. Bayezid, padişahlıktan ayrılmak zorunda kaldıktan bir ay sonra vefat etmiştir.

YAVUZ SULTAN SELİM (1512 – 1520)

Yavuz Sultan Selim, 10 Ekim 1470'de doğdu. Babası Sultan İkinci Bayezid, annesi Gülbahar Hatun'dur. Gülbahar Hatun, Dulkadiroğulları Beyliği'ndendir. Yavuz Sultan Selim, uzun boylu, geniş omuzlu, kalın kemikli, Omuzlarının arası geniş, yuvarlak başlı, kırmızı yüzlü, uzun bıyıklı ve yiğit bir padişahtı. Sert tabiatlı ve cesurdu. İyi bir eğitim gördü.

Babası Sultan İkinci Bayezid, padişah olduktan sonra, askeri sevk ve devlet idareciliğini öğrenmesi için, Şehzade Selim'i Trabzon Sancağına vali olarak tayin etti.

Şehzade Selim, Trabzon'da devlet işlerinin yanında, ilimle uğraşır ve büyük âlim Mevlâna Abdülhalim Efendi'nin derslerini takip ederdi. Trabzon'u çok güzel idare eden Şehzade Selim bu arada komşu devletlerle de ilgilendi.

Valiliği sırasında Trabzon halkını rahat bırakmayan Gürcüler üzerine üç sefer yaptı. En önemlisi olan Kütayis Seferinde Kars, Erzurum ve Artvin illeri ile birçok yeri fethederek Osmanlı topraklarına kattı (1508). Buralarda yaşayan Gürcülerin hepsi Müslüman oldular.

Çok güzel ata biner, devrin en meşhur silahşörlerini alt edecek kadar iyi kılıç kullanırdı. Güreşmekte, ok atmada ve yay çekmede ustaydı. Savaştan hoşlanmakla beraber çok ince bir ruha da sahipti. Mütevazi bir kişiliği olan Yavuz Sultan Selim, her öğün yemekte tek çeşit yemek yerdi ve ağaçtan tabaklar kullanırdı.

Gösterişten hoşlanmaz, devlet malını israf etmezdi. Babasından devraldığı tatminkâr hazineyi ağzına kadar doldurdu. Hazinenin kapısını mühürledikten sonra, şöyle vasiyet etti:

"Benim altınla doldurduğum hazineyi, torunlarımdan her kim doldurabilirse kendi mührü ile mühürlesin, aksi halde Hazine-i Hümayûn benim mührümle mühürlensin".

Bu vasiyet tutuldu. O tarihten sonra gelen padişahların hiçbiri hazineyi dolduramadığından, hazinenin kapısı daima Yavuz'un mührüyle mühürlendi.

Yavuz Sultan Selim, ataları hep sakal uzattıkları halde sakalını keserdi. Bunun sebebini soranlara "Sakalımı ele vermemek için kesiyorum" dediği rivayet edilir. 22 Eylül 1520'de, "Aslan Pençesi" denilen bir çıban yüzünden henüz elli yaşında iken vefat etti.

Hayatının son dakikalarında Yasin-i Şerif okuyordu. Kanûnî Sultan Süleyman, Fatih Camii'nde babasının cenaze namazını kıldıktan sonra, onu Sultan Selim Camii avlusundaki türbeye defnettirdi. Tarihçiler, Yavuz Sultan Selim'i, sekiz yıla seksen yıllık iş sığdırmış büyük bir padişah olarak değerlendirdiler.

Erkek çocukları: Kanuni Sultan Süleyman

Kız çocukları: Hatice Sultan, Fatma Sultan, Hafsa Sultan, Sah Sultan

Tarih Yavuz'un özel ilgi alanıydı. Ayrıca Osmanlı padişahları içerisinde çok okumaktan dolayı gözlerinin bozulduğu ve bu yüzden mercek kullandığını bildiğimiz ilk Osmanlı padişahıdır. Geceleri 3-4 saat uykuyla yetinir,diğer zamanlarını okuyup yazmakla geçirirdi.

Topkapı Sarayı'nda bulunan ve sol kulağında incili bir küpe görünen resim genellikle Yavuz'a atfedilirse de ona ait değildir. Kulağında küpe hele bu resimdeki gibi incili bir küpe taşıdığı söylenemezse de, bazı yerlerde menguş yani bakır bir halka taktığı rivayeti geçmektedir.

Yavuz'un hobisi kuyumculuktu. Dil olarak Farsça, Arapça ve Tatarcayı öğrenmişti.

İyi yay yapmayı, ok atmayı çocuk denecek yaşlarda öğrenmişti. Çok mahir bir avcıydı.

Aynı zamanda bir koleksiyonerdi. Kutsal emanetler koleksiyonu vardı ayrıca Topkapı Sarayı'ndaki çini koleksiyonununda çok önemli bir kısmı ona aittir.

'İki Şerefli Şehrin (Mekke ve Medine) Hâkimi' unvanını kabul etmemiş 'Hakim' yerine 'Hadim' yani 'Hizmetkar' denilmesini istemiştir.

Bazı kaynaklarda Mevlevi olduğu yazılır.

Metne göre doğru seçeneği işaretleyin.

1. Yavuz Sultan Selim'in annesi kimdir?

A) Gülçiçek Hatun
B) Devlet Hatun
C) Gülbahar Hatun
D) Nilüfer Hatun

2. Gülbahar Hatun hangi beyliğe mensuptur?

A) Karamanoğulları
B) Germiyanoğulları
C) Candaroğulları
D) Dulkadiroğulları

3. Yavuz Sultan Selim'in fiziksel özelliklerinden hangisi metinde belirtilmiştir?

A) Kısa boylu ve zayıf yapılı
B) Uzun boylu, geniş omuzlu ve uzun bıyıklı
C) Orta boylu ve sarı saçlı
D) Ela gözlü ve ince yapılı

4. Şehzade Selim neden Trabzon'a vali olarak gönderilmiştir?

A) Bölgedeki isyanları bastırmak için
B) Askerî sevk ve devlet idaresini öğrenmesi için
C) Eğitimine devam etmesi için
D) Ailesinden uzaklaştırmak için

5. Trabzon'da Şehzade Selim'in zamanını nasıl değerlendirdiği metne göre hangisidir?

A) Sadece avcılıkla uğraşmıştır.
B) Şiir yazmaya yoğunlaşmıştır.
C) Hem devlet işleriyle ilgilenmiş hem de ilimle meşgul olmuştur.
D) Tüccarlarla ticaret yapmıştır.

6. Aşağıdakilerden hangisi Yavuz Sultan Selim'in kişiliğini en iyi özetler?

A) Yumuşak huylu ve sanatla ilgilenen
B) Sert tabiatlı, cesur ve iyi eğitimli

C) Sadece dinî konulara yönelen
D) Savaşlardan uzak durmayı tercih eden

7.Aşağıdakilerden hangisi metne göre Yavuz Sultan Selim'in kişisel özelliklerinden biri değildir?

A) Fiziksel olarak güçlü bir yapıya sahip olması
B) Sert mizaçlı ve cesur olması
C) İlimle ilgilenmekten uzak durması
D) İyi bir eğitim almış olması

8. Şehzade Selim'in Trabzon'a vali olarak gönderilmesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Trabzon'un kültürel açıdan gelişmiş bir şehir olması
B) Selim'in ilmî çalışmalarını rahatça sürdürebilmesi
C) Askerî sevk ve devlet yönetimini öğrenmesinin amaçlanması
D) Mevlâna Abdülhalim Efendi ile yakın dostluk kurmasının istenmesi

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN (1520 – 1566)

Kanûnî Sultan Süleyman, 27 Nisan 1495 Pazartesi günü, Trabzon'da doğdu. Babası Yavuz Sultan Selim, annesi Hafsa Hatun'dur. Hafsa Hatun Türk ya da Çerkezdir. Kanûnî Sultan Süleyman, yuvarlak yüzlü, elâ gözlü, geniş alınlı, uzun boylu ve seyrek sakallıydı.

Kanûnî Sultan Süleyman devri, Türk hakimiyetinin doruk noktasına ulaştığı bir devir olmuştur. Babası Yavuz Sultan Selim, onu küçük yaşlardan itibaren çok titiz bir şekilde yetiştirmeye başladı. Benzeri görülmemiş bir terbiye ve tahsil gördü. İlk eğitimini annesinden ve ninesi Gülbahar Hatun'dan (Yavuz Sultan Selim'in annesi) aldı. Yedi yaşına gelince tahsil için İstanbul'a, dedesi Sultan İkinci Bayezid'in yanına gönderildi; Şehzade Süleyman, burada Kara Kızoğlu Hayreddin Hızır Efendi'den tarih, fen, edebiyat ve din dersleri alırken, savaş teknikleri konusunda da öğrenim görüyordu. On beş yaşına kadar babası Yavuz Sultan Selim'in yanında kalan

Şehzade Süleyman, kanunlar gereği sancak istemesi üzerine, önce Şarkî Karahisar'a oradan da Bolu, kısa bir süre sonra da Kefe sancak beyliğine tayin edildi (1509).

Yavuz Sultan Selim'in, 1512 de tahta geçmesi üzerine İstanbul'a çağırılan Şehzade Süleyman, babasının kardeşleriyle mücadeleleri sırasında İstanbul'da kalarak babasına vekâlet etti. Bu sırada Saruhan sancakbeyliğinde de bulundu. Babası Yavuz Sultan Selim'in ölümü üzerine, 30 Eylül 1520'de, yirmi beş yaşındayken Osmanlı tahtına geçti. Kendisinden başka erkek kardeşi olmadığı için tahta geçişi kolay ve çatışmasız oldu. Çok ciddi ve kendinden emin bir padişah olan Kanûnî Sultan Süleyman, azim ve irade sahibiydi. Yapacağı işlerde hiç acele etmez, gayet geniş düşünür ve verdiği emirden asla geri dönmezdi. İş başına getireceği adamlara, kabiliyet derecelerine göre görev verirdi. Sigetvar kuşatmasını idare ederken, 7 Eylül 1566 yılında yetmiş bir yaşında vefat etti.

Kendisine "Kanûnî" denmesi, yeni kanunlar icad etmesinden değil, mevcut kanunları yazdırtıp çok sıkı bir şekilde tatbik etmesinden dolayıdır. Kanûnî Sultan Süleyman, adaleti seven bir padişahtı. Mısır'dan gelen vergiyi haddinden fazla bulup, yaptırdığı araştırma sonunda halkın zulme uğradığını düşünmesi ve Mısır Valisini değiştirmesi bunun açık kanıtıdır.

Kanûnî Sultan Süleyman, tahta çıktığı sırada Osmanlı Devleti dünyanın en zengin ve en güçlü devleti konumundaydı. Babasının ölümü ve kendisinin padişah olması, "Arslan öldü, yerine kuzu geçti" diye düşünen Avrupalıları sevindiriyordu. Ancak Avrupalılar, çok geçmeden hayal kırıklığına uğradılar.

Büyük bir devlet adamı olan Kanûnî Sultan Süleyman aynı zamanda ünlü bir şairdi. Meşhur şiirlerinden birisi şudur:

"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi,
Olmaya devlet cihanda, bir nefes sıhhat gibi.
Saltanat dedikleri bir cihan kavgasıdır,
Olmaya baht ü saadet dünyada vahdet gibi".

Erkek çocukları: İkinci Selim, Bayezid, Abdullah, Murad, Mehmed, Mahmud, Cihangir, Mustafa

Kız çocukları: Mihrimah Sultan, Raziye Sultan

Divan edebiyatının en fazla gazel yazan şairi unvanını açık farkla elinde tutar.

Çağının en şık giyinenlerindendir ve mücevherlere merakı had safhadadır.

Babası Yavuz gibi kuyumculuğa meraklıydı. Ayrıca Fatih gibi değerli taşalara tutkundu.

Kaliteli bir müzik kulağına sahipti ve iyi bir hat ustasıydı.

Arapça, Farsça, Tatarca ve Çağataycayı öğrenmişti.

Seramik meraklısıydı.

Kavaf (haffaf) yani kundura imalatçısıydı.

Hemen her kaynak nikris (gut veya damla) ve artrit hastalıklarından mustarip olduğunu yazmaktadır. Ölümünede bu hastalıklar sebep olmuştur.

46 yıl padişahlık yapan Kanuni Osmanlı tarihinde en uzun süre hükümdarlık yapan kişi olmuştur.

Metne göre soruları cevaplayın.

1. Kanûnî Sultan Süleyman'ın fiziksel özelliklerini metne göre nasıl tanımlayabilirsiniz? Ayrıntılı yazınız.

2. Kanûnî'nin çocukluk dönemindeki eğitim sürecine kimlerin katkıda bulunduğunu açıklayınız.

3. Metinde Kanûnî devri için kullanılan "Türk hâkimiyetinin doruk noktasına ulaştığı devir" ifadesi ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.

4. Kanûnî'nin ilk eğitimini kimlerden aldığı belirtilmiştir? Bu kişilerin onun kişisel gelişimine nasıl katkı sağladığını değerlendiriniz.

5. Şehzade Süleyman'ın yedi yaşından sonra İstanbul'a gönderilmesinin sebebi ne olabilir? Metinden hareketle yorum yapınız.

6. Kanûnî'nin yetiştirilme tarzında "titizlik" unsuru nasıl ortaya çıkmaktadır? Açıklayınız.

7. Kanûnî Sultan Süleyman'ın ailesinin (anne, baba, dede) onun devlet anlayışına nasıl etki etmiş olabileceğini tartışınız.

8. Kanûnî'nin eğitiminde hem ailesinin hem de hocalarının rolü olduğu görülüyor. Sizce bu çok yönlü eğitim bir hükümdarın karakterini nasıl şekillendirir?

9. Kanûnî'nin tahta çıkmadan önce aldığı eğitimin, gelecekteki yönetim anlayışına nasıl bir katkı sağladığını metinden çıkararak açıklayınız.

10. Metindeki bilgilere dayanarak, Kanûnî Sultan Süleyman'ın kişiliği ve liderlik özellikleri hakkında genel bir değerlendirme yapınız.

II. SELİM (1566 – 1574)

Sultan İkinci Selim, 28 Mayıs 1524'de, İstanbul'da doğdu. Babası Kanûnî Sultan Süleyman, annesi Hürrem Sultan'dır.

Hürrem Sultan, Slav kökenlidir. Sultan İkinci Selim, orta boylu, açık alınlı, mavi gözlü, ince kaslı ve sarışındı. Şehzadeliğinde mükemmel bir tahsil ve terbiye ile yetiştirildi. Devlet idaresini iyice öğrenmek için de Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sancakbeyliği yaptı. Bu sırada tahsiline devam ederek, ilim ve tecrübesini arttırdı.

Sarı Selim olarak da anılan İkinci Selim, Kütahya sancakbeyi iken babası Cihan Padişahı Kanûnî Sultan Süleyman'ın ölüm haberi üzerine İstanbul'a gelerek 30 Eylül 1566 günü kırk iki yaşında tahta geçti. Sarı Selim, daha önceki Osmanlı sultanlarına göre silik ve zayıf bir hükümdar olarak tanınır.

Babasının saltanatı sırasında diğer kardeşleri Şehzade Bayezid ve Şehzade Mustafa'nın bertaraf edilmesiyle kolayca tahta geçen Sultan İkinci Selim, adını aldığı dedesi Yavuz Sultan Selim ve Babası Kanûnî'ye göre oldukça silik bir idare sergilemiştir. Devrin büyük devlet adamları sayesinde Osmanlı Devleti ihtişamını sürdürmüş, Sokullu Mehmed Paşa gibi dirayetli ve tecrübeli vezirler hükûmeti ayakta tutmuşlardır. Sultan İkinci Selim'in kendisi hiç sefere çıkmamış ve liyakatlı olmayan Ali Paşa'nın Kaptan-ı Deryalığında İnebahtı faciası yaşanmıştır. Sekiz yıl padişahlık yaptıktan sonra 15 Aralık 1574 günü vefat etti. Ayasofya'ya defnedildi. Sultan İkinci Selim İstanbul'da ölen ilk Osmanlı padişahıdır.

Sultan İkinci Selim'in tahta çıktığı ilk yıllarda, bazı siyasî çekişmeler yaşandı. Sokullu Mehmed Paşa bu çekişmelerden galip

olarak ayrıldı ve on beş yıl sadrazamlık yaptı. Sadrazamlık yaptığı bu dönemde devlet yönetimine ağırlığını koydu.

Sultan İkinci Selim, babası Kanûnî Sultan Süleyman'dan 14. 892.000 km2 olarak devraldığı devlet topraklarını, oğlu Sultan Üçüncü Murad'a 15.162.000 km2 olarak bırakmıştır.

İkinci Selim de şair hükümdarlardandı. Şaheser beyitlerinden biri şudur:

"Biz bülbül-i muhrik-i dem-i sekvayi fira Kız
Ateş kesilir geçse saba gülşenimizden"

Erkek çocukları: Üçüncü Murad, Abdullah, Osman, Mustafa, Süleyman, Mehmed, Cihangir.

Kız çocukları: Fatma Sultan, Sah Sultan, Gevherhan Sultan, Esma Sultan.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazın.

1.Sultan II. Selim, babası Kanûnî Sultan Süleyman'ın diğer kardeşleri Şehzade Bayezid ve Şehzade Mustafa'yı bertaraf etmesi sayesinde kolayca tahta geçme fırsatı bulmuştur.

2.Sultan II. Selim, diğer Osmanlı sultanlarına göre silik bir idare sergilemesine rağmen, padişahlığı döneminde Osmanlı Devleti'nin topraklarını genişletmiştir.

3.Sultan II. Selim, kendisi sefere çıkmasa da, dirayetli Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa sayesinde, liyakatsiz kaptan-ı deryaların yol açtığı İnebahtı faciasını engellemiştir.

4.Sultan II. Selim, vefat ettiğinde Ayasofya'ya defnedilen ilk Osmanlı padişahıdır.

5.Sultan II. Selim, sancakbeyliği yaptığı sırada tahsiline devam ederek hem ilim hem de devlet idaresi tecrübesini artırmıştır.

6.Sokullu Mehmed Paşa, Sultan II. Selim'in tahta çıktığı ilk yıllarda yaşanan siyasi çekişmelerde galip gelmiş ve on beş yıl boyunca devlet yönetiminde ağırlığını hissettirmiştir.

III. MURAD (1574 – 1595)

Sultan Üçüncü Murad, 4 Temmuz 1546 günü, Manisa'nın Bozdağ Yaylası'nda dünyaya geldi. Babası, Sultan İkinci Selim, annesi Afife Nur Banu Sultan'dır. Annesi Venedikli'dir. Sultan Üçüncü Murad orta boylu, değirmi yüzlü, kumral sakallı, elâ gözlü ve beyaz tenli bir padişahtı. Çok cömertti ve insanlara yardım etmeyi çok severdi.

Merhametli bir kişiliğe sahip olan Sultan Üçüncü Murad, Arapça ve Farsça'yı çok iyi derecede öğrenmişti. Babasının 1558 yılında, Manisa sancak beyliğinden Karaman valiliğine tayin edilmesi üzerine, dedesi Kanûnî Sultan Süleyman tarafından Alaşehir sancak beyliğine tayin edildi. Babası Sultan İkinci Selim, padişah olduktan sonra da tekrar Manisa sancak beyliğine atandı.

Şehzadeliği sırasında bulunduğu Manisa'da devrin en değerli ulemâsından dersler aldı. Osmanlı Padişahları içinde en âlim padişahlardan birisidir. Babası Sultan İkinci Selim'in vefatı üzerine Manisa'dan İstanbul'a gelerek, 22 Aralık 1574 tarihinde tahta geçti. Ancak o da babası Sultan İkinci Selim gibi devlet işlerine fazla müdahil olmadı. Bürokrasi ve hükûmet daha ziyade Sokullu Mehmed Paşa tarafından idare edildi. Bunda Sokullu'nun tecrübe ve dirayeti ile Sultan İkinci Murad'ın idare tarzı büyük rol oynamıştır.

Sultan Üçüncü Murad, saltanatı boyunca İstanbul'dan hiç çıkmadı ve saraydaki kadınların etkisinde kaldı. Daha sonraki yıllarda Osmanlı Devleti'nin bir devrini etkileyecek olan kadınlar saltanatı onun devrinde başladı. 29 yaşında çıktığı tahtta yirmi yıl kalan Sultan Üçüncü Murad 16 Ocak 1595 tarihinde felç geçirdi ve vefat etti. Ayasofya Camii'nin avlusuna defnedildi.

Sokullu Mehmed Paşa'nın ağırlığını hissettirdiği III. Murad döneminde, Osmanlı toprakları en geniş sınırlarına ulaştı. Babası II. Selim'den devraldığı 15. 162.151 km2 ülke toprağını, 19.902.000 km2'ye çıkardı. İngilizlerle de dostâne ilişkiler geliştirildi.

İlk İngiliz daimî elçisi onun zamanında gönderildi. Papa'nın Katolik Avrupa'da kurabileceği haçlı ittifakına karşı Protestan

İngiltere ile ilişkiler geliştirildi. Daha sonra bu ittifaka, Hollanda da dahil edildi. Devlet işlerini Sokullu'ya devreden Sultan III. Murad zamanında sarayda kadınlar devlet işlerine çokça karışmaya başladılar bu durum, Sokullu'nun ölümünden sonra daha da artarak devam etti.

Erkek çocukları: Üçüncü Mehmed, Selim Bayezid, Mustafa, Osman, Cihangir, Abdullah, Abdurrahman, Abdullah, Hasan, Ahmed, Yakub, Alemsah, Yusuf, Hüseyin , Korkud, Ali, Ishak, Ömer, Alaeddin, Davud.

Kız çocukları: Ayse Sultan, Fatma Sultan, Mihrimah Sultan, Fahriye Sultan.

İyi silah kullanan ve iyi ata binen ve ava meraklı olan 3. Murad'ın boş zamanlarında ok başı imal ettiğini biliyoruz.

İlginç özelliklerinden birisi, ağzından Hayır sözünün nadiren çıkmasıdır.

Dünya tarihine özellikle hükümdarlarının yaptığı savaşlara ilgi duyduğu bilinir.

Saatlere özel merakı vardır.

Toplam 49 çocuğu doğmuş ve hiçbiri yaşamamıştır.

Yılın yedi mübarek gecesi olan Regaib, Mevlit, Miraç, Kadir, Ramazan ve Kurban bayramları ile Berat gecelerinde camilerde kandil yakılması uygulaması, onun emriyle başlamıştır.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazın.

1.Sultan III. Murad, Osmanlı padişahları arasında en alimlerden biri olarak kabul edilir ve Arapça ile Farsçayı çok iyi düzeyde öğrenmiştir.

2.Sultan III. Murad, hem babası II. Selim hem de dedesi Kanûnî Sultan Süleyman tarafından sancak beyliklerine atanmıştır.

3.Sultan III. Murad, devlet işlerine çokça müdahil olmuş ve bu sayede Sokullu Mehmed Paşa'nın devlet yönetimindeki ağırlığı azalmıştır.

4.Sultan III. Murad döneminde Osmanlı Devleti, topraklarını yaklaşık 4,7 milyon km2 genişleterek en geniş sınırlarına ulaşmıştır.

5.Saraydaki kadınların yönetim üzerindeki etkisinin başlaması ve İngilizlerle Protestan ittifakının kurulması, Sultan III. Murad döneminin önemli gelişmelerindendir.

6. Sultan III. Murad'ın sadece bir çocuk listesi metinde belirtilmiştir.

III. MEHMED (1595 – 1603)

Sultan Üçüncü Mehmed, 26 Mayıs 1566'da, Manisa'da doğdu. Babası Sultan Üçüncü Murad, annesi Safiye Sultan'dır. İsmini, Fatih Sultan Mehmed'e benzemesi için, büyük dedesi Kanûnî Sultan Süleyman koydu. Orta boylu, kumral saçlı ve güzel yüzlüydü. İyi bir ilim tahsili yaptı ve Tâcü't-Tevârih yazarı Hoca Sadeddin Efendi'den dersler aldı. Sultan Üçüncü Mehmed, 1583'te Manisa sancak beyliğine tayin edildi. 1595 yılının Ocak ayına kadar görev yaptığı Manisa'dan, Babasının ölüm haberi üzerine hareket ederek, 27 Ocak 1595 tarihinde geldiği İstanbul'da, Osmanlı tahtına geçti.

Sultan Üçüncü Mehmed, annesini çok sever, sayar ve dinlerdi. Bundan yararlanan annesi Safiye Sultan, Osmanlı sarayında hâkimiyet kurdu. Bazı konularda Padişahı zorlayıp istediğini yaptırıyor, bu da devlet işlerinde karışıklıklara sebep oluyordu. Dindar olup, tasavvufa da son derece meraklıydı. Hz. Muhammed'in ismi anılınca, saygısından derhal ayağa kalkardı. Üçüncü Mehmed devri, duraklama dönemine rastlar. Sultan Üçüncü Mehmed, kolayca üzüntüye kapılır, yemekten, içmekten kesilirdi. Celâlî isyanları ve İran savaşlarının çok uzun sürmesi onu büyük üzüntü içinde bıraktı. İçkiyi sıkı bir şekilde yasaklayıp, bütün gizli meyhaneleri kapattırdı.

Erkek çocukları: Birinci Ahmed, Birinci Mustafa, Selim, Mahmud.

Metne göre aşağıdaki sorular cevaplayınız.

1. Sultan Üçüncü Mehmed'in fiziksel özelliklerini metne göre nasıl tanımlayabilirsiniz?

2.Sultan Üçüncü Mehmed'in isminin seçilmesinde hangi tarihi figür etkili olmuştur? Açıklayınız.

3. Sultan Üçüncü Mehmed hangi yaşta Manisa sancak beyliğine tayin edilmiştir?

4. Padişahın annesi Safiye Sultan'ın saray içindeki etkisini metne göre açıklayınız.

5. Sultan Üçüncü Mehmed'in dindarlığı ve tasavvufa ilgisi günlük hayatına nasıl yansıyordu?

6. Celâlî isyanları ve İran savaşlarının Sultan Üçüncü Mehmed'i nasıl etkilediğini metinden çıkararak yazınız.

7. Sultan Üçüncü Mehmed'in içki konusunda aldığı önlemleri ve bunun devlet üzerindeki olası etkilerini açıklayınız.

8. Metne göre Sultan Üçüncü Mehmed'in duygusal yapısı ve üzüntüye kapılma eğilimi nasıl bir padişah profili çizmektedir?

9. Sultan Üçüncü Mehmed'in eğitiminde kimlerin etkili olduğu belirtilmiştir? Bu kişilerin rolünü yorumlayınız.

10. Sultan Üçüncü Mehmed devrinin Osmanlı tarihindeki yeri ve genel özellikleri nelerdir? Metinden çıkarımlar yaparak yazınız.

I. AHMED (1603 – 1617)

Sultan Birinci Ahmed, 18 Nisan 1590 günü, Manisa'da doğdu. Babası Sultan Üçüncü Mehmed, annesi Handan Sultan'dır. İyi bir tahsil gördü. Arapça ve Farsça'yı mükemmel derecede öğrenmişti. Ok atmak, kılıç kullanmak, ata binmek gibi savaş ve askerlik alanlarında çok usta olan Sultan Birinci Ahmed, ava ve cirit oyununa çok düşkündü. Çok sade giyinirdi. Babası Sultan Üçüncü Mehmed'in vefati üzerine 21 Aralık 1603'te, Eyüb Sultan'da kılıç kuşanarak tahta geçti.

Sultan Birinci Ahmed, Kanûnî Sultan Süleyman'dan sonraki padişahlar içinde

devlet işleriyle yoğun şekilde uğraşan ilk padişahtı. Çocuk denecek yaşlarda bile mükemmel kararlar alırdı. Daima ilim ve irfan sahibi büyük kişilerle birlikte olur ve onlara akıl danışırdı.

Sultan Birinci Ahmed'in hayatında on dört sayısının önemli bir yeri vardır. Çünkü, on dört yaşında Padişah olmuş, on dört yıl saltanat sürmüş ve Osmanlı padişahlarının on dördüncüsüdür. Dindar bir padişah olan Sultan Birinci Ahmed'in Hz.Muhammed'e olan bağlılığı o kadar ilerledi ki, onun ayak izlerinin resmi içine bir şiir yazmış ve o şiiri kavuğunda ölünceye kadar taşımıştır. O şiir şudur:

"N'ola tâcim gibi başımda götürsem dâim
Kadem-i resmini ol Hazreti Sâh-i Resûlün
Gül-i gülzâri nübüvvet, o kadem sahibidir
Ahmeda durma yüzün sür kademine ol gülün"

Sultan Birinci Ahmed, yakalandığı tifüs hastalığından kurtulamayarak 21 Kasım'ı 22 Kasım'a bağlayan gece 1617 yılında yirmi sekiz yaşında vefat etti.

Erkek çocukları: İkinci Osman, Dördüncü Murad, Sultan Ibrahim, Bayezid, Süleyman, Kasım, Mehmed, Hasan, Selim, Hanzâde, Ubeyde,

Kız çocukları: Gevherhan Sultan, Ayşe Sultan, Fatma Sultan, Atike Sultan

O tarihe kadar en genç yaşta tahta çıkan hükümdar kimliğiyle tanınır. Onun rekorunu 7 yaşında tahta çıkan torunu IV. Mehmed kıracaktır.

Talihi neredeyse 14 rakamı üzeriden kurulmuştur. 14 yaşında tahta çıkmıştı. 14. Osmanlı padişahıydı ve 14 yıl padişahlık yapmıştı. Öldüğünde ise 28 yaşındaydı.

Tahta çıktıktan sonra sünnet olan ilk Osmanlı padişahıdır.

İyi bir kaşık ustasıdır.

Yetim malları için ayrı bir hazine teşkil edip yardımlarını o hazineden yapmıştır.

Metne göre aşağıdaki soruları cevaplayın.

1. Sultan Birinci Ahmed'in eğitim ve dil öğrenimi hakkında metinde hangi bilgiler verilmiştir?

2.Padişahın savaş ve spor yeteneklerini metne göre açıklayınız.

3. Sultan Birinci Ahmed'in tahta çıkışı ve saltanat süresiyle ilgili önemli detaylar nelerdir?

4. Metne göre Sultan Birinci Ahmed'in dini bağlılığı ve Hz. Muhammed'e olan saygısı nasıl ifade edilmiştir?

5. Padişahın 14 sayısıyla ilgili hayatındaki özel bağlantılar nelerdir?

6. Sultan Birinci Ahmed'in devlet işlerine yaklaşımı ve yönetim tarzı nasıldı?

7. Padişahın sosyal yardım ve hayır işlerine yönelik uygulamaları nelerdir?

8. Sultan Birinci Ahmed'in kişisel özellikleri ve yaşam tarzı metinde nasıl betimlenmiştir?

9. Tahta çıktıktan sonra sünnet olan ilk Osmanlı padişahı olması neden önemlidir?

10. Sultan Birinci Ahmed'in yetenekleri (kaşık yapımı, avcılık, cirit) devlet ve saray hayatına nasıl yansımış olabilir?

I. MUSTAFA (1617 – 1618 / 1622 – 1623)

Sultan Birinci Mustafa, 1592 yılında, Manisa'da doğdu. Babası Sultan Üçüncü Mehmed, annesi Handan Sultan'dır. Sultan Birinci Mustafa güzel yüzlü, seyrek sakallı, sarı benizli ve iri gözlü bir padişahtı. İki defa padişahlık yaptı. Sinirli bir yapıya sahipti.

Sultan Birinci Mustafa, ağabeyi Sultan Birinci Ahmed'in padişahlığı süresince, on dört yıl sarayın bir odasında hapis hayatı yaşadı. O devirde bu gerekli görülüyordu. Aksi halde şehzadeler devlet yönetimine karışıyor, hatta padişahı devirmek için harekete bile geçebiliyor ve devlet birliği tehlikeye düşüyordu. Buna meydan vermemek için şehzadeler "izale" olunur veya bir odaya kapatılırdı. Sultan Birinci Ahmed, tahta geçtiğinde kardeşini öldürtmemiş, ancak sarayda mahpus tutmuştur. Kafes hayatı denilen bu süre sonunda Sultan

Birinci Mustafa, Osmanlı hanedanının en büyük erkek evlâdı olması dolayısıyla tahta çıkarılmış fakat kısa sürede dengesiz hareketleri görüldüğünden ulemâ, asker ve devlet erkânının ittifakı ile hal (tahttan indirme) edilmiştir. Sultan Genç Osman'ın tahttan indirilip katlinden sonra bir kez daha cülûs etmişse de bir buçuk yıl sonra aklî dengesizliği nedeniyle tekrar tahttan indirilmesi icab etmiştir.

Sultan Birinci Mustafa ile birlikte kardeş katli nadiren görülmüş, artık şehzadeler sarayda kafes ardında tahta geçecekleri günü beklemeye başlamışlardır. Tabii vâlide sultanlar, şehzade anaları arasında rekabetler başlamış, her biri bir vezire ve diğer gruplara dayanarak entrikalarla padişah değiştirmeye çalışmışlardır.

Sultan Birinci Mustafa, dindar bir insandı. Sadaka vermeyi çok severdi. Hattâ sarayın havuzuna hizmetçilerin toplaması için para atardı. Saraydaki hayatını ibadet ederek, dinî eserler okuyarak geçiriyordu. Tahta geçmesi için ikinci kez davet edildiği zaman, odasında Kuran-ı Kerim okuduğunu ve padişahlık istemediğini bildirmişti.

Sultan Birinci Mustafa, ikinci padişahlığının başlamasından bir buçuk yıl sonra 10 Eylül 1623 tarihinde şeyhülislâm fetvası ile tekrar tahttan indirildi. Fetvanın gerekçesi olarak da "Aklî dengesi tam olmayan birisinin halife olamayacağı" gösterildi. Sultan Birinci Mustafa tahttan indirildikten on altı yıl sonra, 20 Ocak 1639 günü sinir hastalığından Topkapı Sarayı'nda vefat etti.

İki kez tahta çıkmasına rağmen annesinin adı bilinmeyen tek Osmanlı padişahıdır. Oysa valide sultanlar Osmanlı saray hiyerarşisinin zirvesinde yer alırlardı.

En fazla bilinen özelliği kadınları asla yanına yaklaştırmamasıdır.

Metne göre doğru seçeneği işaretleyin.

1. Sultan Birinci Mustafa'nın padişahlık hayatının en belirgin özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Uzun süre istikrarlı bir yönetim sürdürmesi
B) İki kez tahta çıkıp her iki defada da kısa süre hüküm sürmesi
C) Osmanlı tarihinde en uzun saltanat yapan padişah olması
D) Kadınlarla yakın ilişkiler kurması

2. Sultan Birinci Mustafa'nın sarayda hapis hayatı yaşamasının nedeni nedir?

A) Babasının onu cezalandırmak istemesi

B) Şehzadelerin devlete karışmasını ve taht kavgalarını önlemek
C) Kendi isteğiyle inzivaya çekilmesi
D) Eğitim görmek istemesi

3. Sultan Birinci Mustafa'nın tahttan indirilmesinin resmi gerekçesi neydi?
A) Saltanat süresini aşması
B) Aklî dengesizliği ve halife olamayacağı
C) Askeri başarısızlık
D) Halkın ayaklanması

4. Metne göre Sultan Birinci Mustafa'nın dini yaşantısı ve ibadet alışkanlıkları ile ilgili doğru seçenek hangisidir?
A) Dinle ilgilenmez, saray hayatını eğlenceye adamıştır
B) Sadaka vermeyi sever, ibadet ve dini eserlerle uğraşırdı
C) Sadece savaşlarda dini ritüelleri uygulardı
D) Camilere gitmekten kaçınırdı

5. Sultan Birinci Mustafa'nın kadınlarla ilişkisi nasıldı?
A) Saray kadınlarını danışman olarak kullanırdı
B) Kadınları asla yanına yaklaştırmazdı
C) Valide sultanı taht işlerinde sürekli etkiliydi
D) Saray kadınlarıyla sık sık tartışmaya girerdi

6. Sultan Birinci Mustafa'nın annesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?
A) Valide sultan Osmanlı saray hiyerarşisinde etkisizdi
B) Annesinin adı metinde bilinmemektedir
C) Annesi onun iki kez tahta çıkmasına engel olmuştur
D) Annesi kendisi için fetva çıkarmıştır

GENÇ OSMAN (1618 – 1622)

Sultan Genç Osman, 3 Kasım 1604 tarihinde, İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Birinci Ahmed, annesi Mahfirûz Haseki Sultandır. Mahfirûz Haseki Sultan aslen Rum'dur. Sultan Genç Osman, on dört yaşında iken, amcası Sultan Birinci Mustafa'nın tahttan indirilmesi üzerine Osmanlı tahtına oturdu. Annesi onun yetişmesi için çok titiz davrandı. Sultan Genç Osman, iyi bir terbiye ve tahsil gördü.

Arapça, Farsça, Latince, Yunanca ve İtalyanca gibi doğu ve batı dillerini klâsiklerinden tercüme yapabilecek kadar güzel öğrendi. Çok güzel bir yüzü olan Genç Osman zekî, enerjik, atılgan, cesur ve gözü pek bir padişahtı.

Sultan Genç Osman, Fatih Sultan Mehmed devrine kadar yapıldığı gibi saray dışından, Şeyhülislam Es'ad Efendi'nin ve Pertev Paşa'nın kızları ile evlendi. Yavuz Sultan Selim devrinden itibaren padişah saray dışından evlenmediği için bu davranış önemli bir değişiklik oldu.

Kendisine plânlarını uygulayacak bir sadrazam bulamadı. Tarihte eşine az rastlanır bir şekilde tahttan indirilerek, Yedikule zindanlarında boğularak şehit edilen Sultan Genç Osman, babası Sultan Birinci Ahmed'in Sultanahmed Camii'nin yanındaki türbesine defnedildi.

Tahta çıkar çıkmaz devlet erkânı içindeki üst düzey yetkilileri değiştiren, müderris ve kadıların atanma yetkilerini şeyhülislâmdan alan Sultan Genç Osman çok yenilikçi bir padişahtı.

Erkek çocukları: Ömer, Mustafa

Kız çocuğu: Zeynep Sultan.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1.Sultan Genç Osman, amcası Sultan I. Mustafa tahttan indirildiğinde henüz on dört yaşındaydı ve annesi Rum asıllı Mahfirûz Haseki Sultan tarafından titizlikle yetiştirildi.

2.Genç Osman, çok yenilikçi bir padişahtı ve müderris ile kadıların atanma yetkilerini şeyhülislâmdan alarak bu yetkileri sadrazama vermiştir.

3.Sultan Genç Osman, Fatih Sultan Mehmed devrinden itibaren gelenekselleşen saray dışından evlenmeme kuralını bozarak Şeyhülislam ve Paşa'nın kızları ile evlenmiştir.

4.Sultan Genç Osman, hem Doğu hem de Batı dillerini, o dillerin klasik eserlerinden tercüme yapabilecek kadar iyi öğrenmiştir.

5.Sultan Genç Osman, babası Sultan I. Ahmed'in türbesine defnedilmiş, tahtan indirilme sürecini kendisi uygulamıştır.

IV. MURAD (1623 – 1640)

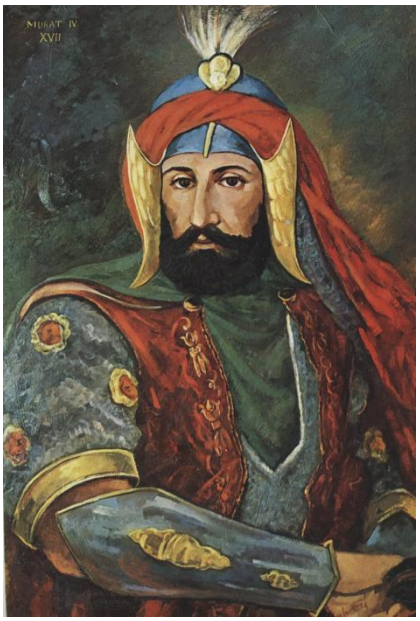

Sultan Dördüncü Murad, 26 Temmuz 1612 tarihinde, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Birinci Ahmed, annesi Mahpeyker Kösem Sultan'dır. Sultan Dördüncü Murad, uzun boylu, iri cüsseli, yuvarlak yüzlü ve heybetli bir padişahtı. Osmanlı Sultanlarının en kudretlilerinden biri olarak tarihe geçti. Son derece zeki, gözü pek, cesur, kuvvetli ve enerjik bir insandı.

Sultan Dördüncü Murad, çok iyi cirit ve ok atardı. Bu gücünü katıldığı savaşlarda da gösterdi. Din büyüklerine hürmet eder Şeyhülislâm Yahya Efendi'ye "Baba" diye hitap ederdi. İçki ve tütünü yasakladı. Gece sokağa çıkma yasağı koydu. Arapça'yı ve Batı dillerini çok iyi bilirdi. İlmi ve ilim adamlarını çok sever, fırsat buldukça ilim meclislerine gider, onları yeni çalışmalar yapmaları için teşvik ederdi. Sultan Dördüncü Murad döneminin önemli olaylarından biri de Hezarfen Ahmed Çelebi'nin kanat takarak, Galata Kulesi'nden Üsküdar'a uçmasıydı.

Sultan Dördüncü Murad, çevresinde olup bitenleri dikkatle takip eder inisiyatifini kullanmakta asla tereddüt etmezdi. Hükümdarlığının ilk yıllarında annesinin etkisinde kaldıysa da daha sonra kadınların saltanatına son verdi; hain ve hilekâr sadrazamları şiddetle cezalandırdı. Memleket meselelerini yakından takip edip, çözümler üretmeye çalıştı. On yedi yıl hükümdarlık yaptıktan sonra, henüz 28 yaşında vefat etti.

Sultan Dördüncü Murad'ın saltanatını iki devreye ayırmak mümkündür. Henüz on bir yaşında iken tahta geçtiğinden devlet işleri büyük ölçüde annesi Kösem Sultan'ın elinde yürümekteydi. Onunla birlikte olan vezirler, gözünün önünde Hafız Ahmed Paşa'yı askere parçalatmışlar, genç padişahı da korkuyla dehşete düşürmüşlerdir. Osmanlı memleketlerinde asayiş ve huzur kalmamış, zorbalar şehirleri ele geçirmişlerdi. Delikanlılık çağında idareyi bizzat ele aldıktan sonradır ki Sultan Dördüncü Murad biraz da şiddet yolu ile bütün zorbaları sindirmiş, tekrar devlet hakimiyetini kurmuştur. Tütün yasağı bahanesiyle kahvehanelerde toplanan işsiz, güçsüz,

zorba takımını kontrol altında tutmuş, şiddetli ceza ve hattâ idamlarla tekrar idarî ve adlî nizamı kurabilmiştir.

Uyguladığı tütün, içki ve afyon gibi yasaklara karşı gelenleri öldürtmesiyle tanınır.

Büyücülere, falcılara ve remilcilere karşı büyük çaba sarf etmiştir.

Satranç ve dama oyunlarına meraklıdır.

Koşu halindeki attan başka bir ata atlayabilecek kadar iyi bir biniciydi.

Metne göre soruları cevaplayın.

1.Sultan Dördüncü Murad'ın fiziksel özelliklerini metne göre nasıl tanımlayabilirsiniz?

2. Sultan Dördüncü Murad'ın kişilik özellikleri ve liderlik tarzı metinde nasıl anlatılmıştır?

3. Padişahın annesi Mahpeyker Kösem Sultan'ın saltanattaki etkisi metne göre nasıl bir rol oynamıştır?

4. Sultan Dördüncü Murad hangi yasakları uygulamıştır ve bu yasakların toplum üzerindeki etkilerini tartışınız.

5. Hezarfen Ahmed Çelebi'nin Galata Kulesi'nden Üsküdar'a uçması olayı, Sultan Dördüncü Murad döneminde neden önemlidir?

6. Sultan Dördüncü Murad'ın şiddet yoluyla uyguladığı düzeni ve bu yöntemin devlet yönetimine katkılarını açıklayınız.

7. Sultan Dördüncü Murad'ın ilim ve bilim insanlarına yaklaşımını metne göre açıklayınız.

8. Sultan Dördüncü Murad'ın atıcılık ve binicilik konusundaki yetenekleri savaşlardaki başarısına nasıl katkıda bulunmuş olabilir?

9. Tütün, içki ve afyon yasaklarına karşı gelenleri öldürtmesi padişahın yönetim tarzı hakkında ne söylemektedir?

10. Sultan Dördüncü Murad'ın hobileri ve kişisel ilgileri (satranç, dama, binicilik) devlet yönetimi üzerindeki etkileriyle birlikte nasıl değerlendirilebilir?

İBRAHİM (1640 – 1648)

Sultan Birinci İbrahim, 5 Kasım 1615 tarihinde, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Birinci Ahmed, annesi Mahpeyker Kösem Sultan'dır. Sultan Birinci İbrahim, uzun boylu, kuvvetli vücutlu ve kumral sakallıydı. Annesi onun yetiştirilmesi için çok gayret göstermişti. Ağabeyi Sultan Dördüncü Murad'ın âni vefatı, zaten ölüm düşünceleriyle harap olmuş Şehzade İbrahim'i çok sarstı ve padişah olduğuna inanmak bile istemedi. Annesinin ve devlet erkânın ısrarlarından ve ağabeyi Sultan Dördüncü Murad'ın cenazesini gördükten sonra ağabeyinin vefatına kesin olarak inandı. Sadrazam Kara Mustafa Paşa, Taht Odası'na geçen Sultan Birinci İbrahim'in başına Hırka-i Saadet Dairesi'nden getirilen, Hz. Ömer'in Sarığı'nı yerleştirdi. Sultan Birinci İbrahim tahta oturdu ve ellerini açarak dua etti:

"Elhamdülillah. Ya Rabbi! Benim gibi zaif bir kulunu bu makama lâyık gördün. Saltanat günlerimde milletimi hoş-hâl eyle ve birbirimizden hoşnûd eyle".

Sultan Birinci İbrahim, tahta geçtiği ilk yıllarda sinir hastalığı yüzünden sık sık kriz geçiriyordu. Ancak, daha sonraki yıllarda devlet işleriyle bizzat ilgilenmeye başladı. Sultan Birinci İbrahim, tahta çıktığında soyunun tek şehzadesi o kalmıştı. Bu yüzden ilk oğlu Şehzade Mehmed (Sultan Dördüncü Mehmed) doğduğunda ülkede şenlikler düzenlendi (2 Ocak 1642). Sultan Birinci İbrahim, çok cömert ve lütufkâr bir padişahtı. Fakirlere ve kimsesizlere yardım etmeyi çok severdi. Çıkardığı fermanlarla açlık ve kıtlığın önlenmesine çalıştı. Saltanatı sırasında, annesi Kösem Sultan'ın etkisinde çok kaldı. Sekiz yıl dokuz ay padişahlık yaptıktan sonra, 18 Ağustos 1648 tarihinde, boğularak öldürüldü.

Sultan Birinci İbrahim hakkında, kendi devrine kadar uzanan Osmanlı kaynaklarında, aklî dengesinin bozuk olduğuna dair hiçbir

bilgi yoktur. Bu kaynaklar, Sultan Birinci İbrahim'in özelliklerinden ve yaptığı işlerden övgüyle bahsetmektedir. Sadece son zamanlarda bazı yazarlar, onun için "Deli" demektedirler. Sultan Birinci İbrahim'e "Deli" ve "Gaddar" diyen ve adının öyle yayılması için çalışanlardan bazılarının, Sultan Birinci İbrahim tarafından idam ettirilen İranlı Şii Emirgûneoğlu'nun adamları olduğu söylenmektedir.

Sultan Birinci İbrahim, tahta geçtiğinde yirmi beş yaşındaydı. Şehzadeliği sırasında öldürüleceği endişesi ile sinirleri son derece bozulmuştu. Bu sırada sadrazamlık koltuğunda bulunan Kemankeş Kara Mustafa Paşa devlet işlerini en iyi şekilde yürüttü. Kemankeş Kara Mustafa Paşa, Safeviler'le Kasr-ı Şirin Antlaşmasını imzalayıp, İstanbul'a geldikten sonra, giriştiği malî işlerde de başarılı oldu. Ocaklı sayısını indirip maaşlarının düzenli olarak verilmesini sağladı. Bu olumlu faaliyetler sonunda devlet bütçesi denkleşmiş oldu. Donanma işleriyle de ilgilenen Kemankeş Mustafa Paşa, her yıl belirli miktarlarda Kadırgalar yapılıp donatılmalarını sağladı.

Erkek çocukları: Dördüncü Mehmed, İkinci Süleyman, İkinci Ahmed, Orhan, Bayezid, Cihangir, Selim, Murad.

Kız çocukları: Ümmü Gülsüm Sultan, Peykan Sultan, Atike Sultan, Ayşe Sultan, Gevherhan Sultan.

Soruları metne göre cevaplayın.

1. Sultan I. İbrahim ne zaman ve nerede doğmuştur?
2. Sultan I. İbrahim'in anne ve babası kimlerdir?
3. Ağabeyi Sultan IV. Murad'ın vefatı, Şehzade İbrahim'i psikolojik olarak nasıl etkilemiştir?
4. Sultan I. İbrahim tahta çıktığında neden padişah olduğuna inanmakta zorlanmıştır?
5. Tahta çıkış sırasında Sultan I. İbrahim'in başına yerleştirilen kutsal emanet hangisidir ve bunu kim yapmıştır?
6. Sultan I. İbrahim, padişahlığının ilk yıllarında hangi sağlık sorunlarıyla karşılaşmıştır?
7. İlk oğlu Şehzade Mehmed'in doğumu neden devlet için önemli görülmüştür?
8. Sultan I. İbrahim'in halk ve özellikle fakirler için yaptığı sosyal faaliyetlerden ikisini yazınız.

9. Osmanlı kaynaklarına göre Sultan I. İbrahim hakkında "aklî dengesinin bozuk olduğu" iddiası nasıl değerlendirilmiştir?

10. Kemankeş Kara Mustafa Paşa'nın devlet yönetiminde yaptığı önemli reformlardan ikisi nelerdir?

IV. MEHMED (1648 – 1687)

Sultan Dördüncü Mehmed, 2 Ocak 1642'de, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Birinci İbrahim, annesi Rus asıllı Turhan Hatice Sultan'dır. Sultan Dördüncü Mehmed, orta boylu, beyaz tenli ve yanık çehreliydi. Ata çok bindiği için vücudu öne eğikti. Annesi onu çok iyi yetiştirdi. İyi bir tahsil gördü. Babası Sultan İbrahim'in öldürülmesi üzerine 8 Ağustos 1648 günü, henüz yedi yaşında iken padişah oldu. Ava ve edebiyata çok meraklıydı. Ava olan merakı yüzünden tarihte "Avcı Mehmed" olarak anılır.

İçkiyi yasaklayıp, içki imalâthanelerini kapattırdı. Sadrazamlığı, Köprülü ailesine vermekle çok isabetli bir karar aldı.

Hayatının büyük bir kısmı saray entrikalarıyla geçti. İkinci Viyana bozgunundan sonra, ordunun ve devlet erkânının oy birliği ile, 8 Kasım 1687 günü tahttan indirildi. Bundan sonraki ömrü, saraydaki bir odada yanına konulan iki cariye ile tam bir hapis hayatı şeklinde sürdü. 6 Aralık 1693'de Edirne'de vefat etti. Cenazesi İstanbul'a gönderildi ve Yeni Cami'deki türbesine, annesi Turhan Sultan'ın yanına defnedildi.

Erkek çocukları: İkinci Mustafa, Üçüncü Ahmed, Bayezid.

Kız çocukları: Hatice Sultan, Safiye Sultan, Ümmü Gülsüm Sultan, Fatma Sultan.

39 yıllık saltanat süresiyle Kanuni den sonra en uzun süre tahtta oturan padişah unvanına sahiptir.

Bir başka özelliği de 7 yaşında cihan devletinin başına geçmesidir.

Bedeni sağlamlığıyla meşhurdur. Bir av sırasında 20 saat at üstünde kaldığı ve yorulmadığı söylenir.

Metne göre soruları cevaplayın.

1. Sultan IV. Mehmed ne zaman, nerede doğmuş ve anne-babası kimlerdir?
2. Sultan IV. Mehmed'in fiziksel özellikleri metinde nasıl tanımlanmıştır?
3. Sultan IV. Mehmed kaç yaşında tahta çıkmış ve bunun tarihsel önemi nedir?
4. Sultan IV. Mehmed'e neden "Avcı Mehmed" lakabı verilmiştir?
5. Sultan IV. Mehmed döneminde alınan önemli idarî kararlardan biri hangisidir?
6. Sultan IV. Mehmed'in saltanatının son bulmasına yol açan gelişme nedir?
7. Tahttan indirildikten sonra Sultan IV. Mehmed'in hayatı nasıl geçmiştir?
8. Sultan IV. Mehmed'in Osmanlı tarihindeki yerini belirleyen iki önemli özelliği yazınız.

II. SÜLEYMAN (1687 – 1691)

Sultan İkinci Süleyman, 15 Nisan 1642'de, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Birinci İbrahim, annesi Saliha Dilaşub Sultan'dır. Orta boylu, kır sakallı, şişman ve halim selim bir padişahtı. Dindar, dürüst ve akıllı bir insan olan annesi Saliha Dilaşub Sultan tarafından titizlikle yetiştirildi. Oğluna, gerekli bilgileri bir yandan kendi veriyor, bir yandan da hocalar tutuyordu.

Hayatının kırk yılını bir dairede hapis geçiren Sultan İkinci Süleyman cesur, dindar, vatansever, merhametli ve nazik bir insandı. Rüşvet ve sefahata son derece düşmandı. Padişah olduğu sırada askerî zorbaların ortalığı karıştırması üzerine onlarla mücadeleye girişti ve kısmen de olsa asayişi sağladı.

Sultan İkinci Süleyman, dört yıl gibi kısa bir süre padişahlık yaptı. Bunun son iki yılını yatak hastası olarak geçirdi. Gün geçtikçe zayıflıyordu. 22 Haziran 1691 günü, Edirne'de vefat etti. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Süleymaniye Camii yanında Kanûnî Sultan Süleyman Türbesine gömüldü.

Metne göre aşağıdaki soruları doğru ise D yanlış ise Y ile işaretleyin.

1.Sultan II. Süleyman, uzun süre sarayda hapis hayatı yaşamış olmasına rağmen cesur, dindar ve merhametli bir karaktere sahipti.

2.Sultan II. Süleyman, padişahlığı sırasında askeri zorbalarla mücadele ederek ülkede tam anlamıyla asayişi sağlamıştır.

3.Sultan II. Süleyman, dürüst ve akıllı olan annesi Saliha Dilaşub Sultan tarafından titizlikle yetiştirilmiş ve rüşvet ile sefahate düşman olmuştur.

4.Sultan II. Süleyman'ın dört yıl süren kısa saltanatının son yılı yatak hastası olarak geçmiştir.

5.Sultan II. Süleyman vefat ettiğinde, cenazesi İstanbul'a getirilmiş ve Süleymaniye Camii'ndeki Kanûnî Sultan Süleyman Türbesi'ne defnedilmiştir.

II. AHMED (1691 – 1695)

Sultan İkinci Ahmed, 25 Şubat 1643 günü, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Birinci İbrahim, annesi Hatice Muazzez Sultan'dır. Terbiyesi ve tahsili ile annesi meşgul oldu. Arapça ve Farsça biliyordu. Orta derecede bir tahsil gördü. Devlet işlerini çok yakından takip eder, hasta bile olsa divan toplantılarına katılırdı.

Sultan İkinci Ahmed, hat sanatında çok ustaydı. Yazı yazma kabiliyeti çok üstün olan Sultan İkinci Ahmed, birçok Kuran-ı Kerim yazdı. Şairlere ve şiire çok düşkündü. Üç yıl yedi ay ondört gün saltanat sürdükten sonra, yakalandığı siroz hastalığından kurtulamayarak 6 Şubat 1695 günü Edirne'de vefat etti. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Kanûnî Sultan Süleyman Türbesine defnedildi.

Erkek çocukları: İbrahim, Selim

Kız çocukları: Atike Sultan, Hatice Sultan, Asiye Sultan.

Metne göre soruları cevaplayın.

1. Sultan II. Ahmed ne zaman ve nerede doğmuş, anne ve babası kimlerdir?

2. Sultan II. Ahmed'in eğitimi ve yabancı dil bilgisi hakkında metinde hangi bilgiler verilmektedir?

3. Sultan II. Ahmed'in devlet yönetimine bakışı ve görev anlayışı nasıl tanımlanmaktadır?

4. Sultan II. Ahmed'in sanat alanındaki yetenekleri ve ilgileri nelerdir?

5. Sultan II. Ahmed'in saltanat süresi ve vefatıyla ilgili hangi önemli bilgiler yer almaktadır?

II. MUSTAFA (1695 – 1703)

Sultan İkinci Mustafa, 6 Şubat 1664 günü, İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Sultan Dördüncü Mehmed, annesi Emetullah Rabia Gülnuş Sultan'dır. Annesi Girit asıllıdır. Kuvvetli bir ilim tahsili yaptı. Tahta geçtiğinin üçüncü günü yapacağı işleri anlatan bir hatt-ı hümâyûn yayınladı. Yazısında: "Zevk, sefa ve rahatı kendimize haram eylemişizdir" diyordu. Yine vezirlerinden birine yazmış olduğu yazı şöyledir: "Bana ağırlık ve hazine lâzım değil. Yerine göre kuru ekmek yerim. Vücudumu din uğruna harcarım. Sıkıntının her çeşidine sabrederim. Milletime hizmet tamam olmadıkça, seferden dönmem. Elbette sefere bizzat kendim giderim".

Erkek çocukları: Birinci Mahmud, Üçüncü Osman, Küçük Ahmed, Hüseyin, Selim, Mehmed, Murad, Osman

Kız çocukları: Ümmügülsüm, Ayşe, Emetullah, Emine, Rukiye, Safiye, Zahide, Atike, Fatma, Zeyneb, Zahide.

Metne göre aşağıdaki soruları cevaplayın.

1. Sultan II. Mustafa ne zaman ve nerede doğmuş, anne ve babası kimlerdir?

2. Sultan II. Mustafa'nın eğitim anlayışı ve ilmî donanımı metinde nasıl ifade edilmektedir?

3. Tahta çıktıktan kısa süre sonra yayımladığı hatt-ı hümâyûnda Sultan II. Mustafa hangi temel ilkelere vurgu yapmıştır?

4. Sultan II. Mustafa'nın yazılarından hareketle, devlet yönetimi ve halk hizmetine bakışı nasıl değerlendirilebilir?

5. Sultan II. Mustafa'nın askerî faaliyetlere yaklaşımı metinde hangi ifadelerle açıklanmaktadır?

III. AHMED (1703 – 1730)

Sultan Üçüncü Ahmed, 30 Aralık 1673 günü doğdu. Babası Sultan Dördüncü Mehmed, annesi Emetullah Rabia Gülnuş Sultan'dır. Annesi Girit asıllıdır. Sultan İkinci Mustafa'nın öz kardeşi olan Sultan Üçüncü Ahmed, uzun boylu, kara gözlü, doğan burunlu ve buğday tenli idi. Son derece zekî, hassas ve zarif bir insandı. İyi bir tahsil ve terbiye görmüş olan Sultan Üçüncü Ahmed ünlü hocalardan dersler almıştı.

Sultan Üçüncü Ahmed, ağabeyi Sultan İkinci Mustafa'nın vefatı üzerine 22 Ağustos 1703 tarihinde otuz yaşında iken Edirne'de tahta geçti. Osmanlı Devleti açısından önemli bir yere sahip olan Lâle Devri boyunca padişahlık yapan Sultan Üçüncü Ahmed, hattat ve şâirdi. "Necib" mahlasıyla şiirler yazdı. Ayrıca musiki ile de yakından ilgileniyordu. Divan şairlerinden Urfalı Nabi Efendi'nin hem kendisini hem de şiirlerini çok severdi.

Gençliği diğer Osmanlı şehzadelerine göre bir hayli serbest geçti. Şehzadelerin öldürülmesi geleneği kalktığından, rahat bir hayat sürdü. İstediği her şeyle ilgilendiği için bilgisi de, görgüsü de arttı. Avrupa'daki gelişmeleri inceleme fırsatı buldu ve matbaanın Osmanlı Devleti'ne gelmesi için çok çaba sarfetti. Yirmi yedi yıl gibi uzun bir süre tahtta kalan Sultan Üçüncü Ahmed, çıkan Patrona Halil İsyanı sonunda, 1 Ekim 1730 tarihinde padişahlıktan çekildi.

Sultan Üçüncü Ahmed'in padişahlığının ilk günleri, tamamen disiplinden çıkmış yeniçerileri yatıştırma gayretleri ile geçti. Ancak kendisini padişah yapan yeniçerilere karşı etkili olamadı. Sultan

Üçüncü Ahmed'in sadrazamlığa getirdiği Çorlulu Ali Paşa, ona idarî konularda yardımcı olmaya çalıştı, hazine için yeni düzenlemelerde bulundu ve Sultan Üçüncü Ahmed'e rakipleriyle mücadelesinde destek oldu.

Sultan Üçüncü Ahmed zamanında, Rusya ile olan ilişkilerde gerginlik yaşandı. Bunun sebebi Rusya'nın Orta Asya üzerinde yayılma siyaseti izlemesi, Balkanlar'daki toplumları slavlaştırmaya çalışması, açık ve sıcak denizlere inmek istemesiydi.

Erkek Çocukları: Birinci Abdülhamid, Üçüncü Mustafa, Süleyman, Bayezid, Mehmed, İbrahim, Numan, Selim, Ali, İsa, Murad, Seyfeddin, Abdülmecid, Abdülmelik

Kız Çocukları: Emine, Rabia, Habibe, Zeyneb, Zübeyde, Esma, Hatice, Rukiye, Saliha, Atike, Reyhan, Esime, Ferdane, Nazife, Naile, Ayşe, Fatma, Emetullah, Ümmüselma, Emine, Rukiye, Zeyneb, Sabiha.

Metne göre aşağıdaki testi çözün.

1. Sultan III. Ahmed'in annesi kimdir?

A) Mihrişah Sultan
B) Emetullah Rabia Gülnuş Sultan
C) Nüketseza Kadın
D) Bezm-i Âlem Valide Sultan

2. Sultan III. Ahmed'in fiziksel özelliklerinden hangisi metinde yer almaktadır?

A) Kısa boylu ve sarı saçlı
B) Uzun boylu, kara gözlü ve buğday tenli
C) Orta boylu, mavi gözlü
D) Kısa boylu, ela gözlü

3. Sultan III. Ahmed hangi şehirde tahta çıkmıştır?

A) İstanbul
B) Bursa
C) Edirne
D) Konya

4. Sultan III. Ahmed kaç yaşında padişah olmuştur?

A) 22
B) 25
C) 30
D) 35

5. Aşağıdakilerden hangisi Sultan III. Ahmed'in ilgilendiği alanlardan biridir?

A) Mimarlık
B) Hat sanatı
C) Denizcilik
D) Tıp

6. Sultan III. Ahmed'in edebî alanda kullandığı mahlas hangisidir?

A) Necib
B) Şehzade
C) Vuslat
D) Sırrî

I. MAHMUD (1730 – 1754)

Sultan Birinci Mahmud, 2 Ağustos 1696 günü, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan İkinci Mustafa, annesi Saliha Valide Sultan'dır. Büyükannesi Gülnuş Sultan'ın sevgi ve ilgisiyle büyüdü. Sekiz yaşından beri kafes hayatı yaşadığı halde zekâsı, iyi niyeti ve kuvvetli karakteri sayesinde kendini harap etmekten kurtardı. Küçük yaşlardan itibaren çeşitli hocalardan dersler aldı. Tarih, edebiyat ve şiirle meşgul oldu. Özellikle musıkî ile uğraştı.

Sultan Birinci Mahmud, 1 Ekim 1730 tarihinde otuz beş yaşında iken padişah oldu. Devrindeki en değerli kimseleri seçip iş başına getirdi. Karakter sahibi, azimli, müşfik, merhametli, dikkatli ve sabırlı bir insandı. Kendi zevkinden çok milletin refahını düşünerek hareket etti. Bu sayede babası ve amcasının düştüğü hatalara düşmedi. Hayatının son iki yılını hasta geçiren Sultan Birinci Mahmud, 13

Aralık 1754 tarihinde elli dokuz yaşında iken vefat etti. Sultan İkinci Mustafa'nın Yeni Cami'deki türbesine defnedildi.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1.Sultan I. Mahmud, kafes hayatı yaşamasının neden olduğu olumsuz etkilerden zekâsı ve güçlü karakteri sayesinde kurtulmayı başarmıştır.

2.Sultan I. Mahmud, tahta geçtiğinde henüz yirmi yaşlarındaydı ve bu erken yaşta önemli bir siyasi deneyim kazanmıştı.

3.Sultan I. Mahmud, karakter sahibi ve dikkatli bir insan olarak kendi zevkinden ziyade milletin refahını ön planda tutarak hareket etmiştir.

4.Eğitim hayatı boyunca tarih ve edebiyatla ilgilenen Sultan I. Mahmud'un özellikle musıkî ile de meşgul olduğu belirtilmiştir.

5.Sultan I. Mahmud, vefat ettikten sonra annesi Saliha Valide Sultan'ın Yeni Cami'deki türbesine defnedilmiştir.

III. OSMAN (1754 – 1757)

Sultan Üçüncü Osman, 2 Ocak 1699 günü, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan İkinci Mustafa, annesi Şehsuvar Valide Sultan'dır. Şehsuvar Valide Sultan Rus asıllıdır. Tahta çıktığı elli altı yaşına kadar sarayda hapis hayatı yaşadığı için sinirli bir yapıya sahipti. Ancak yine de şefkat ve merhamet sahibi, özellikle yalanı ve rüşveti sevmeyen bir insandı.

Sultan Üçüncü Osman musıkîden nefret ettiği için bütün müzisyenleri saraydan uzaklaştırdı. Sarayda dolaşırken cariyelerle karşılaşmak istemediği için ayakkabılarına demir ökçeler taktırmıştı. Ökçelerden çıkan sesi duyan cariyeler padişahın geldiğini öğrenip yoldan çekiliyorlardı. İki yıl, on ay, on sekiz gün saltanat sürmüş bu süre içinde yedi tane veziriazam değiştirmiş, dönemi boyunca içte ve dışta barış ve huzur yaşanmıştır.

Sultan Üçüncü Osman'ın zaman zaman kıyafet değiştirerek halkın arasına karıştığı bilinmektedir. 30 Ekim 1757'de vücudunda

çıkan bir çıbanın verdiği hastalıkla vefat etti. Cenazesi, Yeni Cami'de Sultan Birinci Mahmud'un yanına defnedildi

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1.Sultan III. Osman, tahta çıkana kadar sarayda uzun yıllar hapis hayatı yaşadığı için sinirli bir yapıya sahipti ancak buna rağmen yalandan ve rüşvetten nefret eden şefkatli bir insandı.

2.Sultan III. Osman, sarayda dolaşırken cariyelerin kendisinden kaçması için ayakkabılarına taktığı demir ökçelerle dikkat çekmiştir.

3.Sultan III. Osman, müzisyenleri saraydan uzaklaştırmış olmasına rağmen, kısa süren saltanatı boyunca sadece üç veziriazam değiştirmiştir.

4.Sultan III. Osman, vefat ettikten sonra Yeni Cami'de, babası Sultan II. Mustafa'nın yanına defnedilmiştir.

5.Sultan III. Osman, saltanatı sırasında halkın arasındaki durumu ve sorunlarını öğrenmek için kıyafet değiştirerek halkın içine karışmıştır.

III. MUSTAFA (1757 – 1774)

Sultan Üçüncü Mustafa, 28 Ocak 1717 günü, İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Sultan Üçüncü Ahmed, annesi Mihrişah Sultan'dır. Sultan Üçüncü Mustafa orta boylu, iri gözlü, yassı burunlu ve siyah sakallı idi. Heybetli ve kuvvetli bir vücuda sahipti. Çok iyi bir tahsil yaptı. Astroloji ile meşgul oldu. İslâm ve Osmanlı tarihlerini inceledi.

Sultan Üçüncü Mustafa, son derece dindar, tutumlu, müşfik, çalışkan ve cömert bir insandı. İki dakika süren ve İstanbul'un hemen hemen yarıdan fazlasını yıkan büyük depremde evlerini, yakınlarını kaybeden halka kendi kesesinden yardım etti. Adaletle hükmeder, haksızlıklara asla göz yummazdı. Yalandan, riyadan ve rüşvetten nefret ederdi. Asla gurura kapılmaz, büyüklük taslamaz, yapamayacağı işleri vaad etmezdi.

Sultan Üçüncü Mustafa, yenileşmenin gerektiği fikrindeydi ve ıslahat yapmak istiyordu. Prusya Kralı İkinci Frederik'in ıslahat hareketlerini duymuş, Ahmed Resmî Efendi'yi ona göndermişti. Prusya Kralı İkinci Frederik, Sultan Üçüncü Mustafa'ya Ahmed

Resmî Efendi aracılığı ile başarısının üç altın anahtarı dediği öğütlerini gönderdi.

– Bol bol tarih okuyun, eski tecrübelerden faydalanın.

– Güçlü bir orduya sahip olmaya çalışın ve barış zamanında askerlerinizi sürekli eğitime tâbi tutun.

– Hazineniz daima parayla dolu bulunsun, ekonomiye önem verin.

Sultan Üçüncü Mustafa, bu öğütleri dinledikten sonra acı acı güldü. Sonra da "Biz de bunları yapmak niyetindeyiz, lâkin yolu nedir?" diye mırıldandı. Memleketine en büyük felâketin Rusya'dan geleceğini düşünüyordu. Müdafaa için geceli gündüzlü çalışarak her türlü hazırlığı yaptı. Savaşlarda kullanılmak üzere hazineyi altınla doldurdu.

Süveyş Kanalını bile açtırmayı düşünüyordu. Fakat iş başına getireceği yetenekli devlet adamlarının olmaması onu üzüyordu. Rus Savaşı sırasında üzüntüsünden hastalandı ve kalp yetmezliğinden dolayı 21 Ocak 1774 günü vefat etti.

Sultan Üçüncü Mustafa, orduda bir yenileşme gerektiği fikriyle hareket ediyordu. Askerlere eğitim kuralları getirdi. İtirazlara aldırmadan tüfeklere süngü taktırdı. Yeni bir tophane kurdurup güçlü toplar döktürdü. Bahriye, istihkâm ve topçu okulları açtı. Yaşlı subaylara bile eğitim mecburiyeti getirdi. Ordudaki ıslahat konusunda Baron de Tott adlı Macar uyruklu Fransız'dan çok yararlandı. Baron de Tott, Osmanlı topçu sınıfını yeniden ele alıp modernize etti ve askere Avrupa usûlü eğitim yaptırdı.

Sultan Üçüncü Mustafa şair bir padişahtı. Cihangir mahlasıyla yazdığı şiirleri çok meşhurdur. Şiirlere "el-fakir Mustafa Han-ı Sâlis" şeklinde imza atardı. Şiirlerinden birisinde şöyle der:

Yıkılupdur bu cihan sanmaki bizde düzele
Devlet-i çerh-i denî verdi kamu müptezele
Şimdi ebvâb-ı saadetle gezen hep hezele
İşimiz kaldı heman merhamet-i Lem Yezel'e.

Erkek çocukları: Üçüncü Selim, Mehmed

Kız çocukları: Şah Sultan, Fatma Sultan, Bekhan Sultan, Fatma Sultan, Hibetullah Sultan

Metne göre aşağıdaki testi çözün.

1. Sultan III. Mustafa'nın babası kimdir?

A) Sultan I. Mahmud
B) Sultan III. Ahmed
C) Sultan III. Selim
D) Sultan II. Osman

2. Sultan III. Mustafa'nın fiziksel özelliklerinden hangisi metinde geçmektedir?

A) Uzun boylu ve sarı saçlı
B) Zayıf yapılı ve mavi gözlü
C) Orta boylu, iri gözlü ve siyah sakallı
D) Kısa boylu ve kumral sakallı

3. Sultan III. Mustafa hangi alanlarla ilgilenmiştir?

A) Mimarlık ve tıp
B) Astroloji ve tarih
C) Matematik ve coğrafya
D) Felsefe ve edebiyat

4. Deprem sonrasında Sultan III. Mustafa'nın davranışı nasıldır?

A) Halkı kendi hâline bırakmıştır.
B) Sadece devlet hazinesinden yardım yapılmasını istemiştir.
C) Halkı başka şehirlere göndermiştir.
D) Kendi kesesinden halka yardım etmiştir.

5. Aşağıdakilerden hangisi Sultan III. Mustafa'nın kişilik özelliklerinden biri değildir?

A) Tutumlu
B) Müşfik
C) Çalışkan
D) Riyakâr

6. Sultan III. Mustafa'nın yönetim anlayışı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Haksızlıklara karşı duyarsızdı.
B) Adaletli bir yönetim anlayışına sahipti.

C) Savaşlara önem vermiştir.
D) Hizmetlerinden çok zevk ve sefaya zaman ayırmıştır.

I. ABDÜLHAMİD (1774 – 1789)

Sultan Birinci Abdülhamid, 20 Mart 1725 tarihinde, İstanbul'da doğdu. Babası Üçüncü Ahmed, annesi Rabia Şermi Sultan'dır. Annesi ona kuvvetli bir tahsil yaptırdı. Zamanındaki mevcut tarihlerin hepsini gözden geçirdi. Hat sanatı ile de meşgul oldu. Merhametli, nazik ve saf bir insan olarak tanınıyordu. Saltanatı süresince birçok ıslahat ve imar hareketlerinde bulundu. Devlet işleriyle daima yakından ilgilendi. Her sorun hakkında fikir ve görüşlerini vezirlerine bildirirdi. Yetenekli vezirler atamaya çalıştı. Halka karşı daima şefkatli ve ılımlı davrandı.

Sultan Birinci Abdülhamid henüz tahta geçmişti ki, kendisinden cülûs bahşişi istendiğini duydu. Kaşlarını çatıp sertleşen Sultan Birinci Abdülhamid şöyle dedi: "Hazinede bahşiş yoktur, bundan böyle cülus bahşişi verilmeye! Asker evlâtlarımıza fermanımız duyurula!". Askerler bir parça söylendilerse de, işi daha fazla ileriye götürmeden dağıldılar.

Sultan Birinci Abdülhamid, siyasî ve askerî ıslahatlara girişti. Avrupaî tarzda mektepler açtı. Yeniçeri ocağına ve donanmaya yeni bir çehre kazandırmaya çalıştı. Sürat Topçuları Ocağı'nı kurdurdu, Yeniçerilerin sayımını yaptırdı ve gereksiz yere fazla para alanları tespit ettirdi. Bu faaliyetleri yürüten Sadrazam Halil Hamid Paşa, menfaatleri bozulanlar tarafından padişaha şikâyet edildi. Halil Hamid Paşa, yaptığı tüm olumlu çalışmalara rağmen, bu konuda yanıltılan Sultan Birinci Abdülhamid'in emriyle idam edildi.

Sultan Birinci Abdülhamid, bütün başarısızlıklara rağmen Osmanlı padişahları arasında iyi niyeti ve gayreti ile anıldı. 1782 yılı yazında İstanbul'da çıkan yangında itfaiye işlerini bizzat kendisi yürütmesi sonucu halkın sevgi ve takdirini de kazanmıştı.

Dindarlığı ve iyiliği sebebiyle halkın "velî" olarak gördüğü Sultan Birinci Abdülhamid, on beş yıl iki ay on yedi gün süren saltanattan

sonra, 1789 yılı Nisan ayında 64 yaşında vefat etti. Cenazesi Bahçekapı'da kendi yaptırdığı türbesine defnedildi.

Erkek Çocukları: Dördüncü Mustafa, İkinci Mahmud, Murad, Nusret, Mehmed, Ahmed, Süleyman.

Kız Çocukları: Esma, Emine, Rabia, Saliha, Alimşah, Dürrüşehvar, Fatma, Melikşah, Hibetullah Zekiye.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1.Sultan I. Abdülhamid, annesi Rabia Şermi Sultan'ın sayesinde güçlü bir tahsil görmüş ve hat sanatı ile de uğraşmıştır.

2.Padişah, tahta çıktığında karşılaştığı cülûs bahşişi talebini kabul etmiş ancak bahşişin miktarını azaltmıştır.

3.Sadrazam Halil Hamid Paşa, Yeniçeri Ocağı'nda yaptığı sayım ve usulsüzlük tespitleri gibi olumlu ıslahatlar nedeniyle Sultan I. Abdülhamid'in emriyle idam edilmiştir.

4.Sultan I. Abdülhamid, saltanatı boyunca devlet işleriyle daima yakından ilgilenmiş ve halk arasında 'velî' olarak anılmıştır.

5.Sultan I. Abdülhamid'in on beş yılı aşkın süren saltanatı, 1789 yılında 64 yaşında vefat etmesiyle sona ermiş ve cenazesi Bahçekapı'da kendi yaptırdığı türbesine defnedilmiştir.

III. SELİM (1789 – 1807)

Sultan Üçüncü Selim, 24 Aralık 1761 tarihinde, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Üçüncü Mustafa, annesi Mihrişah Sultan'dır. Annesi Gürcü asıllıdır. Kâhinlere inanan babası Sultan Üçüncü Mustafa, onların yeni doğan oğlu Selim'in eşsiz bir cihangir olacağını söylemeleri üzerine, büyük bir sevince kapılmış, yedi gün yedi gece bayram yapılmasını emretmiştir.

Sultan Üçüncü Selim, doğum günündeki bu hava içinde büyüdü. Sarayda çok güzel bir şekilde yetiştirildi. Sultan Üçüncü Mustafa, kendisinden sonra oğlu Sultan Üçüncü Selim'in padişah olmasını istemişti. Ancak, babasından sonra padişahlığa amcası Sultan Birinci

Abdülhamid getirildi. Sultan Birinci Abdülhamid, Sultan Üçüncü Selim'i sarayda göz önünde bulunduruyor, ancak yine de onun eğitimine önem veriyordu. Amcası Sultan Birinci Abdülhamid'in ölümü üzerine, Sultan Üçüncü Selim 7 Nisan 1789 günü, 28 yaşındayken Osmanlı tahtına oturdu.

Sultan Üçüncü Selim, edebiyata ve güzel yazı yazmaya çok meraklıydı. Yazmış olduğu hat ve levhalardan bazıları cami ve türbelere asılmıştır. Arapça ve Farsçayı çok iyi konuşuyordu. Merhametli bir insan olan Sultan Üçüncü Selim ciddi bir eğitim görerek yetişti. İyi bir şâir, tamburî, neyzen ve hânende idi. Bestekâr da olan Sultan Üçüncü Selim, güzel sanatlara düşkün ve açık fikirliydi, ancak zaafa varacak kadar yumuşak karakterliydi ve Osmanlı Devleti'nde batıcılığın yerleşmesini istiyordu.

Sultan Üçüncü Selim tahta çıktığı zaman, halk ona büyük ümitler bağladı. Halk genç hükümdarın, Osmanlı Devleti'ni o eski güçlü ve ihtişamlı devirlerine geri döndüreceğini düşünüyordu.

Sultan Üçüncü Selim, 29 Mayıs 1807 tarihinde Osmanlı padişahlığını Şehzade Mustafa'ya terk ettikten sonra bir yıl iki ay daha yaşadı. Alemdar Mustafa Paşa Olayı sırasında yeni padişahın adamları tarafından, 28 Temmuz 1808 tarihinde öldürüldü. Cenazesi, Lâleli Camii avlusunda babası Sultan Üçüncü Mustafa'nın yanına defnedildi.

Metne göre aşağıdaki testi çözün.

1. Sultan III. Selim'in babası kimdir?
A) Sultan I. Abdülhamid
B) Sultan III. Mustafa
C) Sultan IV. Mustafa
D) Sultan II. Mahmud

2. Sultan III. Selim' in annesiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
A) Çerkez asıllıdır.
B) Türk asıllıdır.
C) Gürcü asıllıdır.
D) Arnavut asıllıdır.

3. Sultan III. Mustafa yeni doğan oğlu için neden büyük bir sevinç duymuştur?

A) Selim'in ilk erkek evladı olduğu için
B) Kâhinler onun büyük bir cihangir olacağını söylediği için
C) Halkın tahta onu istediği için
D) Selim'in çok sağlıklı doğduğu için
4. Metne göre Sultan III. Selim nasıl bir ortamda yetişmiştir?
A) Savaşlarla dolu bir dönemde
B) Sıradan bir eğitimle
C) Sarayda özenle ve iyi bir eğitim verilerek
D) Sürekli sürgünde kalarak
5. Sultan III. Selim babasından sonra neden hemen tahta geçmemiştir?
A) Kendi isteğiyle tahtı reddettiği için
B) Devlet zor durumda olduğu için
C) Halk başka bir padişah istediği için
D) Tahta amcası I. Abdülhamid getirildiği için
6. Sultan I. Abdülhamid'in, Sultan III. Selim'e karşı tutumu nasıldı?
A) Onu saraydan uzaklaştırdı.
B) Ona düşmanca davrandı.
C) Onu sarayda gözetim altında tutmasına rağmen iyi davranıyordu.
D) Hiç önem vermedi.

IV. MUSTAFA (1807 – 1808)

Sultan Dördüncü Mustafa, 8 Eylül 1779 günü, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Birinci Abdülhamid, annesi Nüketseza Kadın Sultan'dır. Annesi Nüketseza Kadın Sultan, Sultan Dördüncü Mustafa'nın iyi bir tahsil yapması için çok çaba harcadı. Ancak hırslı, kurnaz ve asabî bir insan olan Sultan Dördüncü Mustafa, eğitim ve öğrenimden çok zevk ve sefa içinde yaşamaya önem verdi.

Kabakçı Mustafa İsyanı sonunda, tahttan indirilen amcazâdesi Sultan Üçüncü Selim'in yerine, 29 Mayıs 1807 günü tahta çıktığında yirmi sekiz yaşındaydı. Sultan Dördüncü Mustafa'nın şehzadeliği boyunca, kendisine bir evlât gibi davranan Sultan Üçüncü Selim aleyhinde

isyancılarla iş birliğine girmesi ve onun öldürülmesi için emir vermesi, karakteri hakkında fikir vermektedir.

Tahta çıktığında devletin merkezî otorite ve hakimiyeti gittikçe zayıflıyor, Sultan Üçüncü Selim ve Nizam-ı Cedid yandaşları yakalandıkları yerde öldürülüyordu. Sultan Dördüncü Mustafa'nın tahta çıkmasını sağlayan Kabakçı Mustafa ve yandaşları devlet yönetiminde etkin rol oynuyor, kendi adamlarını önemli mevkilere getiriyorlardı.

Osmanlı Devleti, bu isyandan sonra yeniçerilere çok büyük tavizler verdi. Ancak yeniçerilerin istekleri hiçbir zaman bitmedi. Hatta Osmanlı tarihinde hiç görülmemiş bir antlaşma yapıldı. Kabakçı Mustafa isyanında baş rol oynayan yeniçeri ağalarının, kendilerini sağlama almak için yaptıkları bu antlaşmaya göre, yeniçeriler devlet işlerine karışmayacak ve Osmanlı Devleti bu isyandan dolayı Yeniçeri ocağını sorumlu tutmayacaktı.

Sultan Üçüncü Selim taraftarları, bu karışık ortam içinde Rusçuk âyânı Alemdar Mustafa Paşa'ya sığınmışlardı. Alemdar Mustafa Paşa Osmanlı-Rus savaşları sırasında büyük başarılar göstermiş ve ordu mensuplarının sempatisini kazanmıştı.

Sultan Dördüncü Mustafa hat sanatıyla uğraştı. Gayet güzel yazıları vardır. Osmanlı hanedanından Sultan Beşinci Murad'dan sonra en az padişahlık yapanlardan birisidir.

Kız çocukları: Emine Sultan

Metne göre aşağıdaki testi çözelim.

1. Sultan IV. Mustafa'nın annesi kimdir?
A) Bezm-i Âlem Valide Sultan
B) Nüketseza Kadın Sultan
C) Tir-i Müjgan Kadın Efendi
D) Perestu Kadın
2. Sultan IV. Mustafa' nın eğitim hayatı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
A) Bilime çok önem verdi.
B) Annesi onun eğitimine hiç karışmadı.
C) Eğitim yerine zevk ve sefa içinde yaşamayı tercih etti.
D) Askerî eğitim almayı çok istemişti.
3. Sultan IV. Mustafa ne zaman tahta çıkmıştır?

A) 1779
B) 1789
C) 1807
D) 1808
4. Sultan IV. Mustafa tahta çıktığında kaç yaşındaydı?
A) 20
B) 24
C) 28
D) 32
5. Kabakçı Mustafa İsyanı ile ilgili metinde verilen bilgi aşağıdakilerden hangisidir?
A) Sultan IV. Mustafa isyanı bastırmıştır.
B) İsyan sonunda Sultan III. Selim tahttan indirilmiştir.
C) İsyan sonucunda Osmanlı Devleti genişlemiştir.
D) İsyan tamamen barış yoluyla sona ermiştir.
6. Sultan IV. Mustafa'nın Sultan III. Selim'e karşı tutumu hakkında metinde ne söylenmektedir?
A) Onu her zaman desteklemiştir.
B) Onunla birlikte reformlar yapmıştır.
C) İsyancılarla iş birliği yaparak aleyhinde davranmıştır.
D) Onu yeniden tahta çıkarmak için çaba göstermiştir.

II. MAHMUD (1808 – 1839)

Sultan İkinci Mahmud, 20 Temmuz 1785 tarihinde, İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Birinci Abdülhamid, annesi Nakşidil Valide Sultan'dır. Orta boylu, geniş omuzlu, beyaz sakallı, zarif ve sevimli yüzlüydü. Diğer Osmanlı padişahları gibi kuvvetli bir tahsil gördü. Öğrenimi ile, Sultan Üçüncü Selim, padişahlığı sırasında bizzat meşgul olmuştu.

Cesur, temkinli, sabırlı ve azimli bir kişiliğe sahip olan Sultan İkinci Mahmud, Alemdar Mustafa Olayı sonrasında, 28 Temmuz 1808 tarihinde tahta çıktığında yirmi üç yaşındaydı. Zekî ve bilgili bir insan olan Sultan İkinci Mahmud, Avrupa'daki yenileşme hareketlerini benimsemişti. Adalet işlerine gereken

önemi verdi, yeni kanun ve tüzükler hazırlattı ve bu sebeple kendisine "Adlî" ünvanı verildi.

Şiiri, edebiyatı ve bilimi seven, halk arasında dolaşmayı ve onların dertlerini dinlemeyi gerekli gören Sultan İkinci Mahmud, Osmanlı Devleti'ni gerek sosyal bakımdan, gerekse uygarlık açısından ileri bir ülke yapmaya çalıştı. Sultan İkinci Mahmud, yakalandığı verem hastalığından kurtulamayarak, 1 Temmuz 1839 günü, dinlenmek için gittiği kardeşi Esma Sultan'ın Çamlıca'daki köşkünde, elli dört yaşında vefat etti. Büyük bir cenaze töreni ile halkın gözyaşları arasında Divan Yolu'ndaki türbesine defnedildi.

Erkek çocukları: Abdülmecid, Abdülaziz, dört tane Ahmed isimli Şehzade, Bayezid, Abdülhamit, Süleyman, Mehmed, Murad, Nizameddin, Mehmed, Abdullah, Osman

Kız çocukları: Emine Sultan, Hamide Sultan, Hayriye Sultan, Şah Sultan, Saliha Sultan, Ayşe Sultan, Atike Sultan, Fatma Sultan, Münire Sultan, Fatma Sultan, Mihrimah Sultan, Adile Sultan.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1.Sultan II. Mahmud'un eğitimiyle, padişahlığı sırasında bizzat Sultan III. Selim ilgilenmiştir ve bu durum ona kuvvetli bir tahsil sağlamıştır.

2.Tahta çıktığı dönemde henüz yirmi üç yaşında olan Sultan II. Mahmud, Avrupa'daki yenileşme hareketlerini benimseyerek devlet yönetimine yansıtmıştır.

3.Sultan II. Mahmud, yakalandığı verem hastalığından vefat ettiğinde, İstanbul'daki sarayında bulunuyordu.

4.Adalet işlerine verdiği önemden dolayı Sultan II. Mahmud'a, halk tarafından 'Adlî' unvanı verilmiştir.

5.Sultan II. Mahmud'un, metinde adı geçen kız çocukları arasında Atike Sultan ve Adile Sultan yer almaktadır.

ABDÜLMECİD (1839 – 1861)

Sultan Abdülmecid, 25 Nisan 1823 günü doğdu. Babası Sultan İkinci Mahmud, annesi Bezm-i Âlem Valide Sultan'dır. Sultan Abdülmecid, babasının arzusu yönünde bir eğitim ve terbiye gördüğü için ıslahatçı fikirlere sahipti. Batı âlemine karşı hayranlık besliyordu. Babasının vefatı üzerine, henüz 17 yaşında iken Osmanlı tahtına oturdu. Devletin ilerleyişi için Avrupaî hayat tarzının ülke çapında yaygınlaştırılmasını istedi. Saltanatının henüz dördüncü ayında ilân ettiği Gülhane Hatt-ı Hümâyûnu sebebiyle Tanzimat Dönemi padişahı olarak şöhret bulmuştur.

Sultan Abdülmecid, batılı yazarların takdir ve sevgiyle andıkları bir padişahtı. Âdil, merhametli, ıslahatçı, yenilikçi bir insan olan Sultan Abdülmecid, 25 Haziran 1861 tarihinde, 39 yaşında iken İstanbul'da veremden dolayı vefat eden Sultan Abdülmecid, Yavuz Sultan Selim'in türbesi yanındaki mezarına defnedildi.

Sultan İkinci Mahmud, ölüm döşeğinde iken, Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmış olan Kavalalı Mehmed Ali Paşa, Osmanlı kuvvetlerini Nizip'te yenilgiye uğratmıştı. Sultan Abdülmecid böyle karmaşık bir ortamda tahta çıktı. Mısır Sorunu, Rus donanmasının Hünkâr İskelesi Antlaşmasına uyarak İstanbul'a gelmesi üzerine bir Avrupa sorunu haline geldi.

Başta İngiltere, Avusturya, Prusya ve Rusya olmak üzere Avrupalı devletler Osmanlı Devleti ile Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa arasındaki Mısır sorununu çözmek için bir konferans düzenlediler. Avrupa Devletleri, Mısır'da güçlü bir yönetim istemiyorlardı. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'ya karşı Osmanlı Devleti'nin tarafını tuttular ve bu ortamda Londra Sözleşmesi imzalandı (1840).

Buna göre; Mısır Osmanlı Devleti'ne bağlı kalacak, ancak yönetimi Mehmed Ali Paşa ve oğulları yürütmeye devam edecekti. Mısır seksen bin altın vergi ödeyecekti. Suriye, Adana ve Girit tekrar Osmanlı yönetimine bırakılıyordu.

Hünkâr İskelesi Antlaşmasının süresi bitince, Londra'da yeniden bir konferans düzenlendi (1841). Toplantıya Osmanlı Devleti'nden başka Rusya, Fransa, İngiltere, Prusya ve Avusturya katıldı. Konferansta alınan kararlara göre, Boğazlar'da egemenlik hakkı Osmanlı Devleti'ne ait olacak, ancak barış döneminde hiçbir savaş gemisi Boğazlar'dan geçmeyecekti.

Bu antlaşma ile Fransa ve İngiltere Akdeniz'deki güvenliklerini sağlamış oluyorlar, Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki kayıtsız şartsız haklarına kısıtlama geliyordu. Rusya ise Hünkâr İskelesi Antlaşması ile Boğazlar üzerinde sağladığı üstünlüğü kaybetmiş oluyordu.

Metne göre aşağıdaki testi çözelim.

1. Sultan Abdülmecid'in babası kimdir?

A) Sultan II. Abdülhamid
B) Sultan II. Mahmud
C) Sultan Abdülaziz
D) Sultan III. Selim

2. Sultan Abdülmecid kaç yaşında tahta çıkmıştır?

A) 15
B) 17
C) 20
D) 23

3. Aşağıdakilerden hangisi Sultan Abdülmecid'in kişisel özelliklerinden biri olarak metinde belirtilmiştir?

A) Savaşçı bir padişahtı
B) Bilime uzak bir yöneticiydi
C) Islahatçı fikirlere sahipti
D) Çok sert bir yönetim anlayışı vardı

4. Sultan Abdülmecid hangi nedenle "Tanzimat Dönemi padişahı" olarak tanınmıştır?

A) Avrupa ile yapılan savaşlar
B) Gülhane Hatt-ı Hümâyûnu'nu ilan etmesi
C) Yeniçeri Ocağı'nı kaldırması
D) İlk Osmanlı Anayasası'nı hazırlaması

5. Sultan Abdülmecid'in eğitimine yön veren en önemli unsur hangisidir?

A) Saray hocalarının baskısı
B) Dönemin askerî şartları
C) Babasının isteği
D) Avrupa'yı ziyaretleri

6. Metne göre Sultan Abdülmecid'in Batı dünyasına bakışı nasıldı?

A) Kuşkulu ve mesafeliydi
B) Tamamen ilgisizdi
C) Eleştirel bir yaklaşımı vardı
D) Hayranlık duyuyordu

ABDÜLAZIZ (1861 – 1876)

Sultan Abdülaziz 8 Şubat 1830 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Sultan İkinci Mahmud, annesi Pertevniyal Valide Sultan'dır. Elâ gözlü, beyaza yakın kumral tenli, sert bakışlı ve top sakallıydı. Ağabeyi Sultan Abdülmecid'in vefatı üzerine 25 Haziran 1861 günü tahta çıktığında 31 yaşındaydı. Müsrif bir padişah olarak tanınmasına rağmen, çok sade giyinir, sarayda terlik ve entari ile dolaşırdı. Babası öldüğü zaman dokuz yaşlarındaydı. Ancak ağabeyi Sultan Abdülmecid, onun eğitimine gerektiği gibi dikkat etti. Şehzadeliği sırasında rahat ve korkusuz bir hayat sürdü. Çok iyi Fransızca konuşurdu. Şiire ve müziğe de ilgisi vardı. Kendine ait besteleri vardır. Resim yapma kabiliyeti de çok üstün olan Sultan Abdülaziz, Osmanlı donanmasına ısmarlayacağı gemilerin plânını bizzat kendisi çizmişti. Ok atmayı, ata binmeyi, avlanmayı ve özellikle

güreşmeyi çok severdi. Güçlü, kuvvetli ve pehlivan yapılıydı. En iyi pehlivanlarla güreşir ve sırtlarını yere getirirdi.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1. Sultan Abdülaziz, tahta çıktığında 31 yaşındaydı ve babası Sultan İkinci Mahmud'un vefatından kısa bir süre sonra padişah olmuştur.

2.Sultan Abdülaziz, şiir, müzik ve resim gibi sanat dallarına ilgi duymuş ve donanmaya ait bazı gemi planlarını bizzat kendisi çizmiştir.

3.Müsrif bir padişah olarak bilinmesine rağmen, Sultan Abdülaziz gündelik yaşamında sade giyinmeyi tercih ederdi.

4.Babası Sultan İkinci Mahmud'un vefatından sonra Sultan Abdülaziz'in eğitimi, ağabeyi Sultan Abdülmecid tarafından yeterince önemsenmemiştir.

5.Sultan Abdülaziz, güreş sporunu çok sever ve fiziksel yapısı sayesinde en iyi pehlivanları bile yenebilecek kadar güçlüydü.

V. MURAD (30 Mayis 1876 – 31 Ağustos 1876)

Sultan Beşinci Murad 21 Eylül 1840 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Abdülmecid, annesi Şevk-Efza Kadın Efendi'dir. Annesi Çerkezdir. Sultan Beşinci Murad, çocukluğunda ve gençliğinde iyi bir eğitim gördü ve Fransızca öğrendi. Okumaya çok meraklı olduğundan dolayı, Fransa'dan kitaplar getirtir ve sürekli olarak okurdu. Edebiyata karşı çok ilgiliydi. Aralarında Ziya Paşa ve Namık Kemal'in de olduğu devrin bir çok şairi ile yakın dostluk kurmuştu. Yabancı kültürlerin etkisi altında kalan Sultan Beşinci Murad, piyano çalardı. Batı müziği stilinde besteler bile yapmıştır. Avrupalı prenslerle dost

olmuş, onlarla mektuplaşmış olan Sultan Beşinci Murad, yerli ve yabancı gazeteleri yanından eksik etmezdi.

Sultan Abdülaziz ile beraber çıktığı Avrupa seyahati sırasında Avrupa'yı yakından görüp hayran kalmış olan Sultan Beşinci Murad, bu gezi sırasında İngiltere'de tanıştığı Gal Prensi (sonradan İngiltere Kralı olan VII. Edward) ile yakın bir dostluk kurdu. Gal Prensinin tesiri altında kalıp mason olan Sultan Beşinci Murad, çok müsrif ve ihtiras sahibi bir insandı. Padişah olmak için amcasının ölümünü beklediğini açıkça söylerdi.

Sultan Beşinci Murad, tahttan indirilen Sultan Abdülaziz'in yerine 30 Mayıs 1876'da padişah oldu. Ancak, Osmanlı Devleti'ni kurtarmak için meşrutiyetin kurulmasını isteyen, bu düşünce ile tahta güvendikleri bir hükümdar getiren aydınların umudu yine kırılmıştı. 93 gün kaldığı Osmanlı tahtından 31 Ağustos 1876 günü indirildi. 28 yıl daha sarayda yaşayan Sultan Beşinci Murad, 29 Ağustos 1904 tarihinde vefat etti ve annesi Şevk-Efza Kadın Efendi'nin Yeni Cami'deki türbesine defnedildi.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1.Sultan V. Murad, iyi bir eğitim görmüş, Fransızca öğrenmiş ve piyano çalarak Batı müziği tarzında besteler yapmıştır.

2.Sultan V. Murad'ın mason olması, Avrupa seyahatinde tanıştığı Gal Prensi'nin (VII. Edward) etkisi altında kalmasıyla doğrudan ilişkilidir.

3.Sultan V. Murad, Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi önemli edebiyatçılarla yakın dostluk kurmuş, yerli ve yabancı gazeteleri takip etmiştir.

4.Meşrutiyet yanlısı aydınlar, Sultan V. Murad'ın tahta çıkmasıyla Osmanlı Devleti'ni kurtarma hedeflerine ulaşmışlardır.

5.Sultan V. Murad tahttan indirildikten sonra, amcası Sultan Abdülaziz'in türbesine defnedilmiştir.

II. ABDÜLHAMİD (1876 – 1909)

Sultan İkinci Abdülhamid, 21 Eylül 1842 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Abdülmecid, annesi Tir-i Müjgan Kadın Efendi'dir. Annesi Çerkezdir. Sultan İkinci Abdülhamid çok küçük yaşta iken annesini kaybettiği için öksüz büyüdü ve onu üvey annesi Piristu Kadın yetiştirdi. Çocukluğunda çok zayıf bir bünyeye sahip olan Sultan İkinci Abdülhamid sık sık hasta olurdu. Babasının padişahlığı sırasında bu durumu yüzünden özel ilgi gördü. Çok hoşgörülü bir ortamda büyüdü. Kültür derslerinin yanında musiki dersleri aldı ve piyano çalmayı öğrendi.

Bekârlığı sırasında çok serbest bir hayat yaşayan Sultan İkinci Abdülhamid, evlendikten sonra tüm boş zamanını ailesiyle, çocuklarıyla geçirmeye başladı. Sultan İkinci Abdülhamid, yıkılmak üzere olan Osmanlı Devleti'ni uyguladığı politikalarla 33 yıl ayakta tutmayı başarmış bir padişahtır.

Hayırsever ve cömert bir insan olan Sultan İkinci Abdülhamid, sıradan bir vatandaş gibi yaşardı. Yunan seferi sırasında, kendisine hazinede yeterli para bulunmadığı söylenince, atalarından kalma şahsî servetinden masrafları karşılamış, bunu devletten geri almamıştı.

Boş vakitlerini marangozhanede geçirir, harika eşyalar yapar, bunları sattırır ve parasını fakire fukaraya dağıttırırdı. Son derece şefkatli bir insan olan Sultan İkinci Abdülhamid'in kendisini öldürmek isteyenleri bağışlaması, dünya siyaset tarihinde ender rastlanan bir olaydır. Sultan İkinci Abdülhamid, kültüre önem vermiş ve eğitim konusunda hizmet verecek birçok mekân yaptırmıştır.

Güzel Sanatlar Akademisi, Ticaret ve Ziraat Okulları kuran Sultan İkinci Abdülhamid, ilk ve orta dereceli okullar, dilsiz ve kör okulları, kız meslek okulları da yaptırmıştır. Vilâyetlere liseler, kazalara ortaokullar kurmuş, ilkokulları köylere kadar ulaştırmıştır.

İstanbul'da Şişli Etfal Hastahanesi'ni ve Dârülaceze'yi kendi şahsi parasıyla yaptırdı. Hamidiye adı verilen içme suyunu borularla

İstanbul'a getirtti. Karayollarını Anadolu içlerine kadar uzatan Sultan İkinci Abdülhamid, Bağdat'a ve Medine'ye kadar da demiryolları döşetmiştir. Büyük şehirlere atlı tramvay hatları yaptırmıştır.

Metne göre aşağıdaki testi çözelim.

1. Sultan II. Abdülhamid'in annesi kimdir?

A) Perestu Kadın
B) Tir-i Müjgan Kadın Efendi
C) Gülistu Kadın Efendi
D) Şayeste Kadın

2. II. Abdülhamid'in çocukluk döneminde onu kim yetiştirmiştir?

A) Anneannesi
B) Babasının hocaları
C) Üvey annesi Perestu Kadın
D) Saray görevlileri

3. Sultan II. Abdülhamid'in çocukluk dönemine dair aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Sağlığı çok güçlüydü.
B) Sert bir ortamda büyümüştür.
C) Çok sık hastalandığı için özel ilgi görmüştür.
D) Eğitimine geç yaşta başlamıştır.

4. Aşağıdakilerden hangisi II. Abdülhamid'in aldığı dersler arasında yer alır?

A) Savaş taktikleri
B) Musiki dersleri
C) Mimarlık eğitimi
D) Denizcilik eğitimi

5. II. Abdülhamid bekârlık dönemini nasıl geçirmiştir?

A) Tamamen devlet işlerine odaklanarak
B) Çok serbest bir hayat sürerek

C) Sürekli seyahat ederek
D) Askerî eğitim alarak

6. Sultan II. Abdülhamid evlendikten sonra boş zamanlarını nasıl değerlendirmiştir?

A) Saray inşaatlarıyla ilgilenmiştir.
B) Bilimsel çalışmalar yapmıştır.
C) Çoğunlukla ailesi ve çocuklarıyla zaman geçirmiştir.
D) Avrupa ülkelerine seyahat etmiştir.

MEHMED REŞAD (1909 – 1918)

Sultan Mehmed Reşad 2 Kasım 1844 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Abdülmecid, annesi Gülcemal Kadın Efendi'dir. Annesi Çerkezdir. Çocukluğu, padişah olan babasının yanında geçti. Eğitim ve öğrenimine gereken önem gösterildi.

Sultan Mehmed Reşad, amcası Sultan Abdülaziz zamanında rahat bir şehzadelik yapmasına rağmen ağabeyi Sultan İkinci Abdülhamid zamanında sarayda hapis hayatı yaşadı. Veliaht olduğu için devamlı kontrol altında tutuluyordu. Sultan Mehmed Reşad günlerini haremde geçirir, şiir ve kitap okurdu.

Sultan Beşinci Mehmed Reşad, İttihat ve Terakki partisinin desteğiyle tahta çıktığında 65 yaşındaydı. Sultan İkinci Abdülhamid'in padişahlığı sırasında devlet işleriyle yeterince ilgilenmemişti. Padişahlığı sırasında yönetim daha çok İttihat ve Terakki partisinin ileri gelenlerinden Enver Paşa, Talat Paşa ve Cemal Paşa'nın eline geçmişti.

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yazalım.

1.Sultan Mehmed Reşad'ın annesi Gülcemal Kadın Efendi'nin Çerkez kökenli olduğu metinde açıkça belirtilmiştir.

2.Sultan Mehmed Reşad, tahta çıktığında 45 yaşındaydı ve bu, kendisinden önceki padişah II. Abdülhamid'in siyasetine daha genç yaşta hakim olmasını sağladı.

3.Sultan Mehmed Reşad, ağabeyi II. Abdülhamid'in saltanatı sırasında kontrol altında tutulmasına rağmen devlet işleriyle yakından ilgilenme fırsatı bulmuştur.

4.Sultan Mehmed Reşad'ın tahta geçişinde İttihat ve Terakki Partisi'nin önemli bir rolü olmuştur.

5. Padişahlığı döneminde, yönetimdeki en yetkili makamlar İttihat ve Terakki'nin önde gelenleri olan Enver Paşa, Talat Paşa ve Cemal Paşa'nın eline geçmiştir.

MEHMED VAHDEDDİN (1918 – 1922)

Sultan Mehmed Vahdeddin otuz altıncı ve son Osmanlı padişahıdır. Babası Sultan Abdülmecid, annesi Gülistu Kadın Efendi'dir. 2 Şubat 1861 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Sultan Abdülmecid, Sultan Mehmed Vahdeddin doğduğu yıl, annesi Gülistu Kadın Efendi de, o henüz çok küçükken vefat etmişlerdi. Çocuk denecek yaşlarda hem öksüz, hem yetim kalan Sultan Mehmed Vahdeddin, babası Sultan Abdülmecid'in kadınlarından Şayeste Kadın tarafından büyütüldü.

Sultan Abdülaziz'in saltanatı sırasında henüz bir çocuk olduğu için serbest yetişti. Eğitim ve öğrenimi ile ağabeyi Sultan İkinci Abdülhamid henüz padişah değilken bile yakından ilgilendi. Sultan İkinci Abdülhamid, saltanat yıllarında da bu tutumunu değiştirmedi, ona hep değer verdi ve onu korudu. Bu yüzden ağabeyinin saltanat yıllarında rahat bir hayat yaşadı.

Sultan Mehmed Vahdeddin, çok okurdu, okuduğunu iyi anlardı. Özellikle fıkha ait eserler ilgisini çekmişti. Kitabeti ve imlâsı düzgündü. Zekî bir insandı, fikirlerini kâğıt üstüne aktarmakta zorluk çekmezdi. Çok nazik bir insan olan Sultan Mehmed Vahdeddin, Viyana seyahati sırasında hem yanındakileri hem de

yabancıları nezaketine hayran bırakmıştı. Az konuşur, daha çok dinlemeyi sever ve birisini dinlerken pür dikkat kesilirdi.

Sultan Mehmed Reşad, padişah olduğu zaman, yaş bakımından Sultan Mehmed Vahdeddin'den daha büyük olan Sultan Abdülaziz'in oğlu Yusuf İzzeddin veliaht idi. Yusuf İzzeddin'in ölümü üzerine veliahtlığa Sultan Mehmed Vahdeddin getirildi.

Veliaht olarak bulunduğu yıllarda, Birinci Dünya Savaşı çıktı. Savaş sırasında Osmanlı Devleti'nin veliahtı olarak Almanya'ya resmî bir gezi yaptı. Bu seyahatinde yanında Mustafa Kemal de bulundu. Sultan Mehmed Reşad'ın ölümü üzerine, Sultan Altıncı Mehmed Vahdeddin sanı ile padişah oldu.

Metne göre aşağıdaki testi çözelim.

1. Sultan Mehmed Vahdeddin kimdir?

A) Osmanlı'nın ilk padişahı
B) Otuz altıncı ve son Osmanlı padişahı
C) Osmanlı ordusunda komutan
D) Bir bilim insanı

2. Sultan Mehmed Vahdeddin'in annesi kimdir?

A) Şayeste Kadın
B) Perestu Kadın
C) Gülistu Kadın Efendi
D) Bezmiâlem Valide Sultan

3. Mehmed Vahdeddin çocuk yaşta neden öksüz ve yetim kalmıştır?

A) Babası tahttan indirildiği için
B) Ailesi saraydan uzaklaştırıldığı için
C) Hem annesi hem babası vefat ettiği için
D) Sürgüne gönderildiği için

4. Mehmed Vahdeddin'i kim büyütmüştür?

A) Halası tarafından
B) Ağabeyi Abdülhamid tarafından

C) Sultan Abdülaziz tarafından
D) Şayeste Kadın tarafından

5. Sultan İkinci Abdülhamid, Mehmed Vahdeddin'e hangi konuda destek olmuştur?

A) Ekonomik konularda
B) Eğitim ve öğreniminde
C) Askeri görevlerinde
D) Seyahatlerinde

6. Metne göre Mehmed Vahdeddin'in çocukluk dönemi nasıldı?

A) Çok sıkı kurallarla yetişmiştir.
B) Sürekli saray dışında yaşamıştır.
C) Sultan Abdülaziz döneminde serbest yetişmiştir.
D) Küçük yaşta askeri eğitim almıştır.

BÜYÜK ÖZBEK ŞAHSİYETLERİ

İbn-i Sina

Yaşadığı dönemde tüm dünyayı etkisine almış ve yıllarca Avrupa'da eserleri ders kitabı olarak okutulan ünlü bir tıp bilgini ve filozof: **İbn-i Sina.**

Türk dünyası için önemli ilk 100 bilim adamı listesinin başında yer alır. Batılılar İbn-i Sina'yı "Avicenna (Avisena)" olarak bilir. Ülkemizde pek çok sağlık kurumuna ismi verilmiştir, aynı zamanda Avrupa'da da birçok tıp kurumunun adında Avicenna sözcüğü geçer.

"Aletlerin en faydalısı kalemdir. Bir şişe mürekkep bir külçe altından hayırlıdır." sözü kitaplara verdiği önemin bir kanıtıdır. Hayatını kitaplar içerisinde geçirmiştir. Tıp ve felsefe konularında 200 adet eseri vardır.

17. yüzyıla kadar özellikle "Tıbbın Kanunu" (El-Kanun Fi'tTıb) eseri tüm batılı üniversitelerde tıp alanında temel eser olarak okutulmuştur. Bu eser Paris Tıp Fakültesi Kütüphanesinde 9 ana kitabın en başında yer almaktadır.

Eserlerinde geçen "Her hastalığı yapan bir kurttur. Yazık ki onu görecek âlet elimizde yoktur." sözü ile bulaşıcı hastalıklara gözle görülmeyen yaratıkların sebep olduğunu mikroskobun olmadığı bir çağda belirtmesi dikkate değerdir. Orta Çağ İslam felsefesinin parlayan yıldızı olan İbn-i Sina, hem başarılı bir tıp bilim adamı hem de gelecek nesillere deneyimlerini aktaracak kütüphaneler dolusu eser bırakan bir filozoftur.

*Aşağıdaki ifadelerin metinde verilen bilgilere göre **Doğru (D)** mu, yoksa **Yanlış (Y)** mı olduğunu belirtiniz.*

1.İbn-i Sina, mikroskobun icadından çok önce yaşamış olmasına rağmen, bazı hastalıkların gözle görülmeyen organizmalar (kurtlar) tarafından yayıldığı hipotezini ileri sürerek bulaşıcı hastalıkların etiyolojisine dair ileri görüşlü bir analiz sunmuştur.
2.İbn-i Sina, Batı dünyasında daha çok felsefi görüşleri ve Orta Çağ İslam felsefesi üzerindeki etkisi nedeniyle anılmakta, "Avicenna" adı ise yalnızca sağlık kurumlarına değil, Avrupa'daki felsefe akademilerine de verilmektedir.
3."Aletlerin en faydalısı kalemdir..." sözü, onun sanatsal ve estetik çalışmalara verdiği önemi vurgulamakta olup, kitap yazma

eyleminin maddi zenginlikten (altın külçesinden) daha değerli olduğunu ima etmektedir.
4.İbn-i Sina'nın kaleme aldığı yaklaşık 200 eser, yalnızca tıp alanıyla sınırlı kalmayıp, felsefe gibi farklı disiplinleri de kapsayarak onun ansiklopedik bir bilgi birikimine sahip olduğunu göstermektedir.
5."Tıbbın Kanunu" (El-Kanun Fi't-Tıb) adlı eseri, 17. yüzyıldan itibaren tüm Batı üniversitelerinde tıp eğitiminin temel kaynağı olmaktan çıkmış, ancak Paris Tıp Fakültesi Kütüphanesi'ndeki dokuz ana eser arasındaki önemini korumuştur.
6.Türk dünyası için hazırlanan önemli bilim adamları listelerinde İbn-i Sina'nın ilk sıralarda yer alması, onun eserlerinin yalnızca Asya coğrafyasında değil, tüm dünyadaki bilim çevreleri üzerindeki kalıcı etkisinin bir göstergesidir.

Hârezmî

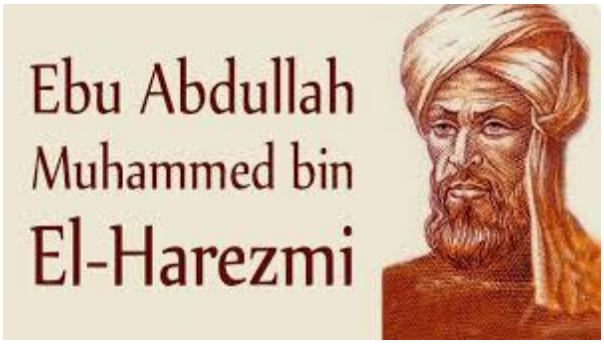

Hârezmî ya da tam adıyla Ebû Ca'fer Muhammed bin Mûsâ el-Hârezmî, Matematik, gökbilim, coğrafya ve algoritma alanlarında çalışmış Fars bilim insanı. Hârezmî 780 yılında Harezm bölgesinin Hive şehrinde dünyaya gelmiştir. 850 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir.

Hint rakamları üzerine yaptığı çalışmaların Latince çevirileri ondalık konumsal sayı sistemini 12. yüzyılda batı dünyasına tanıtmıştır. El-Harezmī'nin Tamamlama ve Dengeleme ile Hesaplamaya Dair Özlü Kitabı doğrusal ve ikinci dereceden denklemlerin ilk sistematik çözümünü sunmuştur. Cebiri bağımsız bir disiplin olarak öğreten, "indirgeme" ve "dengeleme" (denklemin farklı taraflarındaki benzer terimlerin aynı tarafa alınarak sadeleştirilmesi) yöntemlerini tanıtan ilk kişi olduğu için, Harezmi cebrin atası ya da kurucusu olarak tanımlanmıştır. Cebir alanındaki çalışmaları, 16. yüzyıla kadar Avrupa üniversitelerinde temel matematik ders kitabı olarak kullanılmıştır. Batlamyus'un "Coğrafya" isimli yapıtını gözden geçirerek düzenlemiş, astronomi ve astroloji alanında çalışmalar yapmıştır. Bazı kelimeler el-Harezmī'nin matematiğe olan katkılarının önemini yansıtır. "Cebir" kelimesi ikinci dereceden denklemleri çözmek için kullandığı iki

işlemden biri olan el-cebirden türemiştir. Algoritma kelimesi ise isminin Latin biçimi olan Algoritmi'den gelmektedir. Ayrıca ismi her ikisi de basamak anlamına gelen, (İspanyolca) guarismo ve (Portekizce) algarismo kelimelerinin kökenini oluşturur.

El-Harezmi'nin hayatına dair kesin olarak bilinen ayrıntı az sayıda-dır. İranlı bir ailede Büyük Horasan'ın Harezm şehrinde (modern Hive,Harezm bölgesi,Özbekistan) doğmuştur. 780 yılında doğduğu bazı kaynaklarda geçse de bu kesin değildir. Muhammed ibn El-Tabari ona ismini Muḥammad ibn Musa el-Harezmi el-Majusi el-Kurtubalı olarak verir. Öte yandan ismindeki Kurtubalı sıfatı, onun Bağdat'taki bir bağcılık bölgesi olan Kurtuba'dan gelmiş olabilece-ğine işaret eder. Ancak Rashed başka bir görüş ileri sürmektedir: Toomer, el-Harezmi'nin dini görüşü ile ilgili şöyle yazmaktadır: El-Tabari tarafından kendisine verilen bir başka sıfat olan "al-Majūsī", onun eski Zerdüşt dinine bağlı olduğuna işaret etmektedir. O zamanlarda İranlı bir insan için gerçek olaması çok muhtemel olan bu görüşün aksine, Harezmi'nin Cebir adlı eserinde yazdığı dindar önsöz sebebiyle onun aslında Sünni bir Müslüman olduğunu göstermektedir.Bu sebeple yalnızca gençliğinde Zerdüşt olması muhtemeldir. Ibn el-Nedīm'in Kitāb al-Fihrist adlı eseri Harezmi'nin kısa bir biyografisiyle birlikte yaptığı çalışmaların bir listesini içermektedir. El-Harezmi çalışmalarının çoğunu 813 ile 833 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Müslümanların İran'ı fethinden sonra, Bağdat bilimsel çalışmaların ve ticaretin merkezi oldu ve biçok tüccar ve bilim adamı Harezmi gibi Bağdat'a seyahat ettiler. Harezmi, halife El-Memun tarafından bağdat'da inşa edilmiş Bilgelik Evi'nde bilim adamı olarak Yunanca ve Sanskritçe bilimsel el yazmalarının tercümesini de içeren bilim ve matematik alanlarında çalışmalar yapmıştır. Douglas Morton Dunlop, Harezmi'nin aslında üç Banū Mûsā'dan en büyüğü olan Muḥammad ibn Mûsā ibn Shākir ile aynı kişi olabileceği görüşündedir. Horasan bölgesinde bulunan Harezm'de temel eğitimini alan Harezmi, gençliğinin ilk yıllarında Bağdat'taki ileri bilim atmosferinin varlığını öğrenir. İlmî konulara meraklı olan Harezmi bu konularda çalışma idealini gerçekleştirmek için Bağdat'a gelir ve yerleşir. Devrinde bilginleri himayesi ile meşhur olan Abbasi halifesi Mem'un Harezmi'deki ilim kabiliyetin-den haberdar olunca onu kendisi tarafından Antik Mısır, Mezopo-

tamya, Yunan ve Hint medeniyetlerine ait eserlerle zenginleştirilmiş Bağdat Saray Kütüphanesi'nin idaresinde görevlendirilir

Metne göre aşağıdaki cümleler doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazalım

1. Hârizmî 850 yılında Harezm bölgesinin Hive şehrinde dünyaya gelmiştir. ( )
2. Hint rakamları üzerine yaptığı çalışmaların Latince çevirileri ondalık konumsal sayı sistemini 12. yüzyılda batı dünyasına tanıtmıştır. ( )
3. Cebir alanındaki çalışmaları, 13. yüzyıla kadar Avrupa üniversitelerinde temel matematik ders kitabı olarak kullanılmıştır ( )
4. "Cebir" kelimesi ikinci dereceden denklemleri çözmek için kullandığı iki işlemden biri olan el-cebirden türemiştir
5. El-Harezmi çalışmalarının çoğunu 833 ile 853 yılları arasında gerçekleştirmiştir

Aşağıdaki soruları, verilen metindeki bilgilere dayanarak cevaplayınız. Her sorunun sadece bir doğru cevabı vardır.

1. Hârizmî'nin bilimsel kimliğinin ve eserlerinin, Batı dünyasındaki matematiksel gelişmelere olan etkisi hakkında metinden hangi çıkarım yapılamaz?

A) Hint rakamları üzerine yaptığı çalışmaların Latinceye çevrilmesiyle Batı dünyasına ondalık konumsal sayı sistemi tanıtılmıştır.
B) "Algoritma" teriminin kökeni, onun isminin Latinceleştirilmiş biçimi olan "Algoritmi"den gelmektedir.
C) Cebir alanındaki katkıları, 16. yüzyıla kadar Avrupa'daki temel matematik eğitiminin müfredatını şekillendirmiştir.
D) Cebir disiplinini kurucu olarak kabul edilmesine rağmen, doğrusal denklemlerin sistematik çözümü ilk kez onun eserlerinden önce gerçekleştirilmiştir.
E) "Cebir" kelimesi, onun ikinci dereceden denklemleri çözmek için kullandığı temel işlemlerden biri olan "el-cebr"den türemiştir.

2. Hârizmî'nin dini görüşü hakkındaki metinde sunulan çelişkili bilgilere dayanarak en mantıklı sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hârizmî, yaşamının tamamında Zerdüşt dinine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır, ancak siyasi nedenlerle cebir eserine dindar bir önsöz eklemiştir.

B) "al-Majūsī" sıfatı kesin olarak onun Zerdüşt olduğunu kanıtlamakta, bu durum da onun Sünni Müslüman olduğu yönündeki iddiaları tamamen çürütmektedir.
C) Hârizmî'nin gençliğinde Zerdüşt olması muhtemeldir; ancak eserindeki dindar önsöz onun daha sonra Sünni Müslüman olduğunu işaret etmektedir.
D) Metin, Hârizmî'nin Bağdat'ta doğduğu ve bu sebeple Kurtubalı (al-Kurtubalı) sıfatının dini görüşünden ziyade coğrafi kökenine işaret ettiğini belirtmektedir.
E) Rashed ve Toomer, onun dini görüşünün belirsizliğine dikkat çekmiş olsalar da, asıl kimliğinin Banū Mûsā'dan biri olduğu görüşü baskın çıkmıştır.

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi, Halife El-Memun'un Hârizmî'ye Bağdat'ta verdiği görevle ilişkilendirilen bilimsel atmosferin niteliğini en iyi şekilde yansıtmaktadır?
A) Hârizmî'nin coğrafya ve astronomi alanındaki çalışmaları, Batlamyus'un eserlerinden tamamen bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir.
B) Bağdat'taki Bilgelik Evi'ndeki görev, sadece yerel Arap bilim adamlarının çalışmalarına odaklanılmasını ve dış etkilerin reddedilmesini gerektiriyordu.
C) El-Memun'un himayesi altındaki Bağdat, Antik Mısır, Mezopotamya, Yunan ve Hint medeniyetlerinden gelen eserlerin tercüme ve incelenmesiyle zenginleşen uluslararası bir bilim merkeziydi.
D) Hârizmî'nin matematiksel keşifleri, esas olarak onun memleketi olan Harezm'de aldığı temel eğitim sayesinde yapılmıştır.
E) Halife El-Memun, Hârizmî'yi atadığı görevde sadece Hint rakamları üzerine çalışmasını ve onların batıya tanıtımını hızlandırmasını amaçlamıştır.

4. Metinde, Hârizmî'nin matematikteki "indirgeme" ve "dengeleme" yöntemlerine dair verilen tanım, bu işlemlerin temel amacını nasıl açıklamaktadır?
A) İndirgeme ve dengeleme, yalnızca ikinci dereceden denklemlerin çözümü için kullanılan özel, tek basamaklı bir sadeleştirme yöntemidir.

B) Bu işlemler, cebiri bağımsız bir disiplin olarak tanıtan, denklemin iki farklı tarafındaki benzer terimleri sadeleştirerek denklemi basitleştirmeye yarayan sistematik yöntemlerdir.
C) İndirgeme, denklemleri doğrusal formata dönüştürürken; dengeleme, denklemin her iki tarafındaki katsayıları eşitlemeye yarar.
D) Bu yöntemler, metinde bahsedilen Hint rakamlarının Batı'ya tanıtılmasına yardımcı olan temel aritmetik işlemlerdir.
E) "El-Harezmī'nin Tamamlama ve Dengeleme ile Hesaplamaya Dair Özlü Kitabı"nın ismine adını veren bu işlemler, sadece tam sayıları içeren denklemlerde geçerlidir.

5. Metinde bahsedilen, Hârizmî'nin ismi ile İspanyolca ve Portekizce kelimeler arasındaki ilişki, onun mirasının hangi yönünü vurgulamaktadır?
A) Hârizmî'nin coğrafya alanındaki derin bilgisini ve İber Yarımadası'na yaptığı seyahatleri.
B) Onun sadece matematik alanındaki çalışmalarıyla değil, dilbilim ve etimoloji alanındaki katkılarıyla da tanındığını.
C) Algoritma kelimesi gibi, isminin varyasyonlarının Avrupa dillerinde sayısal ve aritmetik anlamlar taşıyan terimlerin (basamak, sayı) kökenini oluşturduğunu.
D) Hârizmî'nin sadece Fars bilim insanı değil, aynı zamanda İspanyol (Kurtubalı) kökenli olduğunu gösteren kesin kanıtları.
E) Cebir ve algoritma kavramlarının, Portekiz İmparatorluğu döneminde Batı'ya ulaştığını ve o dönemde yayıldığını.

Timur ve İmparatorluğu

Timur 1336 yılında, Cengiz Han'ın oğlu Çağatay'ın yönetimindeki topraklarda dünyaya geldi. Babasının adı Taragay, annesinin adı ise Tekina Hatun idi. Gençlik dönemindeki müca-delelerinden sonra, Timur'un 1370'de Semerkand şehrinde hüküm-darlığını ilan ettiğini görüyoruz. Dolayısıyla Timurlular veya Timur İmparatorluğunun kuruluşu olarak bu tarihi ele alabiliriz.

Timur vakit kaybetmeden seferlerine başladı. ***'Hiçbir savaşını kaybetmeyen hükümdar'*** olarak bilinse de aslında 1365 yılında göçebe Moğollar ile yaptığı savaşta çok fazla yağmur yağdığı için zafer elde edememişti. 1370'de tahta oturduktan sonra ilk hedefi Harezm bölgesiydi. Buraya 4 sefer düzenleyerek, 1379 yılında Harezm'i tamamen kontrolü altına aldı.

Ayrıca, Altın Orda'nın taht kavgalarından kaçan Toktamış 1376 yılında Timur'a sığınmıştı. Timur, Toktamış'a askeri destek vermişti. Toktamış iki defa yenilgiye uğradıysa da Timur desteğini geri çekmedi. Harezm bölgesine hakim olunan 1379 yılında Toktamış da, yine Timur'un desteğiyle Altın Orda üzerindeki himayesini geri almıştı. Fakat bozkırlar, bu iki hükümdara dar gelecekti.

Timur'un sonraki hedefi İran ve çevresiydi. Bu bölgeye birkaç başarılı sefer yaparak 1386'da Azerbaycan topraklarını ele geçirdi. Bu bölge yıllar evvel Altın Orda ve İlhanlılar arasındaki çatışmaların sebebiydi. Şimdi de Timur ve Toktamış'ın mücadelesine sebep olacaktı. Tarih değişiyor, karakterler değişiyor fakat amaçlar aynı kalıyordu.

Aynı zamanda Toktamış Han, Memlükler tarafından elçiler vasıtasıyla Timur'a karşı kışkırtılıyordu. Nitekim ilk karşılaşma 1387 senesinde vuku buldu. Bu ufak bir çatışmaydı ve Timur'un oğlu Miranşah önderliğindeki kuvvetler kolay bir zafer kazandılar. Bundan sonra 1391 yılında Timur, Kundurca'da bir kez daha galip geldiyse de Toktamış bu savaştan kaçmayı başardı.1395'deki son karşılaşmalarında Toktamış yine kaçarak kurtulmayı başarmıştı fakat bu son yenilginin sonuçları çok ağır oldu. Altın Orda artık Ruslar için bir tehlike oluşturmaktan çıktı. Dolayısıyla Timur, istemeden de olsa Rusların faydasına dokunmuştu.

Timur'un fetihleri Anadolu'yu tehdit etmeye başlamıştı. 1400'deki seferden sonra Şam ve Bağdat'ı ele geçirmesi, Anadolu'da Sivas ve Malatya'ya kadar gelmesi de başta Osmanlı olmak üzere Anadolu'daki bütün beylikleri endişelendirmişti. Ankara Savaşı vuku bulmadan önce Yıldırım Bayezid ile Timur arasında birtakım mektuplaşmalar oldu.

Timur esasen Osmanlı'ya karşı savaşmak istemiyordu. Birlik olup kafirlere karşı birlikte mücadele etmeyi öneriyordu. Osmanlı ise batıya uzanmış, Roma İmparatorluğunun son kalesini zorlayan güçlü bir konumdaydı. Yıldırım Bayezid bu teklifi kabul etmedi.

Netice itibarıyla 1402 yılında Osmanlı ordusu yenilgiye uğratılarak Yıldırım Bayezid esir alındı. Osmanlı bu savaştan sonra bir süre karışıklık içerisine girdi. Yıldırım Bayezid 1403 yılında esarette altında vefat etti. Timur ise 1405 yılının soğuk bir şubat günü, torunu Pir Muhammed'i tahta vasiyet ederek hayata gözlerini yumdu.

Metne göre aşağıdaki cümleler doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazalım.

1. Timur ''Hiçbir savaşını kaybetmeyen hükümdar'' olarak bilinirdi. ( )
2. O 1370 yılında Harezm'i tamamen kontrolü altına aldı. ( )
3. Ankara Savaşı vuku bulmadan önce Yıldırım Bayezid ile Timur arasında birtakım buluşmalar oldu. ( )
4. Timur her zaman Osmanlılarla savaşmak istiyordu. ( )
5. 1402 yılında Osmanlı ordusu yenilgiye uğratılarak Yıldırım Bayezid esir alındı. ( )

Metne göre aşağıdaki testi çözelim.

1. Timur hangi bölgede dünyaya gelmiştir?

A) Altın Orda topraklarında
B) İlhanlı topraklarında
C) Çağatay Hanlığı topraklarında
D) Osmanlı sınırlarında

2. Metne göre Timur hüküm-darlığını hangi şehirde ilan etmiştir?

A) Buhara
B) Semerkand
C) Harezm
D) Şiraz

3. Timurlular Devleti'nin kuruluş tarihi olarak hangi yıl kabul edilebilir?

A) 1336
B) 1365
C) 1370
D) 1379

4. Timur'un 1365'te Moğollarla yaptığı savaş neden kaybedilmiştir?

A) Ordusu çok küçüktü.
B) Komutanlar arasında anlaşmazlık çıktı.
C) Düşman teknoloji bakımından üstündü.
D) Aşırı yağmur nedeniyle başarı sağlanamadı.

5. Timur tahta çıktıktan sonra ilk hedef olarak hangi bölgeyi seçmiştir?

A) Horasan
B) Anadolu
C) Harezm
D) Hindistan

6. Timur Harezm bölgesini tamamen ne zaman kontrol altına almıştır?

A) 1365
B) 1370
C) 1375
D) 1379

Mirza Uluğ Bey

Mirza Uluğ Bey dört bir yanı korkutan başbuğ Timur'un torunu, Mirza Şahruh'un oğlu ve yaşadığı yüzyılın en mühim alimiydi. Hem bilim adamı hem de başarılı bir yöneticiydi. 39 sene boyunca Maveraünnehr ve Semerkand'a hükmetti. Zamanın üniversiteleri sayılan en mükemmel medreseleri kurdu. O hiçbir zaman dedesi gibi büyük bir başbuğ olamadı. Fakat onun ilmi, bütün doğuyu titreten dedesi Timur'un meziyetlerini bile aştı.

Esas adı Muhammed Taragay idi. 22 Mart 1394'te dünyaya geldiğinde, dedesi Timur büyük bir

seferdeydi. Timur torunu olduğunu haber alınca çok mutlu oldu. O kızgın ve sert başbuğ, yerini nurlar saçan birisine bırakmıştı. Aldığı esirleri öldürmeyerek bağışladı. Böylece Muhammed Taragay,doğumuyla birçok insanın hayatını kurtarmış oldu.

Timur seferlerine yakınındaki herkesle birlikte çıkardı. Hanımlarını, gelinlerini dahi tahtırevanda beraberinde peşine takardı. İşte Uluğ Bey'de böyle bir sefer sırasında doğmuştu. Timur bu torununu çok seviyordu. Saraydakiler Timur'un bu torununa Muhammed Uluğ Bey demeye başladılar. Uzun yıllar geçtikçe lakabı adının önüne geçti ve zamanla ismini unutur oldular. Fakat Uluğ Bey adı hiçbir zaman unutulmadı.

Doğduktan kısa bir süre sonra yetiştirilmesi için Timur'un hanımı Saray Mülk'e verildi. Adet böyleydi, doğan çocuğu annesi ve babası yetiştirmez, yakın bir aile büyüğüne verilirlerdi. İşte bu sebeple Uluğ Bey babası ve annesini çok göremedi. Annesi Gevherşad hatun da onu çocuğu gibi hissetmiyordu.

Uluğ Bey, dedesinin çadırında elçilerin kabul edilmesinde bulunuyordu. Timur kurduğu teşkilat sayesinde ülkenin her yerinden haberdar oluyordu. Timur'a haber getirenler huzura çıkınca onun yanında torunu Uluğ Bey'i de görüyorlardı. Timur torunundan hiçbir şeyi gizlemiyordu. Bizzat devlet işlerini öğrenmesini istiyordu. Fakat Uluğ Bey siyasetten çok, dedesinin kültürel faaliyetlerine hayran kalıyordu. Dedesi Timur okuma-yazma bilmediği için, emrinde bulundurduğu birtakım alimlere merak ettiği kitapları anlattırırdı. İşte esasen bu toplantılar, Uluğ Bey'in dikkatini çekiyordu.

Timur`un vefatından sonra büyük bir imparatorluk bırakmıştı. Tahta torununu vasiyet ettiyse de diğer akrabaları buna sorgusuz, sualsiz boyun eğecek değildi. Uluğ Bey'in babası Şahruh, Timur'un küçük torunları Pir Muhammed ve Halil Sultan'a karşı 4 sene boyunca mücadele etti. Nihayet 1409'da Semerkand'ı ele geçirerek hükümdarlığını ilan etti. Mirza Şahruh, Herat'ı seviyordu ve orada yaşamayı seçti. Semerkand, oğlu Uluğ Bey'in emrine verildi.

Uluğ Bey ilk iş olarak şehri iskan ve inşa etmeye başladı. Babasının düzenlediği seferlerle pek ilgilenmiyordu, çoğuna bizzat katılmıyor sadece asker gönderiyordu. Uluğ Bey hiçbir zaman dedesi Timur gibi büyük bir başbuğ olamadı. O bilime, sanata ve avcılığa meraklıydı. Özellikle av için özel kuşlar yetiştirir onların adlarını ve cinslerini bir deftere yazardı. Derler ki bir gün bu defterini kaybet-

miş. Fakat bütün kuşların adları kuvvetli hafızasında imiş. Hepsini birbir yazdırmış ve sonradan defter bulununca bunları karşılaştırmışlar. Aralarında bir eksiklik yokmuş.

Uluğ Bey alimlerin yetişmesi için iki adet medrese yaptırdı. Aynı zamanda yıldızlara çok meraklıydı. Belki de bu merakı, dedesi zamanında hep dinlediği saraylardaki müneccimlerden geliyordu. Bunun için bir de rasathane yaptırdı.

Uluğ Bey yenilikçi ve aydın bir insan olduğunu her yönüyle belli ediyordu.

Nitekim yaptırdığı medresenin kapısına ağır üsluplu ayetler ve övgü sözleri yazdırmak yerine *''İlim tahsil etmek her Müslümana farzdır''* hadisini yazdırdı.

Uluğ Bey, rasathanesini yaptırırken inşaatı denetlemesi için iki hocası, Kadızade Rumi ve Gıyasettin Cemşid'i görevlendirmişti. İkisi de rasathanenin bitişini göremediler. Önce Kadızade, ondan bir kaç hafta sonra da Gıyasettin Cemşid vefat etti.

Böylece Uluğ Bey, çok önemli iki hocasını kaybetmişti. Artık yanında sadece Ali Kuşçu kalmıştı. Uluğ Bey bilgilerini Ali Kuşçu ve Kadızade'nin torunu Muhammed'e aktarmak istiyordu. İkisi de gerçekten çok iyi yetişiyorlardı. Özellikle Ali Kuşçu, rasathanede Uluğ Bey'den bile daha başarılı gözlemler yapıyordu.

Uluğ Bey yıldızları gözlemlemekle kalmadı, bunları **Yıldızlar Kitabı** adlı bir eserde topladı. Eserinde Arapça harflerle oluşturulmuş karmaşık tablolar bulunuyordu. O dönemde harfler yerine rakamlar kullanılıyordu ve bu harfler 1018 adet yıldızın koordinatlarını belirtiyordu.

Bu arada Uluğ Bey'in oğlu Abdüllatif de büyümüştü. Uluğ Bey töre gereği oğlunu, kendi anne-babasının yanına, Herat'a yollamıştı. Bu sebeple Abdüllatif, Şahruh ve Gevherşad hatunun yanında yetişmişti. Abdüllatif babasının aksine, dedesi gibi dindar ve bilimle pek alakadar olmayan birisi olarak ortaya çıkmıştı. Aynı zamanda Abdüllatif'i babasına karşı kışkırtıyorlardı, Uluğ Bey'in onu öldürteceğini söylüyorlardı.

Abdüllatif, Herat'ın hakimiyetini almıştı fakat tamamen babasına bağlı hareket etmek zorundaydı. Abdüllatif hükümdarlığın nasıl bir şey olduğunu öğrenmişti ve tahta geçmek istiyordu. Bu sebeple babasına karşı savaş açtı. Baba-oğul savaşa dursun, düşmanlar da yerinde durmuyordu.

Uluğ Bey, başkenti mi koruyacağını yoksa oğlu ile mi savaşacağını şaşırmıştı. Abdüllatif babasını Dımaşk adı verilen köyün yakınlarında yenilgiye uğrattı.

Uluğ Bey, kaçmayı başarmıştı fakat artık Semerkant'a giremezdi. Oğluna teslim olmaya karar verdi, nede olsa Abdüllatif babasını öldürmezdi.

Uluğ Bey teslim olduğunda Abdüllatif babasına ne istediğini sordu. Uluğ Bey artık ömrünün sonuna yaklaştığı için Mekke'ye gidip günahlarından arınmak istediğini belirtti. Bu isteği Abdüllatif tarafından kabul edildi.

Ertesi gün Uluğ Bey yola çıkmıştı. Abdüllatif'in huzuruna Abbas adlı birisini çıkarttılar. Abbas,Uluğ Bey'in babasını haksız yere öldürttüğünü söylüyordu.

Abbas'a fetva verilerek Uluğ Bey'in kanı helal kılındı. Abbas, Uluğ Bey'in peşine düşerek onu yolda yakaladı ve kafasını kesti.

Uluğ Bey öldürüldükten sonra Abdüllatif, babasının ne kadar taraftarı varsa hepsini öldürttü. Böylece babasını tarihten tamamen sildiğini ve kendisinin rahatça hüküm süreceğini zannediyordu.

Abdüllatif'in bu kadar zorlukla kazandığı hükümdarlığı 1 sene bile sürmedi. 1450 yılında, babasını sevenlerden bir takım kimseler tarafından suikasta uğradı. Abdüllatif'in suikast sırasında **''Allah,ok teydi''** diye bağırdığı, kaynaklarda yazılıdır.

Sonrasında Uluğ Bey'in iyi akrabalarından olan Abdullah tahta geçti ve Timur'un yattığı türbede Uluğ Bey'e bir mezar yaptırdı.

Metne göre aşağıdaki cümleler doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazalım.

- Uluğ Bey 39 sene boyunca Maveraünnehr ve Semerkand'a hükmetti. ( )
- Uluğ Bey zamanın üniversiteleri sayılan en mükemmel medreseleri kurdu. ( )
- Uluğ Bey herzaman dedesi gibi büyük bir başbuğ oldu. ( )
- Uluğ Bey doğumuyla birçok insanın hayatını kurtardı. ( )
- Uluğ Bey Semerkand`da ilk iş olarak şehri iskan ve inşa etmeye başladı. ( )

Metne göre aşağıdaki testi çözelim.

1. Mirza Uluğ Bey aşağıdakilerden hangisidir?

A) Büyük bir savaşçı ve fatih
B) Hem bilim insanı hem de yönetici
C) Sadece bir hükümdar
D) Sadece bir astronom

2. Metne göre Uluğ Bey'in dedesi Timur'un tepkisi ne olmuştur?

A) Torununun doğumunu önemsememiştir.
B) Torununun doğumundan habersiz kalmıştır.
C) Torunu doğunca çok sevinmiş ve bazı esirleri bağışlamıştır.
D) Torunu doğunca büyük bir seferden vazgeçmiştir.

3. Uluğ Bey aşağıdaki yerlerden hangisine hükmetmiştir?

A) Horasan ve Bağdat
B) Buhara ve Hive
C) Maveraünnehr ve Semerkand
D) Kabil ve Belh

4. Uluğ Bey için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Dedesi gibi büyük bir başbuğ olmuştur.
B) Dedesi Timur'dan daha sert bir hükümdardır.
C) Askerî başarıları ilmi çalışmalarından daha önemlidir.
D) Askerî olarak dedesi kadar güçlü olmasa da ilimde onu aşmıştır.

5. Metne göre Uluğ Bey'in esas adı nedir?

A) Muhammed Taragay
B) Şahruh Mirza
C) Timur Taragay
D) Nizameddin

6. Metne göre "zamanın üniversiteleri" olarak hangi yapılar gösterilmiştir?

A) Kervansaraylar
B) Medreseler

C) Kütüphaneler
D) Gözlemevleri

Şaraf Raşidov

Şaraf Raşidoviç Raşidov 6 Kasım 1917 yılda doğmuştur. Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Komünist Parti lideri ve 1961 ve 1983 yılları arasında bir SBKP Merkez Komitesi Politbüro aday üyesiydi.

Cizzak, Özbekistan'da yoksul köylü bir ailede, Rus Devrimi'nden önceki gün doğan Şaraf Raşidov, öğretmen olarak çalıştı. Bir Semerkand gazetesi için, gazeteci ve editörlük yaptı. 2. Dünya Savaşı'nda Alman cephesinde yaralandı ve 1942 yılında yurda döndü. 1949 yılında Özbekistan Yazarlar Birliği başkanı oldu ve 1950 yılında Özbek Yüksek Sovyeti İcra Başkanı görevine seçildi. 1959 yılında Özbek Komünist Partisi Birinci Sekreteri olarak 1983 yılında ölümüne kadar bu görevde kaldı.

Sovyetler Birliği'nde ismi yolsuzluk, adam kayırma ve Brejnev döneminde büyük Pamuk Skandalı ile eş anlamlı hale geldi. Özbek hükümeti, üretim ve verimlilik olarak arazilerin sulanması ve hasat iyileştirmeleri ile mucizevi büyümeyi sağlayarak bunları kayıt altına aldı. Günümüzde kayıtların çoğunun sahte olduğunu görünmektedir. Özbek lideri Raşidov, Özbekistan'a Sovyet fonlarından önemli miktarda aktarma yaparak abartılı rakamlar kullandı. Yuri Andropov tarafından bu olay keşfedildiği zaman, Raşidov intihar etmişti.

Raşidov ölümünden sonra on yıl boyunca Moskova, Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti üzerindeki merkezi kontrolünü yeniden kazanmak için çalıştı. 1986 yılında, cumhuriyetin neredeyse tüm parti ve hükûmet liderliği, pamuk üretim rakamlarının tahrif edilerek komplo düzenlendiğini açıklandı.

Şaraf Raşidov 31 Ekim 1983 te vefat etmiştir.

Metne göre aşağıdaki cümleler doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazalım.

1. Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Komünist Parti lideri olmuştur ( )
2. Rusyada milli gazetelerde gazeteci ve editörlük yaptı ( )
3. 1983 yılında ölümüne kadar Özbek Yüksek Sovyeti İcra Başkanı görevinde kaldı ( )
4. Raşidov intihar ederek ölmüştür ( )
5. Raşidov ölümünden sonra on yıl boyunca Moskova, Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti üzerindeki merkezi kontrolünü yeniden kazanmak için çalıştı. ( )

Metinde geçen aşağıdaki kelimeleri eş / yakın anlamlılarıyla eşleştirelim.

1. sekreter	a. denetleme
2. kontrol	b. yayımcı
3. hükûmet	c. yazman
4. editor	d. Transfer
5. aktarma	e. Bakanlar Kurulu

Demir yumruklu lider

İslam Abduganiyeviç Kerimov, 30 Ocak 1938'de Semerkant'ta doğmuştur. İki ayrı dalda yüksek öğrenim görmüştür. Birincisi mekanik mühendisliği, diğeri de iktisadî ilimlerdir.

Çalışma hayatına, Taşkent'teki bir işletmede usta vekili olarak 1960 yılında başlamıştır. Sık sık aynı işletmede usta, teknisyen ve mühendis olarak görev yapmıştır. Taşkent Uçak Tesisleri Komplek-si'nde mühendis olarak görev almıştır. Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Plan-lama Teşkilatı'nda uzman yardımcısı oldu. Maliye bakanı ve başba-kan yardımcısı olarak görev yaptı. 24 Mart 1990'da da Özbekistan SSCB Komünist Partisi'nin başkanı oldu. 1991 yılında da ülkesinin bağımsızlığını resmen ilan etti. Aynı yıl içerisinde yapılan seçimlerde de % 86 oranında oy alarak Özbekistan Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı oldu.

O tarihten bu yana Orta Asya'nın nüfus bakımından en büyük ülkesini demir yumrukla yönetti. Temel Yasanın Hazırlanması Komisyonuna başkanlık eden İslam Abduganiyeviç, Özbekistan'ın milliyet, din, sosyal statü ve siyasi inançlardan bağımsız olarak insanlığın ilkelerine ve vatan-daşların hak ve özgürlüklerini sağlamaya dayanacağını umdu ve başardı.

İslam Karimov devrinde Özbekistan, BDT (1991), BMT (1992), AGİT (1992), ŞİÖ (2001) dahil olmak üzere birçok uluslararası kuruluş ve dernek üyesi oldu.

Karimov tekrar tekrar Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı seçildi ve her seferinde en çok oyu alan aday oldu. Bu, 9 Ocak 2000, 23 Aralık 2007 ve 29 Mart 2015' tarihlerinde gerçekleşmiştir.

Kendi Silahlı Kuvvetlerini yaratmak için çok fazla çalışma yaptı. Aynı zamanda kolluk kuvvetleri ve ulusal güvenlik teşkilatlarında reformlar yapıldı.. Böylece ülkemizin egemenliğinin, anayasal yapısının, toprak bütünlüğünün ve kamu düzeninin güvenilir bir şekilde korunmasını sağlayacak bir sistem oluşturulmuştur.

İslam Abduganiyeviç Karimov'un faaliyeti uluslararası düzeyde çok övüldü. Bir çok ülkelerden ödüller aldı.

İslam Karimov akıllı bir Cumhurbaşkanıydı. İslam Abduganiyeviç'in sözlerinin ve düşüncelerinin çoğu aforizmalardır ve o kadar derindi ki, milyonlarca vatandaşımızın gönül rahatlığı, yaşamın ahlaki temeli haline gelmiştir.

İslam Abduganiyeviç Karimov birçok eserin yazarıdır. Eserleri İngilizce, Arapça, İspanyolca, Çince, Korece, Almanca, Rusça, Türkçe, Fransızca, Hintçe ve diğer dillere çevrilmiştir.

İslam Abduganiyeviç, konuşmalarından birinde kalbinden şu sözleri ve hayata bakışını dile getirdi:

“Eşsiz ve tekrar edilemez bir doğa, çalışkan ve cömert insanlarla harika bir ülkede yaşıyoruz. Herkes böyle bir ülkede doğacak ve yaşayacak kadar şanslı değildir.

Böyle bir mutluluğa layık olmak, Anavatana ve insanlara sadakatle hizmet etmek hepimiz için büyük bir mutluluktur. Hayatımın tüm amacı halkımın mutluluğu ve refahı için özverili ve samimi bir hizmet olduğunu düşünüyorum."

27 Ağustos 2016 tarihinde geçirdiği beyin kanaması neticesinde hastaneye kaldırılan Kerimov, 2 Eylül 2016 tarihinde hayatını kaybetti.

İslam Karimov, Özbekistan'ın bağımsızlığının 25. yıldönümünde yaptığı konuşma üzerinde çalışırken konuşmasını aşağıdaki sözlerle bitirmek istedi. Bunu söyleyecek vakti yoktu. Bu sözler artık halkımıza vesiyettir.

"Yaradan bize tüm iyi işlerimizde yardım etsin!

Topraklarımız barışçıl olsun, gökyüzümüz açık olsun ve halkımız güvende olsun!

Bağımsızlığımız sonsuza dek sürsün! "

Metne göre aşağıdaki cümleler doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazalım.

1.İslam Karimov cumhurbaşkanı olmadan önce mühendis, teknisyen olarak gürev almıştır. ( )

2. Birçok uluslararası kuruluş ve dernek üyesi olarak kamu düzeninin güvenilir bir şekilde korunmasını sağlayacak bir sistem oluşturulmuştur. ( )

3. İslam Karimov un sözleri bir ilke gibiydi. ( )

4.Onun yazdığı eserler dünyada en çok kullanılan dillere çevrilmiştir. ( )

5. O son Bağımsızlık gününü halkıyla birlikte geçirmiştir. ( )

Metinde geçen aşağıdaki kelimeleri eş / yakın anlamlılarıyla eşleştirelim.

1. işletme	a. çok güçlü kimse
2. demir yumruk	b. düzeltme
3. ilke	c. fedakâr
4. reform	d. işyeri
5. özverili	e. prensip

Foydalanilgan adabiyotlar va manbaalar

1. http://www.efsane.net/page/6/
2. http://www.nkfu.com/kendi-ile-ilgili-deyimler-ve-anlamlari/
3. https://www.milliyet.com.tr/siirler/adam-gibi-siiri-ibrahim-sadri-6525564
4. https://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/dizeler/istanbulu-dinliyorum.html
5. https://www.antoloji.com/istanbul/siirleri/
6. http://www.ttk.gov.tr/tarihveegitim/osmanli-padisahlari/
7. https://www.turkedebiyati.org/sorucevap/

Altinboyev Nuriddin, Turk tili (B1-B2 daraja uchun). O‘quv qo‘llanma. – Toshkent, TDSHU, 2026. – 160 b.

ISBN: 978-9910-8555-1-1

UO‘K: 811.512.161(07)
KBK: 81.2(5Turk)
A-30

Taqrizchilar:

Lola Aminova,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent (TDSHU)
Xolida Imamova,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent (JIDU)

Mazkur o‘quv qo‘llanma Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti rektorining 2026-yil 19-fevraldagi 40-UM-son buyrug'i bilan nashrga tavsiya etilgan.

Bosishga ruxsat etildi 19.00.2026.
Bichimi 60x84 1/16. «Times Uz» garniturasi.
Ofset bosma usulida bosildi.
Shartli bosma tabog‘i: 10. Nashriyot bosma tabog‘i: 10.
Tiraji: 100. Buyurtma № 12

© N.Altinboyev.
© Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2026